Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 015 «Професійна освіта
(Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
професор _____ **В.І. Дуганець**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

Пояснювальна записка 4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5
Критерії оцінювання 9
Список рекомендованої літератури 10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» кваліфікації бакалавр з професійної освіти.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Машинні агрегати їх класифікація та умови роботи. Експлуатаційні та екологічні властивості машинних агрегатів. Експлуатаційні властивості енергетичних засобів. Експлуатаційні властивості робочих машин. Кінематика машинних агрегатів і розмітка поля. Продуктивність і виробіток машинних агрегатів. Експлуатаційні витрати при роботі агрегатів.

Обґрунтування раціонального складу машинних агрегатів. Механізація обробітку ґрунту сівби садіння, догляду за збиранням сільськогосподарських культур. Технічне забезпечення працездатності машин. Обґрунтування складу облік і аналіз роботи машинно-тракторного парку

Умови експлуатації машини в сільському господарстві і їх вплив на технічний стан машин. Основні поняття, терміни та визначення технічного стану машин. Зміна технічного стану машин і закономірність спрацювання деталей. Структурні складові та рівні якості ТО машин. Система і стратегії ТО та ремонту сільськогосподарської техніки. Періодичність технічного обслуговування тракторів і сільськогосподарських машин та методи їх вивчення.

Технічне обслуговування тракторів, комбайнів та сільськогосподарської техніки при їх використанні. Система технічного обслуговування автомобілів. Мийно-очисні, промивальні і змащувально-дозаправні роботи при технічному обслуговані тракторів, автомобілів і сільськогосподарської техніки. Експлуатаційна технологічність та пристосованість машин до технічного обслуговування

Основні несправності машин і їх зовнішні ознаки. Засоби технічного обслуговування і діагностування машин. Матеріально-технічна база технічного обслуговування машин. Організація і технологія зберігання машин. Організація і зміст технічного обслуговування машин за кордоном.

Загальні відомості про гідропривод. Класифікація гідроприводів. Загальні вимоги до гідроприводів. Переваги та недоліки гідроприводів. Робота найпростішого гідроприводу.

Робочі рідини та способи їх очищення. Основні характеристики робочих рідин: в'язкість, механічна і хімічна стійкість, кавітація. Основні вимоги до робочих рідин. Способи очищення і фільтрування в магнітному полі, в електричному полі і відосередковому силовому полі. Встановлення фільтрів у гідроприводів. Індикація забрудненості.

Об'ємні гідромашини. Шестеренчасті, поршневі, роторно-поршневі насоси та мотори. Гідроциліндри. Поворотні гідродвигуни. Вібратори. Запірна і запобіжна гідроапаратура. Напірні клапани. Редукційні клапани. Запірні пристрої. Гідрозамки. Встановлення в гідросистемах. Регулювання. Розрахунок різних видів клапанів.

Машини і знаряддя для основного обробітку ґрунту. Теорія плуга. Теоретичні основи побудови лемішно-полицевої поверхні. Технологічні основи технологічного процесу оранки ґрунту лемішно-полиневим плугом. Машини і знаряддя для поверхневого обробітку ґрунту. Обґрунтування технологічних параметрів роботи машин для поверхневого обробітку ґрунту. Теорія і розрахунок активних ґрунтообробних машин. Рівновага сільськогосподарських машин.

Посівні і садильні машини та машини для внесення добрив. Теорія та розрахунок посівних машин. Теорія і розрахунок машин для внесення добрив. Основи теорії і розрахунок машин для внесення органічних добрив. Основи теорії та розрахунку машин для хімічного захисту сільськогосподарських рослин

Теоретичні основи збиральних машин. Зернозбиральна техніка. Теоретичні основи роботи мотовил та підвідних пристроїв. Різальні апарати збиральних машин. Молотильно-сепаруючі пристрої збиральних машин. Збиральна техніка. Теоретичні основи роботи машин для збирання гички. Теоретичні основи роботи машин для збирання коренеплодів. Теоретичні основи роботи картоплезбиральних машин.

Машини для післязбирального обробітку урожаю. Технологічні процеси роботи машин для очищення і сортування сільськогосподарських культур. Сушіння сільськогосподарських продуктів. Випробування сільськогосподарської техніки

Електроустановки спеціального призначення. Вимоги до електротехнічного персоналу. Електрична зварка. Електричне опромінювання (освітлення). Електротермічні установки. Установки з перетворювачами. Правила техніки безпеки при експлуатації електроустановок споживачів. Основні правила техніки безпеки під час обслуговування електроустановок. Вимоги до працівників. Виконання робіт в електроустановках.

Організаційні заходи, що створюють безпечні умови праці для працівників під час роботи. Перелік основних заходів. Працівники, відповідальні за безпеку робіт. Порядок видачі та оформлення наряду. Склад бригади, що працює за нарядом. Підготовка робочого місця і допуск до виконання робіт. Нагляд під час виконання робіт за нарядом. Закінчення робіт та закриття наряду. Оформлення робіт, що виконуються за розпорядженням і в порядку поточної експлуатації. Організаційні заходи, що убезпечують працівників під час роботи в електроустановках електростанцій, підстанцій і на кабельних лініях електропередач. Організаційні заходи, що убезпечують працівників під час роботи на повітряних лініях. Організація безпечного виконання робіт за нарядом на ПЛ, КЛ, ЗТДУ, у ВРУ і ЗРУ підстанцій. Організація безпечного виконання окремих робіт в електроустановках за розпорядженнями, та в порядку поточної експлуатації.

Технічні заходи, що створюють безпечні правила виконання робіт. Порядок

підготовки робочого місця. Вимикання (зняття) напруги. Вивішування плакатів безпеки. Обгородження робочого місця. Перевірка відсутності напруги. Встановлення заземлень в розподільчих установках і ПЛ. Зберігання та облік заземлень. Правила безпеки під час виконання окремих видів робіт в електроустановках загального призначення. ПЛ електропередач. Роботи на КЛ електропередач. Робота на комутаційних апаратах і на КРУ. Роботи під час обслуговування електродвигунів. Робота з вимірювальними приладами, електролічильниками. Акумуляторні батареї та зарядні пристрої. Робота з електроінструментом., трансформаторами, перетворювачами, переносними світильниками, електричними машинами та електрозварювальними установками. Роботи в електроустановках пов'язана із застосуванням механізмів вантажопідіймальних машин. Робота відряджених працівників. Правила безпеки під час виконання окремих видів робіт в електроустановках спеціального призначення.

Електроустановки у вибухонебезпечних зонах. Перша допомога потерпілим від ураження електричним струмом. Загальні положення. Звільнення від електричного струму. Заходи першої допомоги потерпілому від ураження електричним струмом. Головні правила, обов'язкові при здійсненні штучного дихання і зовнішнього масажу серця.

Класифікація вимірювальних приладів. Класифікація електровимірювальних приладів. Шкала електровимірювальних приладів. Класи точності засобів вимірювання. Повірка засобів вимірювання. Вимірювальні перетворювачі. Основні характеристики вимірювальних перетворювачів. Класифікація вимірювальних перетворювачів. Будова та робота основних вимірювальних перетворювачів.

Аналогові електровимірювальні прилади. Прилади магнітоелектричної системи. Прилади електромагнітної системи. Прилади електродинамічної, індукційної, електростатичної, термоелектричної систем. Прилади вібраційної системи. Вимірювальні мости Вимірювальні мости постійного струму. Вимірювальні мости змінного струму.

Цифрові вимірні прилади Загальна характеристика цифрових електровимірювальних приладів. Будова та принцип роботи основних структурних одиниць цифрових електровимірювальних приладів. Прилади для спостереження швидкозмінних процесів. Динамічні процеси в електричних колах. Електронно-променевий осцилограф. Розширення меж електровимірювальних приладів. Шунти і добавочні опори. Вимірювальні трансформатори.

Основи гідравліки. Фізичні властивості крапельних рідин. Основи гідростатики. Гідростатичний тиск та основне рівняння гідростатики. Основи гідродинаміки. Види і режими руху рідини. Рівняння Бернуллі для реальної рідини та його практичне застосування.

Насоси для сільськогосподарського водопостачання. Класифікація насосів. Будова та принцип дії динамічних насосів. Параметри і порівняльна характеристика насосів. Характеристики і режими роботи лопатевих насосів та їх сумісна робота в водопровідній мережі. Характеристики водопровідних мереж. Характеристики лопатевих насосів. Підбір насосів для роботи з конкретною водопровідною мережею. Параметри роботи насосів при їх послідовному та паралельному з'єднанні.

Основи теорії теплообміну. Основні способи передачі теплоти. Теплопровідність речовини. Закон Фур'є. Теплообмін на твердій поверхні. Закон Ньютона-Ріхмана. Конвективний теплообмін. Теплообмінні апарати. Рекуперативні теплообмінні апарати. Регенеративні теплообмінні апарати Сумішні теплообмінні апарати

Джерела теплової енергії. Органічне паливо і основи теорії горіння. Неорганічне паливо та перспективи його використання. Поновлювальні джерела енергії. Теплогенеруюче обладнання. Водогрійні і парові котли малої і середньої потужності. Призначення і будова теплогенераторів. Газові водонагрівачі та газові опалювальні прилади.

Обладнання для приготування концкормів. Способи приготування і зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми дробарок і плющилок. Основи теорії подрібнення. Спрощена методика розрахунку основних параметрів дробарок і плющилок та їх вплив на енергетичні показники роботи.

Подрібнювані стеблових і соковитих кормів Способи приготування і зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми мийок і подрібнювачів. Особливості процесу різання лезом та клином. Обладнання для змішування кормів Класифікація та принципові схеми дозаторів і змішувачів. Основи теорії процесу змішування. Обладнання для роздавання кормів Зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми кормороздавачів.

Обладнання для машинного доїння корів Фізіологія процесу доїння. Принцип роботи доїльних апаратів. Зоотехнічні вимоги та правила машинного доїння. Класифікація і загальна будова доїльних установок. Обладнання для первинної обробки молока. Операції з ПОМ та зоотехнічні вимоги. Загальна будова та принцип роботи молокоочисників, охолоджувачів, холодильних машин та пастеризаційних установок.

Обладнання для видалення , транспортування та утилізації гною. Зоотехнічні вимоги до процесу. Класифікація та принципові схеми обладнання. Технології утилізації гною. Методика розрахунку деяких параметрів гноєприбираіьних транспортерів.

Обладнання для нормалізації мікроклімату. Зоотехнічні вимоги до параметрів мікроклімату. Принципові схеми вентиляційно-опалювальних систем, їх загайна будова. Конструкції та принцип роботи тепло утилізаторів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ванін В.В. Оформлення конструкторської документації. «Каравела 2003».2008.
2. Л.Ю.Збаравська, С.Б. Слободян, М.В. Торчук, Ж.А. Задорожна Фізика. Навчально-методичний комплекс: навчально-методичний посібник для студентів аграрно-технічних закладів України Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006»., 2016. – 456 с.
3. Булгаков В.М. Інженерна механіка «Нова книга». 2006.
4. Сологуб М.А., Рожнецький І.О. і ін. Технологія конструкційних матеріалів. Київ. «Вища школа». 2002.
5. Цурпал І.А. Механіка матеріалів і конструкцій. «Вища освіта». 2005
6. В.А, Дідур, О.Д. Савченко, С.І. Пастушенко, С.І. Мовчан; Гідравліка, сільськогосподарське водопостачання та гідропневмопривод: Навчальний посібник за ред. В.А. Дідура. Запоріжжя: «Прем'єр». 2005.
7. В.А, Дідур, М.І. Стручаєв. Теплотехніка, теплопостачання і використання теплоти в сільському господарстві К.: «Аграрна освіта». 2008.
8. Коновалюк Д. М. Деталі машин К. : «Кондор», 2004.
9. Безпека життєдіяльності За ред. Цапко В.Г. К: «Знання». 2008.
10. В.С. Бучок, В.Ф, Ясюк, В.О. Ковальчук. Трактори і автомобілі: навчальний посібник К.: «Аграрна освіта». 2008.
11. Войтюк Д.Г., Дубровін В.О., Іщенко Т.Д. та ін. Сільськогосподарські та меліоративні машини К.: «Вища школа», 2004.
12. А.В. Рудь, І.М. Бендера, Д.Г. Войтюк та ін. Механізація, електрифікація та автоматизація сільськогосподарського виробництва: підруч. У 2-х т: К.: «Агроосвіта». 2012.
13. Войтюк Д.Г., Барановський В.М., Булгаков В.М. Сільськогосподарські машини. Основи теорії та розрахунку К.: «Вища освіта». 2005.
14. Єрмолаєв С.О. Експлуатація енергообладнання та засоби автоматизації в системі АПК К.: «Мета». 2003.
15. Головчук А.Ф. Експлуатація та ремонт с-г техніки. У 3-х кн. К.: «Грамота», 2009.
16. І.М. Бендера, С.М. Грушецький, П.І. Роздорожнюк, Я.М. Михайлович. Технологія технічного обслуговування машин Кам'янець-Подільський : «ФОП Сисин О.В.» 2010.
17. Шабельник Б.П., Троянов М.М., Бойко І.Г. та ін. Механізаці тваринницьких ферм за ред. М.М. Троянова. Харків : «ХДСТУСГ». 2002.
18. Ревенко І.І., Манько В.М., Кравчук В.І Машиновикористання у тваринництві К.: «Урожай» 2005.
19. Єрмолаєв С.О., Яковлєв В.Ф., Мунтян В.О. та ін. Проектування систем електропостачання в АПК Мелітополь.: «Люкс». 2009.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
01.03.2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 051 «Економіка»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **М.В. Заходим**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року
Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	18
Список рекомендованої літератури	19

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» кваліфікація бакалавр з економіки.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Зміст поняття підприємство як первинної ланки економіки. Основні риси підприємства, що виділяють його з сукупності з інших форм організації колективної діяльності, та характеризують як самостійного суб'єкта господарювання. Характеристика взаємних очікувань підприємства та інших суб'єктів економіки.

Основні підходи до визначення сутності підприємства за класичною економічною теорією, у кейнсіанській економічній теорії, неокласичній теорії. Інституціональна концепція підприємства. Еволюційна теорія підприємства.

Підприємницька модель підприємства та її особливості. Концепція агентської моделі підприємства. Визначення сутності підприємства згідно «теорії виживання». Інтеграційна концепція підприємства. Класична та інноваційна моделі підприємництва.

Сутність підприємництва та його характерні риси. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності. Основні функції, принципи здійснення і види підприємництва. Роль підприємництва у суспільстві. Значення підприємницької діяльності для функціонування ефективної системи господарювання.

Основні організаційно-правові форми підприємницької діяльності. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу. Загальна типологія виробничої і посередницької підприємницької діяльності.

Формування належного підприємницького середовища. Ризик у підприємницькій діяльності. Державне регулювання підприємництва. Державна політика активізації підприємницької діяльності в Україні.

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія та цілі функціонування підприємства. Ознаки підприємства як суб'єкта господарювання. Класифікація підприємств за певними ознаками. Юридичні акти, які регламентують умови створення та функціонування підприємства. Господарський кодекс Україні, його основні положення.

Господарські товариства. Умови та особливості створення. Майнові права. Організація управління та ліквідація господарських товариств. Порівняльна характеристика різних типів господарського товариства (акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, повне та командитне товариство). Характеристика об'єднань підприємств (асоціація, консорціум, концерн, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинг та ін.).

Характеристика основних видів діяльності підприємства (звичайна, надзвичайна, основна, операційна, фінансова, інвестиційна, інша). Особливості

врахування витрат та результатів діяльності підприємства за різними напрямами діяльності.

Підприємство як відкрита економічна система, елементи економічної системи. Особливості підприємства як системи. Взаємодія підприємства із зовнішнім середовищем.

Мікросередовище функціонування аграрних підприємств та його елементи: споживачі сільськогосподарської продукції, посередники, постачальники, агросервісні підприємства й організації, фінансово-кредитні установи, юридичні контори, найближчі конкуренти, закони і державні органи.

Макросередовище та його основні складові: науково-технічний прогрес, стан економіки, природно-екологічне довкілля, інформаційне забезпечення, науково-технічний прогрес, політико-правові фактори, соціально-культурне середовище.

Поняття, сучасні принципи процесу управління. Раціональна та неформальна концепції управління. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємством. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління.

Поняття і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійні, функціональні, лінійно-функціональні, дивізіональні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності, галузевої належності. Необхідність та принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями.

Поняття і загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємств. Загальні принципи та етичні норми поведінки господарюючих суб'єктів на ринку. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг). Їх зміна та її наслідки. Взаємозв’язок між попитом і пропозицією та ціною на сільськогосподарську продукцію. Фактори, які впливають на їх зміну. Ціна рівноваги, її формування. Цінова еластичність попиту на продукцію сільського господарства. Його вплив на економічний стан аграрних підприємств. Складові елементи ринкової інфраструктури.

Сільськогосподарська проблема довгострокового періоду, причини, що її породжують та передумови формування. Аналіз сучасного стану продовольчого ринку України.

Вироблена продукція як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничих та інших господарських систем. Показники обсягу продукції (послуг): натуральні та вартісні. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Товарна, валова, реалізована і чиста продукція. Маркетинговий підхід до визначення випуску продукції.

Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Аналіз ціноутворюючих факторів Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Конкурентна ціна та умови її формування.

Рентний принцип ціноутворення в сільському господарстві. Структура ціни на сільськогосподарську продукцію. Ціна як інтегрований показник якості. Цінова конкуренція між виробниками і характер її прояву. Цінова конкурентоспроможність товарів і методика її визначення. Фактори підвищення цінової конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Механізм формування цін на сільськогосподарську продукцію на сучасному етапі. Договірні та вільні ціни. Біржова ціна. Індикативні ціни. Внутрішньогосподарські і середні реалізаційні ціни.

Паритетність цін: поняття, методика визначення паритетних цін в умовах ринку. Функція паритетних цін.

Сутність, мета, об’єкти та принципи прогнозування. Класифікація прогнозів за масштабами прогнозування , часом передбачення, характером об’єкта, функцією прогнозу. Фактографічні та евристичні методи прогнозування.

Планування, його мета та методологічні основи планування. Основні принципи планування. Перспективне планування діяльності підприємства.. Місія та цілі стратегічного планування діяльності підприємств, його етапи. Види стратегічних альтернатив залежно від обраної генеральної стратегії. Тактичне планування господарсько-фінансової діяльності. Бізнес планування, його значення і зміст.

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства. Основні розділи виробничої програми. Класифікація видів продукції підприємства за ступенем готовності, характером об'єкта виробництва, особливостями використання, напрямками збуту.

Методи вимірювання та показники обсягу діяльності підприємства, їх специфіка по галузях господарювання. Показники виробничої програми: товарна, валова, чиста, умовно-чиста, нормативно-чиста, реалізована продукція. Поняття внутрішньогосподарського та валового обороту. Взаємозв'язок між показниками, методика розрахунку, характер використання.

Методичні інструменти аналізу виконання виробничої програми підприємства. Фактори, що визначають обсяг виробництва продукції, та їх

врахування при формуванні виробничої програми. Системи та методи планування виробничої програми підприємства. Основні фази процесу планування. Методи планування, визначення необхідного та можливого обсягів виробничої програми підприємства.

Умови оптимізації обсягів випуску продукції у конкурентному середовищі. Методичні підходи до оптимізації виробництва у середовищі, критерії оптимізації. Методи і показники оптимального визначення варіантів виробничої програми. Умови забезпечення виконання виробничої програми підприємства.

Управління обсягами реалізації продукції підприємства, залишками готової продукції. Оперативне виробниче планування обсягів, ритмічності виробництва та реалізації продукції.

Поняття персоналу аграрних підприємств. Його характеристика за кваліфікаційними ознаками, в залежності від терміну найняття на роботу. Обліковий склад працівників підприємства. Поняття середньооблікової чисельності штатних працівників, облікового складу і середньооблікової чисельності всього персоналу в еквіваленті повної зайнятості. Середньоявочна чисельність. Принципи формування персоналу підприємств в умовах ринкової економіки. Основні завдання управління трудовими ресурсами на підприємстві. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Динаміка показників забезпеченості сільського господарства трудовими ресурсами. Показники використання трудового потенціалу та методика їх визначення. Вплив забезпеченості виробництва і якісного складу працівників на ефективність господарської діяльності. Календарний графік робіт підприємства і методика визначення потреби у найманих працівниках. Сезонність виробництва, показники її вимірювання, негативні наслідки і шляхи пом'якшення. Комплексна оцінка різних категорій персоналу та її методика.

Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах виробничої сфери. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах України за сучасних умов господарювання.

Поняття оплати праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулююча, регулювальна, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Тарифно-посадова система (тарифно-кваліфікаційні довідники; кваліфікаційні довідники посад

керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка).

Форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі — погодинна та відрядна. Основні системи оплати праці у межах кожної з систем. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Основна і додаткова заробітна плата. Доплати і надбавки як самостійний елемент заробітної плати, що спрямовується на компенсацію чи винагороду за суттєві відхилення від нормальних умов роботи. їх відмінність від тарифної заробітної плати. Основні принципи формування системи преміювання персоналу. Організація преміювання окремих категорій персоналу (робітників, функціональних груп спеціалістів і службовців). Участь працівників у прибутках підприємства.

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їхній вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків і знаків обслуговування. Інформація як особливий суспільний ресурс. Поняття та елементний склад нематеріальних активів (патенти на право виключного користування об'єктами промислової властивості, авторське право, право на користування іншими нематеріальними ресурсами у формі ліцензії, ноу-хау, гудвіл, тощо).

Способи придбання нематеріальних активів. Основні підходи до визначення вартості окремих об’єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів. Визначення ринкової вартості нематеріальних активів – об’єктів інтелектуальної власності.

Нормативна база обчислення амортизації нематеріальних активів. Оцінка і строки зношування (старіння) нематеріальних активів підприємства.

Суть, види та функції капіталу. Виробничі засоби підприємства. Основні засоби як один з найважливіших факторів виробництва. Склад основних засобів підприємства у відповідності до сучасних стандартів. Функціонально-групова та елементна структура основних засобів. Розподіл основних засобів на виробничі та невиробничі, а також на активну та пасивну частини. Виробничі засоби як вартісна категорія.

Поняття "оцінка основних засобів ". Первісна, переоцінена, залишкова, ліквідаційна, справедлива та балансова вартості основних засобів, Періодична індексація основних фондів. Методичні основи оцінки основних виробничих засобів.

Характеристика та необхідність процесу відтворення основних засобів. Фізичне та моральне спрацювання основних засобів. Види фізичного та морального спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці та

застосовувані форми їх усунення. Амортизація основних фондів. її основні функції. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) основних фондів. Методи амортизації та методичні основи нарахування амортизаційних відрахувань. Строки експлуатації машин та устаткування, методичні підходи до їх оптимізації Характеристика ремонту, модернізації і заміни діючих засобів праці та економічна оцінка доцільності витрат на їх періодичне здійснення.

Економічне і соціальне значення підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Системи показників руху та ефективності використання основних засобів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання. Розширене відтворення основних фондів (технічне переозброєння і реконструкція, розширення діючого підприємства, нове будівництво виробничих та інфраструктурних об'єктів).

Сутнісна характеристика оборотних коштів як частини засобів виробництва. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структури оборотних коштів. Стадії кругообігу оборотних коштів.

Нормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) і завантаження, тривалість одного обороту в днях, рентабельність; методика їх обчислення.

Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів на різних стадіях кругообігу. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

Поняття, склад і структура інвестицій. Інвестиційна діяльності. Класифікація інвестицій. Джерела фінансування інвестицій. Інвестиційний ринок і його інфраструктура. Чинники, які впливають на формування інвестиційного клімату держави. Особливості інвестиційної діяльності на підприємстві. Вибір форм реальних інвестицій та обґрунтування інвестиційних проектів. Основні типи інвестиційних портфелів.

Капіталовкладення аграрних підприємств. Класифікація капіталовкладень залежно від функціонально-цільового призначення, напрямів використання.

Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності

використання капітальних вкладень: удосконалення проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури капітальних вкладень; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами.

Науково-технічний прогрес: поняття, основні напрями, їх характеристика та взаємозв'язок. Основні напрями НТП в АПК: технічний, технологічний, агрохімічний, біологічний і організаційно-економічний.

Хімізація в системі основних напрямів НТП, її головні складові. Мінеральні добрива, рівень їх застосування, напрями покращення якісного складу, фактори поліпшення використання та забезпечення екологічності їх застосування. Методика розрахунку економічної ефективності використання мінеральних добрив.

Хімічні засоби захисту рослин і тварин Економічний поріг їх шкідливості, методичні підходи до його визначення. Ефективність їх застосування та основні напрями її підвищення. Пестициди і екологія. Інтегрована система захисту сільськогосподарських тварин і рослин та необхідність її запровадження.

Біологічний напрям НТП. Економічна ефективність застосування ентомофагів і ентомопатогенів. Ефективність застосування нових сортів, порід, гібридів. Ефективність біотехнологій у ветеринарії, регуляторів росту і розвитку живих організмів, нових штамів мікроорганізмів та застосування вермикультури.

Технологічний напрям НТП. Методичні підходи до визначення економічної ефективності запровадження технологій. Організаційно-економічний напрям НТП, його зміст та посилення ролі в період становлення ринкових відносин.

Новини і нововведення, їх сутність і первісні імпульси виникнення. Поняття і змістова характеристика інноваційних процесів. Види інноваційних процесів (новин, нововведень): технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Вплив новин (нововведень) на виробництво, на будь-яку господарську і підприємницьку діяльність. Класифікація інноваційних процесів залежно від технологічних параметрів, ступеня новизни інновацій, ролі у відтворювальному процесі. Основні етапи інноваційного процесу. Принципи інноваційної діяльності.

Поняття та характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Технічна та технологічна складові підприємства. Форми технічного розвитку. Економічне управління технічним розвитком підприємства. Цілі та пріоритети технічного розвитку.

Витрати та утримання техніки та економічні підходи до обґрунтування вигідності її купівлі порівняно з орендою. Методика визначення критичного обсягу робіт, за якого досягається економічна доцільність від використання власної техніки порівняно з підрядом.

Лізинг сільськогосподарської техніки, його суть, умови здійснення і значення для зміцнення техніко-технологічної бази підприємства.

Поняття, види і чинники формування виробничої потужності. Методичні основи розрахунку виробничої потужності заново створюваного та діючого підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей багатогалузевих сільськогосподарських підприємств, спеціалізованих ското-, і свиновідгодівельних підприємств. молочних комплексів і птахофабрик, бройлерних фабрик, тепличних комбінатів. Установлення й регулювання резервних потужностей на підприємствах різних галузей економіки. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей.

Функціональна роль матеріально-речових елементів основних виробничих фондів. Енергетична потужність та енергетичні ресурси підприємства. Методика розрахунку показників: енергооснащеність виробництва і енергоозброєність праці, електрооснащеність виробництва і електроозброєність праці, енергомісткість сільськогосподарського виробництва і енерговіддача.

Рівень забезпечення аграрних підприємств сучасними тракторами і машинами та організація їх використання. Методика визначення потреби в тракторах та визначення показників використання тракторного парку ї їх оцінки. Взаємозв'язок між показниками інтенсивності використання тракторного парку, продуктивності та економічності його використання. Шляхи підвищення використання тракторного парку підприємства.

Фактична та нормативна забезпеченість комбайнового парку окремими видами комбайнів. Методика визначення показників інтенсивності та економічності використання комбайнів. Досягнутий рівень основних показників та напрями підвищення ефективності використання комбайнового парку.

Методика визначення потреби в основних видах транспорту. Ефективність використання транспортних засобів. Раціональне співвідношення між окремими видами транспорту. Методика визначення потреби в окремих видах транспорту. Техніко-економічні показники використання транспортних засобів та їх аналіз. Шляхи підвищення використання транспорту. Методика визначення показників ефективності використання виробничих будівель та споруд.

Сутність та мета виробничої логістики. Внутрішньовиробничі логістичні системи, їх завдання та цілі функціонування. Управління потоками матеріально-технічних ресурсів: планування, оперативне регулювання, облік контроль та аналіз. Вимоги до організації і оперативного управління матеріальними потоками підприємства. Логістична концепція управління основним виробництвом.

Виробництво як процес перетворення ресурсів організації у вихідну продукцію. Об'єктивні закономірності управління виробництвом (процесом). Природа операційної функції. Галузеві особливості операційної функції.

Сутність і місце операційної діяльності в системі підприємства. Взаємозв'язок операційної діяльності з іншими функціями підприємства. Поняття «операції» та «виробництво», їх взаємозв'язок та розбіжність. Сутність системного підходу до операційної діяльності. Операційна система як об'єкт управління. Особливості та властивості операційної системи. Складові частини операційної системи: переробна підсистема, підсистема забезпечення та підсистема планування і контролю. Класифікаційні підходи до операційних систем. Одиничні (проектні) системи. Дрібносерійні системи. Системи масового виробництва. Системи з безперервним процесом.

Поняття операційної діяльності підприємства. Склад основних ресурсів як вхідних факторів операційної діяльності. Поняття недостатнього, надлишкового та ресурсу обмеженої потужності. Товари (послуги) як результат операційної діяльності підприємства.

Операційні процеси організації – динамічна основа функціонування та розвитку операційної системи. Принципи організації та складність операційних процесів. Типи операційних процесів, їх ознаки. Організація операційного процесу у просторі й часі.

Поняття, структура та тривалість операційного циклу підприємства. Визначення тривалості операційного циклу підприємства. Особливості управління за фазами операційного циклу підприємства.

Якість продукції: сутність і значення для підвищення конкурентоспроможності продукції. Показники якості продукції та їх характеристика. Методи визначення якості продукції і вплив її рівня на результати виробництва. Характеристика якості основних видів сільськогосподарської продукції. Вплив якості на продукції на кінцеві результати виробництва аграрних підприємств. Необхідність досягнення конкурентоспроможності товарів за якістю і ціною. Витрати на якість продукції і характеристика сучасних тенденцій до зміни їх величини у світовій практиці. Економічна межа збільшення витрат на підвищення якості. Методика визначення втрат (додаткового ефекту) від зниження (підвищення) якості продукції. Витрати на поліпшення якості продукції і напрями забезпечення її конкурентоспроможності за якістю.

Стандартизація продукції (послуг) її суть та значення для підвищення якості. Види стандартів. Поняття сертифікація продукції, її значення для виходу продукції на світовий ринок. Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль.

Поняття і визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Фактори конкурентоспроможності продукції та підприємства. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Технічні,

організаційні та соціальні шляхи (заходи) підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств України.

Вартість і собівартість продукції. Економічна сутність собівартості продукції. Собівартість та конкурентоспроможність продукції. Характеристика витрат виробництва та обігу. Групування витрат за елементами відповідно до їх економічного змісту. Поняття і склад валових витрат. Витрати, які не відносяться на собівартість продукції, а покриваються за рахунок прибутку підприємства.

Класифікаційні ознаки витрат. Витрати прямі та непрямі, поточних та минулих років, готівкові та безготівкові. Механізм розподілу витрат за об'єктами планування і обігу. Грошова оцінка витрат. Постійні та змінні витрати, їх склад та значення для аналізу ефективності виробництва.

Послідовність визначення собівартості продукції. Методи визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Методичні підходи, до визначення нормативної собівартості побічної продукції рослинництва і тваринництва Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Об'єкти визначення собівартості продукції рослинництва і тваринництва. Досягнутий рівень собівартості сільськогосподарської продукції та його динаміка. Причини зростання собівартості. Структура собівартості та методика її розрахунку. Аналіз собівартості індексним методом. Фактори зниження собівартості.

Поточні витрати, сутність, джерела виникнення. Види витрат в залежності від видів діяльності підприємства. Класифікація витрат за окремими ознаками. Критичний обсяг виробництва продукції ("точка беззбитковості"), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

Прибуток та дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їхня сутність, відмінність між ними Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Види прибутку підприємства в залежності від видів діяльності підприємства. Маржинальний дохід. Загальноприйнята практика використання прибутку (доходу) підприємства. Зростання прибутковості фірми лід впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

Послідовність визначення фінансових результатів підприємства. Методика обчислення різних видів прибутку в залежності від виду діяльності підприємства.

Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Принципи формування системи показників ефективності виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча); показники використання праці (персоналу), виробничих фондів, фінансових коштів. Методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства.

Визначення економічної ефективності окремих нововведень у рослинництві і тваринництві. Показники ефективності застосування мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин і тварин. Економічна оцінка прогресивної технології поверхневої технології обробітку ґрунту як важливого захисту від водної і вітрової ерозії. Економічна оцінка різних технологій заготівлі сіна. Економічна оцінка заходів з племінної справи. Визначення загального економічного ефекту від впровадження нових порід тварин.

Модель формування інвестиційного прибутку. Основні принципи оцінки ефективності і відбору для реалізації реальних інвестиційних проектів. Загальна (абсолютна) ефективність капіталовкладень як показник загальної їх віддачі при визначення доцільності їх здійснення. Показники загальної (абсолютної) ефективності: коефіцієнт ефективності вкладень, термін окупності, будівельний лаг та лаг освоєння. Порівняльна ефективність інвестицій та її основні показники: приведені витрати, річний економічний ефект, термін окупності додаткових вкладень, коефіцієнт порівняльної ефективності, чистий дисконтований дохід, індекс дохідності, рівень рентабельності, термін окупності інвестицій, норма беззбитковості.

Економічний ефект та ефективність, сутність та відмінності. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності. Рентабельність виробництва, традиційні показники рентабельності та методика їх визначення. Фактори, що впливають на рентабельність та їх факторний аналіз.

Класифікація чинників підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямами розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні та зовнішні чинники підвищення ефективності виробництва.

Сутність агропромислової інтеграції, її організаційні форми і соціально-економічне значення. Розширення і поглиблення міжгалузевих та міжгосподарських зв'язків. Переваги агропромислового виробництва. Синергічний ефект. Соціально–економічне значення агропромислової інтеграції. Принципові аспекти побудови економічного механізму інтеграції аграрних і переробних підприємств.

Організаційні форми агропромислової інтеграції на рівні підприємств. Переваги і недоліки розвитку переробних виробництв в аграрних підприємствах.

Агроконсорціуми як особлива організація форма агропромислової інтеграції. Економічні взаємовідносини між засновниками агроконсорціуму. Фактори підвищення ефективності виробництва в них.

Концентрація сільськогосподарського виробництва: сутність, Показники, абсолютний та відносний рівні, шляхи здійснення. Деконцентрація виробництва

та її зв'язок з процесом реформування аграрних підприємств. Ресурсна концентрація та економічна концентрація, шляхи їх здійснення.

Основні напрями здійснення диверсифікації виробництва: фінансова, виробнича, маркетингова. Види виробничої диверсифікації. Переваги і загрози диверсифікації виробництва та методика визначення її рівня. Показники впливу диверсифікації на результативність виробництва та їх економічний зміст.

Трансформаційні процеси в сільському господарстві. Необхідність, сутність і мета реструктуризації. Основні форми і види реструктуризації підприємств. Стратегічна реструктуризація підприємств. Практика здійснення та ефективність реструктуризації суб'єктів господарювання. Порядок, концепція та варіанти реструктуризації. Реалізація та оцінка ефективності проектів реструктуризації.

Сутність санації (фінансового оздоровлення) господарюючих суб'єктів. Класична модель процесу фінансового оздоровлення підприємств та організацій. Програми та проекти санації суб'єктів господарювання. Бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства та його типові розділи. Структура техніко-економічного обґрунтування санації підприємства. Економічна ефективність здійснення санаційних програм розвитку підприємств та організацій.

Сутнісна багатоаспектна характеристика банкрутства підприємства. Банкрутство підприємств (організацій) як економічне явище. Виявлення та аналіз причин банкрутства суб'єктів господарювання. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство. Методичні основи визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання.

Причини та процедура ліквідації збанкрутілих суб'єктів господарювання. Наслідки ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Загальна характеристика процесу організації ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Черговість задоволення претензій кредиторів. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств. Загальновживані у світовій практиці господарювання методи визначення можливості банкрутства підприємства.

Беззбитковість виробництва. Графічний метод визначення беззбитковості. Аналіз кількісного впливу зміни величини постійних, змінних витрат, ціни і обсягу продажу на зміну норми беззбитковості за допомогою аналітичного методу. Визначення резервів зниження критичного обсягу реалізації продукції і підвищення ефективності виробництва.

Методика оцінки ринкової позиції підприємства як партнера. Визначення показників: прибутковості, коефіцієнта кратності процентів, коефіцієнта довгострокового фінансового ризику, коефіцієнта покриття. Оцінка ринкової позиції підприємства за показниками прибутковості. Визначення позиції підприємства на ринку капіталів.

Поняття, цілі та структурні елементи організації економічної безпеки підприємства. Загальна методологія оцінки рівня економічної безпеки. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими: фінансовою, кадровою, техніко-технологічною, політико-правовою, інформаційною, екологічною. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Принципи організації та ключові завдання служби безпеки підприємства. Функції та управління безпекою.

Поняття економічної кризи підприємства. Розробка програми виходу з економічної кризи Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Національна програма антикризового господарювання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник / В.Г Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779. [5]с.
2. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства : навч.-метод. посібн. / М.В. Афанасьєв, О.Б. Плоха. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 320 с.
3. Березін О.В. Економіка підприємства. - К. : Знання, 2009. - 390 с.
4. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг). Вип. 5 / Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г., Камінський І.В. [та ін.]; [за ред. Ю.П. Воскобійника]. — К. : ННЦ ІАЕ, 2012. — 438 с.
5. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 304 с.
6. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. - 2-ге вид. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
7. Економіка підприємств: підручник / Ф.В. Горбонос [и др.]. - К.: Знання, 2010. - 463 с.
8. Економіка підприємств : підручник / М.Г. Грицак, А.М. Колот, О.Г. Медрул [та ін.] ; [за заг. і наук. ред. Г.О. Швиданенко]. — [вид. 4-те, перероб. і доп.]. — К. : КНЕУ, 2009, —816 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник для вищої школи. - Львів: Новий Світ - 2000, 2012. - 439 с.
10. Економіка підприємства : навч. посібн. / за ред. В.І. Мацибори. – К.: Каравела, 2008. – 312 с.
11. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.
12. Іванова В.В. Планування і контроль на підприємстві: навч. посібник / В.В. Іванова. - Суми : Університетська книга, 2011. - 443 с.
13. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 р. / Ю.О. Лупенко, В.Я. Мессель-Васеляк ; [за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Мессель-Веселяка]. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012 р. — 182 с.
14. Малік М. Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія / М.Й. Малік, О.А. Нужна. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — 270 с.
15. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки / П.М. Макаренко. — К.: ННЦ ІАЕ, 2005. — 540 с.
16. Супрун О.М. Економічне регулювання аграрного виробництва: монографія / О.М. Супрун. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011, — 350 с.
17. Ульянченко О.В. Формування і використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері: монографія / О.В. Ульянченко. – Харків: Харків. нац. агр. ун-т, 2006. – 357 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____2019 р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **О.В. Мельничук**

м. Кам'янець – Подільський - 2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О. М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	10
Список рекомендованої літератури	11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» кваліфікації бакалавр з обліку і оподаткування.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Коротка характеристика системи національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Облік готівки та коштів на рахунку у банку. Облік розрахунків з підзвітними особами. Облік розрахунків за претензіями. Облік розрахунків за відшкодуванням завданих збитків. Облік розрахунків з іншими дебіторами. Облік розрахунків з покупцями та замовниками. Облік грошових документів та грошових коштів в дорозі. Облік операції за допомогою векселів. Облік дебіторської заборгованості. Облік капітальних інвестицій. Облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Облік нематеріальних активів. Облік зносу необоротних активів. Облік довгострокових фінансових інвестицій. Облік поточних фінансових інвестицій. Облік біологічних активів. Облік виробничих запасів. Облік готової продукції та продукції сільськогосподарського виробництва. Облік напівфабрикатів. Облік товарів. Облік браку у виробництві. Облік витрат виробництва. Облік загальновиробничих витрат. Облік адміністративних витрат. Облік витрат на збут. Облік інших витрат операційної діяльності. Облік фінансових витрат. Облік витрат майбутніх періодів. Облік зареєстрованого (пайового) капіталу. Облік капіталу у дооцінках. Облік додаткового, резервного, вилученого та неоплаченого капіталу. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків). Облік забезпечення майбутніх витрат та платежів. Облік цільового фінансування і цільових надходжень. Облік страхових резервів. Облік довгострокових позик. Облік операцій з облігаціями. Облік зобов'язань за фінансовою орендою. Облік інших довгострокових зобов'язань. Облік короткострокових позик. Облік поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Облік розрахунків за податками та платежами. Облік розрахунків за виплатами працівникам. Облік нарахувань та утримань із заробітної плати та інших виплат працівникам. Облік розрахунків з учасниками та іншими операціями. Облік доходів майбутніх періодів. Облік доходів від реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг. Облік інших операційних доходів. Облік доходів від участі у капіталі. Облік інших фінансових доходів та інших доходів. Облік фінансових результатів. Облік на позабалансових рахунках. Облікова політика підприємств. Інформаційні системи в обліку, звітності та оподаткуванні.

Економічно-соціальна сутність та передумови виникнення оподаткування. Функції податків. Особливості механізму оподаткування прибутку підприємства. Податкова політика та її суть. Основні напрямки реформування податкової політики. Механізм оподаткування, порядок обчислення та сплати ПДВ до бюджету. Категорії платників податку на доходи фізичних осіб. Економічно-соціальна обгрунтованість доходів, які не включаються до об'єкта оподаткування

при обчисленні податку з доходів громадян. Механізм оподаткування, порядок обчислення і сплати до бюджету місцевих податків. Платники єдиного податку 4 групи: визначення об'єкта оподаткування та порядок обчислення єдиного податку. Рентна плата за спеціальне використання води: об'єкт оподаткування та порядок обчислення і сплати. Платники податку з прибутку підприємств та порядок визначення об'єкта оподаткування. Особливості сплати єдиного податку юридичними особами 3 групи. Витрати підприємства, їх суть та порядок формування з метою оподаткування прибутку підприємств. Порядок утримання і сплати податку з доходів фізичних осіб до бюджету: відповідальність платників. Дохід підприємства, його зміст та формування з метою оподаткування прибутку підприємств. Особливості обчислення та сплати єдиного податку для фізичних осіб. Категорії платників єдиного податку та визначення об'єктів оподаткування. Обов'язки і відповідальність посадових осіб державної фіскальної служби України. Фінансові санкції за порушення податкового законодавства та їх види. Економічно-соціальна обґрунтованість пільг по платі за землю. Сутність акцизного оподаткування та його вплив на попит і пропозицію підакцизного товару. Особливості обчислення та сплати транспортного податку. Передумови виникнення та економічний зміст єдиного податку. Особливості податкового обліку ПДВ. Економічний зміст амортизаційних відрахувань. Вплив амортизації на об'єкт оподаткування. Об'єкт оподаткування та ставки ПДВ. Особливості застосування ставок податку щодо окремих об'єктів оподаткування. Економічний зміст, соціальне значення та види місцевих податків і зборів. Соціально-економічний зміст екологічного податку. Механізм його обчислення та сплати. Принципи оподаткування, визначені Податковим кодексом України. Особливості обчислення і перерахування до бюджету плати за землю підприємствами України. Податок на прибуток підприємства, його роль та місце в податковій системі України. Економічний зміст та призначення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Обов'язки та права платників податків. Механізм оподаткування, порядок обчислення і сплати земельного податку. Механізм оподаткування, порядок обчислення і сплати орендної плати за землю. Економічний зміст рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин: порядок обчислення і сплати. Економічний зміст плати за землю та її необхідність. Земельний кадастр та моніторинг землі. Механізм оподаткування, порядок обчислення акцизного податку з підакцизних товарів. Повернення з бюджету надмірно сплачених сум податків та платежів. Бюджетне відшкодування і його зміст. Механізм оподаткування, порядок обчислення і сплати до бюджету місцевих зборів. Елементи системи оподаткування. Критерій визначення платників єдиного податку 4 групи. Економічна обґрунтованість грошової оцінки землі та об'єкта оподаткування. Камеральні і документальні перевірки, їх завдання та порядок проведення. Механізм зарахування податків і платежів до бюджету за наслідками проведених перевірок. Механізм

оподаткування, порядок обчислення та сплати до бюджету рентної плати за використання лісових ресурсів. Види прямого оподаткування. Його роль в системі фінансового регулювання. Визначення об'єкта та бази оподаткування при обчисленні ПДВ. Структура, завдання та функції державної фіскальної служби України. Землі несільськогосподарського призначення. Механізм оподаткування земель населених пунктів. Суть і проблеми обліку платників податків в Україні та напрямок його удосконалення. Податкові реформи, їх суть та значення. Особливості визначення платників ПДВ та порядок їх реєстрації. Види непрямих податків, їх переваги та недоліки. Землі сільськогосподарського призначення. механізм оподаткування сільськогосподарських угідь. Класифікація податків: зміст та необхідність. Зміст податкових ухилень та їх види. Основні напрямки удосконалення податкових відносин в аграрному секторі економіки. Податкова система України, її суть та принципи. Економічна та соціальна обґрунтованість пільг з ПДВ та окремих операцій, які не включаються до об'єктів оподаткування. Податкові принципи А. Сміта, їх актуальність для податкової системи України. Порядок оформлення документів податкового обліку при виникненні податкових зобов'язань і податкового кредиту з ПДВ. Економічний та соціальний зміст податкових пільг. Значення податкових пільг в стимулюванні виробництва та регулюванні доходів громадян. Механізм оподаткування, порядок обчислення та сплати до бюджету місцевих податків. Поняття юридичної та фізичної особи з метою оподаткування. Види подвійного оподаткування фізичних і юридичних осіб. Основні терміни оподаткування, їх зміст, призначення та застосування в податковому законодавстві України.

Поняття економічного аналізу. Зміст, мета та особливості проведення економічного аналізу. Економічний аналіз, як функціональна наука. Принципи економічного аналізу. Роль економічного аналізу в управлінні виробництвом. Роль економічного аналізу в підвищенні ефективності виробництва. Предмет і об'єкти економічного аналізу. Завдання економічного аналізу. Функції економічного аналізу. Поняття і принципи пошуку резервів. Види резервів та їх характеристика. Метод економічного аналізу та його особливості. Методика та методологія економічного аналізу. Класифікація прийомів та способів дослідження. Характеристика видів економічного аналізу за суб'єктами та ступенем охоплення вивчаючих об'єктів. Характеристика видів економічного аналізу за об'єктами управління. Характеристика видів економічного аналізу за методикою вивчення об'єктів. Характеристика видів економічного аналізу за періодом дослідження. Поняття і класифікація факторів. Система показників та її класифікація. Суть і завдання функціонально-вартісного аналізу. Принципи організації функціонально-вартісного аналізу. Послідовність проведення функціонально-вартісного аналізу. Основні правила організації економічного аналізу. Планування аналітичної роботи на підприємстві. Інформаційне забезпечення економічного аналізу. Підготовка і аналітична обробка інформації.

Документальне оформлення результатів аналітичного дослідження. Зв'язок економічного аналізу з економікою і організацією виробництва. Зв'язок економічного аналізу із статистикою і соціологією. Зв'язок економічного аналізу з обліково-фінансовою групою дисциплін. Зв'язок економічного аналізу з аудитом. Зв'язок економічного аналізу з технологічними науками сільського господарства. Роль економічного аналізу в розробці та обґрунтуванні управлінських рішень. Значення математичних методів для економічного аналізу та особливості їх застосування в сільському господарстві. Загальна характеристика економіко-математичних методів і їх класифікація. Характеристика і класифікація економіко-математичних моделей. Характеристика і класифікація моделей факторного аналізу. Завдання та джерела даних аналізу земельних ресурсів. Методика аналізу використання земельних ресурсів. Аналіз розміру та структури земельного фонду. Аналіз ефективності використання сільськогосподарських угідь. Аналіз ефективності вирощування основних товарних і кормових культур. Завдання і джерела даних аналізу трудових ресурсів. Аналіз демографічного стану і факторів, які його формують. Аналіз забезпеченості с.-г. підприємств трудовими ресурсами. Аналіз зайнятості трудових ресурсів села. Аналіз використання трудових ресурсів на підприємстві. Аналіз продуктивності праці. Аналіз використання фонду заробітної плати. Аналіз соціальної інфраструктури. Резерви покращення використання праці і економії фонду заробітної плати. Завдання і джерела даних аналізу основних засобів. Аналіз наявності, складу і структури основних засобів. Потреба і забезпеченість підприємства основними засобами. Аналіз руху і відтворення основних засобів. Аналіз формування основних засобів та підтримання їх функціонального стану. Аналіз використання основних засобів та капітальних вкладень. Завдання і джерела даних аналізу матеріальних оборотних засобів. Аналіз кількісних і якісних параметрів матеріальних оборотних засобів. Аналіз потреби і забезпеченості господарства матеріальними ресурсами. Аналіз використання матеріальних ресурсів і основні резерви підвищення його ефективності. Завдання і джерела даних аналізу виробництва і розподілу продукції рослинництва. Особливості аналізу виробничого потенціалу галузі рослинництва. Аналіз динаміки і виконання плану виробництва продукції рослинництва за обсягом. Особливості аналізу виробництва плодоовочевої продукції, продукції з багаторічних насаджень та кормовиробництва. Аналіз динаміки і виконання плану виробництва продукції рослинництва за асортиментом і якістю. Аналіз технологічного процесу в рослинництві. Аналіз ефективність використання потенціалу галузі рослинництва. Основні резерви збільшення виробництва продукції рослинництва. Аналіз виконання плану розподілу продукції рослинництва. Оперативний аналіз виробництва продукції рослинництва. Завдання і джерела даних аналізу виробництва і розподілу продукції тваринництва. Особливості аналіз виробничого потенціалу галузі

тваринництва. Аналіз виробництва продукції тваринництва за обсягом асортиментом і якістю. Аналіз виконання плану і резервів росту поголів'я тварин. Аналіз структури стада. Аналіз продуктивності тварин і факторів, що визначають її рівень. Аналіз забезпеченості тварин кормами і ефективності їх використання. Ефективність виробничого потенціалу галузі тваринництва. Основні резерви збільшення виробництва продукції тваринництва. Оперативний аналіз виконання плану виробництва продукції в тваринництві. Завдання аналізу і джерела даних аналізу собівартості продукції. Аналіз загальної суми витрат на виробництво с.-г. продукції. Аналіз собівартості окремих видів с.-г. продукції. Аналіз прямих трудових затрат у собівартості продукції. Аналіз прямих матеріальних затрат у собівартості продукції. Аналіз комплексних статей витрат у собівартості продукції. Резерви зниження собівартості продукції. Оперативний аналіз витрат виробництва у рослинництві і тваринництві. Завдання і джерела даних аналізу реалізації продукції і фінансових результатів. Аналіз використання і реалізації с.-г. продукції. Аналіз фінансових результатів від реалізації продукції, робіт і послуг. Аналіз рівня середньо реалізаційних цін. Аналіз фінансових результатів від інших видів діяльності. Аналіз рентабельності підприємства. Резерви збільшення суми прибутку і рентабельності. Аналіз розподілу і використання прибутку підприємства. Оцінка ринкових можливостей підприємства. Оцінка конкурентоспроможності продукції підприємства. Аналіз кон'юнктури ринку і попиту на продукцію підприємства і товари конкурентів. Обґрунтування ціни, обсягу і асортименту продукції на продаж. Завдання і джерела даних аналізу організаційно-економічних умов підприємства. Аналіз розташування і організаційно-господарського влаштування підприємства Аналіз розмірів і спеціалізації господарства. Аналіз інтенсифікації виробництва с.-г. продукції. Ретроспективна оцінка розвитку підприємства. Завдання і джерела даних аналізу зберігання і переробки сільськогосподарської продукції. Аналіз складу промислових виробництв, їх розміру і потужностей. Аналіз виконання плану переробки продукції за обсягом, асортиментом і якістю. Аналіз ефективності переробки (зберігання) продукції та основні резерви її підвищення. Завдання і джерела даних аналізу роботи обслуговуючих виробництв. Аналіз використання машинно-тракторного парку. Аналіз використання вантажних автомобілів. Аналіз використання живого тягла. Аналіз електро-, водо-, газо- і теплопостачання на підприємстві. Особливості аналізу діяльності будівельної організації. Аналіз виробничо-технічного і транспортного обслуговування. Аналіз матеріально-технічного постачання. Аналіз діяльності банку. Аналітичне забезпечення формування планів та їх реалізації.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практичний посібник./ Голов С.Ф., Костюченко В.М. – К.: Лібра, 2010. – 840 с.
2. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов./ М.Ф. Огійчук, В.Я Плаксієнко, Л.Г. Панченко та ін.; За ред. М.Ф. Огійчука. – К.: Вища освіта, 2003. – 800с.
3. Бухгалтерський облік: Навч. посібник./ Сопко В.В. – К.: КНЕУ, 2010. – 578 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / Ф.Ф. Бутинець. – 8-ме видання. – Житомир: Рута, 2010. – 912 с.
5. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет в Украине (с использованием национальных стандартов): Учеб. пособие для студентов вузов. – К.: А.С.К., 2011. – 848 с.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», затв. ВРУ від 16.07.99р. № 996 – XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14
7. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учебное пособие / А. И. Алексеева, и др. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 672 с.
8. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту. Навчальний посібник / М.П. Войнаренко, Н.А. Понаморьова, О.В. Замазій. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
9. Облік і звітність в оподаткуванні [текст]: навч. посіб. / Л.М. Котенко, Г. М. Фадєєва. – Х.: НТУ «ХПІ», 2014. – 486 с.
10. Облік і звітність в оподаткуванні [текст]: навч. посіб. / О. О. Бідюк, Є. Ю. Шара, К.: Центр учбової літератури, 2012. – 496 с.
11. Облік у бюджетних установах / І.Д. Ватуля. – К.: Центр навчальної літератури, 2011.
12. Облік у бюджетних установах: 3-є вид. / П.Й. Атамас. –К. : центр навчальної літератури, 2011.
13. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. – www.rada.gov.ua.
14. Теорія бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / В.С. Білоусько, М.І. Бєлєнкова, Ф.Ф. Бутинець. – 5-те видання. – Житомир: Рута, 2008. – 404 с.
15. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник./ Грабова Н. М. – К.:А.С.К., 2010. – 272 с.
16. Управлінський облік / П.Й. Атамас. – 2-ге видання. – К.: Центр навчальної літератури, 2011.
17. Фінансовий аналіз: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учбової літератури, 2008 – 392 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **О.В. Мельничук**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року
Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» кваліфікації бакалавр з фінансів, банківської справи та страхування.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти III – IV рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітнім ступенем «Бакалавр» та освітньо-кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Предмет науки про фінанси. Суб'єкти і об'єкти фінансових відносин. Фінанси як економічна категорія: визначення, ознаки, зв'язок з грошима. Видима і прихована сторона фінансових відносин. Функції фінансів, їх зв'язок. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за організаційною структурою. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за її організаційною структурою. Органи управління і фінансові інститути фінансової системи: склад, функції і зв'язок зі сферами і ланками фінансової системи. Поняття і завдання фінансової політики, її зв'язок з економічною політикою. Фінансова стратегія і фінансова тактика. Зміст напрямів фінансової політики. Характеристика сучасної фінансової політики України за її окремими напрямами. Поняття фінансового механізму і його складових елементів. Зв'язок фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Фінансове регулювання як підсистема фінансового механізму. Фінансове планування: сутність, завдання, принципи і методи. Роль фінансового планування при переході до ринку. Зміст і призначення фінансового контролю, його об'єкти і суб'єкти. Функції суб'єктів фінансового контролю. Сутність фінансів підприємств, їх функції та принципи організації. Характеристика загальних напрямів використання фінансових ресурсів підприємств. Класифікація фінансових ресурсів. Характеристика методів організації фінансової діяльності підприємств (принципи, мета, зміст і роль кожного методу). Особливості організації і функціонування фінансів суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності.

Сутність державних фінансів, їх призначення і роль. Становлення і розвиток державних фінансів України. Фінансові ресурси держави, їх склад і джерела формування. Фінансові методи державного регулювання економіки. Об'єктивна необхідність, сутність і функції податків. Класифікація податків за різними ознаками. Характеристика податків, виділених в ході їх класифікації. Сутність і наукові принципи побудови податкової системи. Податкова система України, її характеристика і принципи побудови. Становлення податкової системи України, її сучасний стан. Функції бюджету як економічної категорії. Державний бюджет як універсальний інструмент контролю і основний фінансовий план. Роль бюджету у соціально-економічному розвитку держави. Бюджетна система: поняття, склад, основи побудови. Поняття бюджетного устрою, його принципи та їх реалізація на практиці. Поняття бюджетного процесу і його етапи (зміст кожного, задіяні органи і їх функції). Економічна сутність бюджетних доходів і видатків, форми їх вияву і матеріального втілення. Бюджетне фінансування: сутність, поняття, принципи і форми бюджетного фінансування.

Поняття місцевих фінансів, їх склад і призначення. Складові елементи фінансів місцевих органів влади. Об'єкти і суб'єкти місцевих фінансів. Економічна сутність, форма прояву і матеріальний зміст місцевих бюджетів.

Склад і структура видатків місцевих бюджетів. Поточні видатки і видатки розвитку. Сутність державного кредиту, його необхідність і роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Відмінність державного кредиту від банківського. Функції державного кредиту. Види і форми державного кредиту, їх зміст і характеристика. Поняття державного боргу. Вплив державного боргу на фінансову безпеку держави. Поняття страхування, його функції і ознаки. Форми і методи страхування. Характеристика системи страхових фондів. Характеристика майнового, особистого, соціального, медичного страхування, а також страхування відповідальності і фінансових ризиків. Поняття страхового ринку, його організаційна структура. Поняття фінансового ринку і його сегментів. Класифікація фондового ринку (за характером руху інструментів і за формою його організації). Суб'єкти фінансового ринку (емітенти, інвестори, посередники, інфраструктура); склад і роль кожної групи суб'єктів. Поняття та характеристика цінних паперів згідно чинного законодавства. Характеристика і призначення державних цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Походження грошей. Роль держави у творенні грошей. Сутність грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал. Форми грошей та їх еволюція. Функції грошей. Сутність та економічна основа грошового обороту. Модель грошового обороту. Грошові потоки та їх балансування. Структура грошового обороту за економічним змістом та формою платіжних засобів. Маса грошей в обороті. Грошові агрегати та грошова база. Швидкість обігу грошей. Закон грошового обігу. Механізм зміни маси грошей в обороті. Грошово-кредитний мультиплікатор. Інституційна модель грошового ринку.

Структура грошового ринку. Попит на гроші. Чинники впливу на попит на гроші. Пропозиція грошей. Чинники формування пропозиції грошей. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку. Сутність, призначення та структура грошової системи. Види грошових систем та їх еволюція. Створення та розвиток грошової системи України. Державне регулювання грошового обороту і місце в ньому фіскально-бюджетної та грошово-кредитної політики. Грошово-кредитна політика: сутність та цілі.

Інструменти грошово-кредитної політики. Основні напрямки стабілізації національної грошової одиниці. Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти. Валютний ринок. Операції на валютному ринку. Валютний курс: сутність та фактори, які впливають на нього. Економічні основи та режими валютних курсів. Валютні системи та валютна політика. Особливості формування валютної системи України. Золотовалютні резерви в механізмі валютного регулювання. Світова та міжнародна валютні системи.

Міжнародні ринки грошей та капіталів.

Загальні передумови та економічні чинники, що обумовлюють необхідність кредиту. Сутність та структура кредиту. Теоретичні концепції кредиту. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування. Форми види та функції

кредиту. Характеристика основних видів кредиту. Економічні межі кредиту. Позичковий процент. Роль кредиту в розвитку економіки. Сутність, призначення та види фінансових посередників. Функції банків. Особливості побудови банківської системи в Україні. Небанківські фінансово-кредитні установи. Походження та роль центральних банків. Основні напрями діяльності центрального банку. Необхідність страхового захисту і його форми.

Суть страхування як економічної категорії та його характерні ознаки. Функції страхування та його роль в розвитку підприємництва та життєдіяльності людей. Основні підходи до класифікації страхування. Класифікація страхування: галузі, підгалузі, види і форми страхування. Системи страхування та франшизи. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні. Принципи обов'язкового і добровільного страхування, спільні ознаки і відмінності. Поняття страхових ризиків та їх класифікація. Поняття страхового ринку і його структура. Організація страхової справи в Україні. Діючі системи страхування. Українська національна акціонерна страхова компанія "Оранта", її завдання і місце на страховому ринку. Страхові компанії і їх місце та діяльність на страховому ринку. Об'єднання страховиків, їх завдання, функції та місце страховому ринку. Державне регулювання страхової діяльності в Україні. Поняття страхового маркетингу, його функції та основні елементи. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні. Дослідження ринку страхових послуг. Методи вивчення страхового поля.

Страхові продукти і порядок їх розробки. Система продажу страхових полісів і укладання договорів страхування. Посередники страховика і аквізиція. Економічний зміст, необхідність і значення майнового страхування. Страхування майна юридичних осіб: об'єкти, види, основні умови і порядок укладення договорів страхування. Особливості страхування сільськогосподарських підприємств. Страхування наземного транспорту юридичних і фізичних осіб. Порядок і умови страхування вантажів і багажу.

Страхування майна фізичних осіб: принципи страхового захисту особистої власності громадян, об'єкти, види страхових договорів та основні умови страхування. Економічний зміст особистого страхування, його основні види і форми. Порівняльна характеристика нагромаджувальних і ризикових видів особистого страхування. Страхування життя: види, умови та порядок укладання договорів. Страхування від нещасних випадків, його необхідність, значення та види. Характеристика обов'язкових видів страхування від нещасних випадків. Добровільне індивідуальне і колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування і його види в Україні. Необхідність, суть і особливості страхування відповідальності. Основні види і форми страхування цивільної відповідальності. Порядок і умови страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Міжнародна система страхування "Зелена картка". Порядок і умови страхування кредитних ризиків: відповідальності

позичальника за непогашення кредиту і ризику непогашення кредиту. Страхування підприємницьких ризиків: види, форми і основні умови страхування. Поняття актуальних розрахунків, їх суть та завдання. Основи побудови страхових тарифів з майнового страхування. Склад і структура тарифної ставки та методика розрахунку. Види страхових внесків (премій) та їх призначення. Особливості побудови тарифів і резерву внесків зі страхування життя і від нещасних випадків. Розрахунок доходу при довгострокових фінансових операціях в страхуванні і їх вплив на тарифні ставки.

Особливості фінансово-господарської діяльності страховика. Доходи страховика, їх склад, структура і джерела формування. Витрати страховика та їх класифікація за економічним змістом. Собівартість страхових послуг. Фінансові результати страховика та особливості їх формування. Система оподаткування страхових компаній. Показники актуальних розрахунків, що характеризують стійкість страхових операцій. Умови забезпечення платоспроможності страховика. Страхові резерви, їх призначення, порядок формування та роль в забезпеченні фінансової стійкості страхових операцій. Основні напрями фінансової стратегії та планування в страхуванні. Інвестиційна діяльність страхових компаній та формування інвестиційного портфеля. Основи планування діяльності страховика. Бізнес-план, його структура, зміст основних розділів. Поняття фінансового стану страховика. Система показників для оцінки фінансового стану. Поняття фінансової надійності страховика та познаки. Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості страховика. Економічна необхідність, суть та принципи перестрахування. Сторони, які беруть участь в перестрахуванні, їх взаємовідносини. Форми проведення перестраху вальних операцій. Пропорційне і непропорційне перестрахування. Методи перестрахування та їх характеристика. Співстрахування та механізм його застосування. Факультативне та облігаторне перестрахування. Класифікація зовнішньоекономічних ризиків у страхуванні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Данілов О.Д.,Серебрянський Д.М. Фінанси у запитаннях і відповідях, К.: 2008.-528с.
2. Александрова М.М. Страхування: Навч.-метод, посіб. — К.: ЦУЛ, 2000,280 с.
3. Залєтов О.М. Страхування: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук О.О. Слюсаренко. — К.: Міжнар. агенція "Бізон", 2003. — 320 с.
4. Фінанси підприємств: Навч. посіб. — К.: Центр навч. л-ри, 2004. — 460с.
5. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. — 2-ге вид., перероб. і доопр. — К.: Знання, 2006. — 379 с.
6. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / В.М. Гриньова, В.О. Коюда.— 3-тє вид. — К.: Знання, 2006. — 423 с.
7. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. колективу і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 4-тевид., перероб. тадоп. — К.: КНЕУ, 2002. — 571 с.
8. Фінансове право України: Підручник/Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, В.Є. Криницький; За ред. М.П. Кучерявенка. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 320 с.
9. Романенко О.Р. Фінанси: підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 310 с.
10. Фінанси: Підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
11. Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. Фінанси: Підручник.- К.: «Хай – Тек Прес», 2010. – 329с.
12. Кремень О. І. Фінанси : навч. посіб. / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 412 с
13. Фінанси. Підручник / За ред..С.І.Юрія і проф.В.М.Федосова.-2008.- 611 с.
14. Худолій Л.М.Теорія фінансів.К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003-252 с.
15. Фінанси:курс для фінансистів.Навч.посібник / За ред. В.І. Оспіщева,К.: Знання, 2008,-562 с.
16. Фінанси: курс для фінансистів.підручник/ За ред. Буряка П.Ю, Жихор О.Б. К.: Знання, 2010,-528 с.
17. Давиденко Н.М., Данилевська –Жугунісова О.Є. Підручник Фінанси. К.:ТОВ ЦП Компринт, 2014р. - 544с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

професор _____ **А.Д. Чикуркова**

Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» кваліфікації бакалавра з менеджменту.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Сутність категорій «управління» та «менеджмент». Управлінські відносини як предмет менеджменту. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент як мистецтво управління. Менеджери та підприємці ключові фігури ринкової економіки. Спільне та відмінне між менеджером та підприємцем. Рівні управління, групи менеджерів. Сфери менеджменту: виробництво, фінанси, кадри, нововведення, облік, збут, зовнішньоекономічна діяльність.

Закони та закономірності менеджменту: закон відповідності систем цілям; закон відповідності організації системи зовнішньому середовищу; закон інтеграції управління; закон економії часу. Сутність, природа та роль принципів менеджменту в досягненні мети організації. Класифікація принципів менеджменту.

Історія розвитку управлінської думки у світі та в Україні. Передумови виникнення науки управління. Класичні теорії менеджменту: школа наукового управління; класична (адміністративна) школа управління; школа людських відносин; школа поведінкових наук; емпірична школа, школа соціальних систем, нова школа. Вклад у розвиток управлінської науки зарубіжних та вітчизняних вчених. Розвиток управлінської науки в Україні. Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.

Поняття організації. Ознаки організації. Внутрішнє середовище організації, взаємозв'язок внутрішніх змінних. Різновиди організацій: прості та складні, формальні та неформальні. Загальні риси організацій: вертикальний та горизонтальний поділ праці. Організація як відкрита динамічна система: керуюча та керована підсистеми. Модель організації як відкритої системи: параметри входу, процес перетворення, параметри виходу. Зовнішнє середовище організації: фактори прямої та непрямої дії. Еволюція організації. Концепції життєвого циклу організації. Культура організації. Типи організацій в Україні.

Поняття функцій менеджменту. Функції менеджменту як види управлінської діяльності. Особливості формування функцій менеджменту. Класифікація і характеристика функцій менеджменту. Загальні (основні), конкретні (спеціальні) функції менеджменту. Процес управління як сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих функцій, методів, управлінських рішень і а інших категорій менеджменту. Мета управлінського процесу, його учасники, предмет, засоби здійснення.

Сутність і зміст планування як функції менеджменту, його види та їхній взаємозв'язок. Основні елементи системи планування. Етапи процесу планування: визначення місій та цілей, оцінка сильних і слабких боків організації, розроблення

стратегії. Базові стратегії. Оперативне планування. Загальна характеристика бізнес-планування. Поняття місії в управлінні та класифікація цілей організації.

Сутність організаційної діяльності та її місце в системі управління. Поняття та складові організаційної діяльності. Повноваження, обов'язки, відповідальність. Процес делегування повноважень і відповідальності. Типи повноважень - лінійні, функціональні. Скалярний процес. Департаментизація. Взаємодія та взаємовплив структур організації. Сутність організаційної структури управління. Види організаційних структур управління. Лінійні та функціональні організаційні структури управління. Єдиноначальність: поняття, сутність. Централізація і децентралізація. Принципи побудови організаційних структур управління. Фактори, які впливають на формування організаційної структури. Проектування організаційних структур управління.

Значення людського фактору в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника Поняття мотивації. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і заохочень працівника у процесі мотивації.

Поняття контролю та його місце в системі управління. Принципи і цілі функції контролю. Етапи процесу контролю: формування стандартів вимірювання, порівняння фактичного виконання зі стандартами, оцінка та регулювання. Зворотній зв'язок при контролі. Види управлінського контролю.

Поняття регулювання та його місце в системі управління. Види регулювання. Етапи процесу регулювання.

Сутність та класифікація методів менеджменту Методи менеджменту як сукупність способів впливу керуючої системи управління. Економічні методи. Адміністративні методи.

Сутність управлінських рішень. Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийнята управлінських рішень. Взаємозалежність рішень. Підходи до прийняття рішень. Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень.

Інформація, її види та роль в менеджменті. Носії інформації. Класифікація інформації. Вимоги, які пред'являються до інформації. Поняття і характеристика комунікацій. Різновиди внутрішніх та зовнішніх комунікацій. Перешкоди в комунікаціях. Зворотній зв'язок у процесі комунікації.

Поняття та загальна характеристика керівництва. Основні фактори та аспекти керівництва. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Адаптивне керівництво. Влада як елемент примушення. Форми впливу та влади. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Поняття стилю керівництва. Характеристика та

класифікація стилів керівництва. Критерії оцінки стиля менеджера. Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.

Сутність відповідальності та етики у менеджменті. Соціальна відповідальність як добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку організації. Перевага та недоліки соціальної відповідальності. Сутність та значення соціальної поведінки.

Сутність та основні параметри організаційних перетворень. Організаційні зміни та управління ними. Моделювання процесу організаційних перетворень. Опір змінам. Система подолання опору організаційних змін. Сутність результативності та ефективності менеджменту. Економічна, організаційна та соціальна ефективність управління.

Природа бізнесу і його економічна основа. Необхідність виникнення бізнесу. Родові ознаки бізнесу. Бізнес і діло. Стратегія і тактика бізнесу. Економічна основа бізнесу. Економічна свобода і підприємництво. Економічна свобода — основна умова розвитку бізнесу. Рушійні сили бізнесу.

Підприємництво як елемент бізнесу і тип господарювання, суб'єкти бізнесу. Підприємницький, споживчий, трудовий і державний бізнес. 6. Формування структур підприємницького бізнесу. Принципи і умови організації підприємницького бізнесу.

Підприємство, як організаційна структура бізнесу. Основні форми бізнесу та їх класифікація. Дрібний бізнес. Партнерство. Корпоративне підприємництво. Механізм створення власної справи (бізнесу). Ідея та види діяльності. Установчі документи та їх підготовка. Статутний фонд і його формування. Державна реєстрація. Припинення діяльності підприємств бізнесу.

Виробнича діяльність підприємств бізнесу. Бізнес-план, як інструмент виробничої діяльності. Створення матеріальних благ та прибутку — основа функціонування виробництва. Комерційний розрахунок — метод ведення виробничо-господарської діяльності. Комерційна діяльність підприємств бізнесу. Маркетинг, як складова частина комерційної діяльності. Торгівля і комерція. Зовнішня і міжнародна торгівля. Біржа і біржові операції. Комерційні угоди і посередництво.

Система фінансового обслуговування бізнесу. Фінанси, кредит, банки. Лізингові компанії. Факторингові фірми. Система страхування. Фондовий ринок. Податкова система. Система забезпечення функціонування бізнесу. Інформаційно-технологічні системи. Рекламні агентства і засоби масової інформації.

Система навчання. Консалтингові та аудиторські компанії. Система регулювання зайнятості. Державне регулювання бізнесу. Необхідність державного регулювання бізнесу. Механізм регулювання бізнесу. Державне

регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Державна підтримка розвитку бізнесу в Україні.

Поняття прогнозування і планування. Порядок розробки і затвердження прогнозів і планів підприємств в умовах ринкової економіки. Види планів. Кількісні і якісні, об'ємні і відносні, натуральні, умовно-натуральні і вартісні показники плану. Методи планування та їх зміст.

Макросередовище господарювання і його чинники. Ринок і поведінка в ньому суб'єкта господарювання. Виробничі і ринкові зв'язки підприємства з постачальниками і з покупцями продукції, з банками і фінансовими органами.

Методика прогнозування і планування працівників підприємства. Нова концепція оплати праці в Україні. Продуктивність праці, показники продуктивності праці і методика їх розрахунку. Шляхи підвищення продуктивності праці. Державне регулювання заробітної плати.

Основні виробничі фонди, їх суть і склад. Невиробничі основні фонди. Показники технічного рівня підприємства. Поняття і показники ефективності використання основних фондів підприємства. Виробничі потужності підприємства.

Поняття і склад обігових фондів, фондів обігу та обігових засобів. Показники, шляхи підвищення ефективності використання обігових засобів.

Науково-технічний прогрес — основа розвитку і інтенсифікації виробництва. Народногосподарська, госпрозрахункова, повна, порівняльна і абсолютна ефективність НТП. Поняття науково-технічного потенціалу, його складові частини.

Концентрація виробництва і розміри підприємства. Головні напрямки спеціалізації виробництва. Комбінування виробництва, його суть, форми і рівень.

Суть витрат виробництва і реалізації. Джерела формування доходів підприємства. Оцінка прибутку підприємств. Методика прогнозування і планування прибутку підприємства. Суть і показники рентабельності підприємства. Загальна рентабельність і фактори, що впливають на її зміну. Економічна суть і форми оренди. Баланс підприємства як підсумковий документ про стан його майна і фінанси.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень [текст]: К.: ЦУЛ, 2013. 420 с.
2. Гаєва О.В., Ковальська Н.І., Лозинська Л.О. Основи менеджменту. К.: Центр учбової літератури, 2007. 524 с.
3. Гаркавенко, С.С. Маркетинг [Текст]: підручник. 7-е вид . К.: Лібра, 2010. 720с.
4. Гірняк О.М. Менеджмент. Теоретичні основи і практикум: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. К. : Магнолія плюс, Львів: «Новий світ – 2000», 2003. 336 с.
5. Гудзинський О.Д. Менеджмент у системі агробізнесу. К.: Урожай, 1994. 240 с.
6. Дяченко Т.О. Основи менеджменту. К.: Кондор, 2010. 176 с.
7. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка [Текст] : підручник. Львів: Новий світ - 2000, 2010. 582 с.
8. Завадський Й.С. Менеджмент. К.: ЄУФІМБ, 2000. Т.1.543 с.
9. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: підручник. – 2-е вид., випр. та допов. К.: Академвидав, 2007. 464 с.
10. Мазаракі А.А. Менеджмент: теорія і практика: навч. посібник. К.: Атіка, 2007. 564 с.
11. Мартыненко Н.М. Основы менеджмента: Учебник. К.: Каравелла, 2003. 496 с.
12. Менеджмент: Навчальний посібник/ С.І. Михайлов, Т.І. Балановська, О.В. Новак, О.П. Гогуля та ін. / За ред. С.І. Михайлова. К.: НУБіП України, 2013. 536 с.
13. Михайлова Л.І. Управління персоналом. К.: Центр учбової літ, 2007. 248с.
14. Мурашко М.І. Менеджмент персоналу: Навч. практ. пос. К.: Знання. 311с.
15. Основи бізнесу : навч. посіб. / Я. С. Ларіна, С. В. Мочерний, В. М. Фомішина, С І. Чеботар. К. : ВЦ «Академія», 2011. 384 с (Серія «Альма-матер»).
16. Петюх В.М. Управління персоналом: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2000.
17. Скибінський С.В. Маркетинг: Підручник для студ. вищих навч. закл./ Львівська комерційна академія. Л., 2000. 640 с.
18. Стеценко І.Т. Основи менеджменту. Хто такий менеджер: Навч. пос. К.: А.С.К.,2005. 224с.
19. Сухарський В.С. Менеджмент: Навч. пос. Тернопіль.:Астон, 2004. 352с.
20. Хміль Ф.І. Практикум з менеджменту організацій: Навч. пос. Львів.: Магнолія Плюс, 2004. 333с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **М.В. Заходим**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 076 „Підприємництво, торгівля та біржова діяльність” на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ

Протокол № 3 від «04» березня 20 19 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

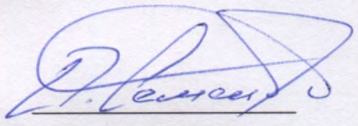

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	11
Список рекомендованої літератури	12

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» кваліфікація бакалавр з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Комерційна діяльність, суб'єкти комерційної діяльності та їх класифікація, фізичні та юридичні особи, склад та структура комерційних служб промислового підприємства; формування організаційної структури комерційних служб; технічні та економічні чинники, організація виробництва; структура виробництва: індивідуальне, дрібносерійне, серійне, великосерійне, масове; рівень спеціалізації, територіальне розміщення виробництва й складів; відділи збуту, маркетингу і матеріально-технічного забезпечення; організація придбання матеріально-технічних ресурсів.

Контракт, умови контракту, посередництво, як один з видів економічної, господарської діяльності; стартовий грошовий капітал, інформаційно-комерційні послуги, банки даних, формування засобів міжрегіональної комерційної інформації комісійні послуги, дилерські компанії і фірми, дистриб'ютори, консигнатори, комісіонери, комівояжери, товарні брокери.

встановлення потреби в матеріальних ресурсах, бюджет постачання підприємства сировиною та матеріалами, основні завдання матеріально-технічного забезпечення виробничих підрозділів, ліміт відпустки матеріальних ресурсів виробничим підрозділам, договори постачання й купівлі-продажу, умови постачання матеріальних ресурсів.

Аналіз кон'юнктури ринку, сегментація ринку та дослідження діяльності конкурентів, планування асортименту продукції, життєвий цикл виробу, стадії впровадження товару, зростання та спаду; розробка збутової програми (плану збуту) в умовах ринку, рівневе прогнозування, планування збуту продукції.

Патент, ліцензія, товарна марка, патентна система захисту прав, комерційно реалізувати патентовану продукцію, патентне маркірування виробів, «європейський патент», додатковий патент, залежний патент, увізні патенти, підтверджені патенти, патентне право, термін володіння патентом, Основні форми передачі технології, патентні угоди, ліцензійні угоди, «ноу-хау», інжиніринг, франчайзінг.

Торги, біржа, аукціон, міжнародні торги, відкриті, торги, закриті торги, покупці, державні організації, одиничні, або неприлюдні торги, методика проведення торгів, підготовчий етап, етап подання пропозицій, етап конкурсного вибору переможця торгів, етап проведення переговорів та підписання контракту на поставку товару, міжнародні біржі, товарна біржа, публічні біржі, приватні біржі, біржові комітети, брокерські контори, купівля та продаж реального товару, ф'ючерсні угоди, ф'ючерсні біржі, страхування реального товару, аукціони, міжнародні товарні аукціони, сортування та підбір товару, проведення аукціонних торгів, три основних способи проведення аукціону, виконання аукціонних угод.

Походження (виникнення) бізнесу. Бізнес як діяльність, що історично виникла у процесі розвитку суспільства. Процес формування відносин бізнесу та

етапи його розвитку. Бізнес як основа розвитку економіки. Сучасне визначення підприємництва. Підприємництво як особливий вид діяльності, стиль і тип господарської поведінки. Функції підприємницької діяльності. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Принципи здійснення підприємництва. Індивідуальна і колективна форми підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Підприємництво як важіль зміни структури економіки, «живильне середовище» для конкуренції, каталізатор економічного розвитку, чинник економії і раціонального використання ресурсів, сильний стимул до високоефективної праці. Визначальна роль підприємництва в досягненні економічного успіху.

Зв'язок підприємництва з основними фазами відтворювального циклу: виробництвом продукції; виконанням робіт і наданням послуг; обміном і розподілом товарів та їх споживанням. Основні типи та відповідні сфери підприємницької діяльності. Форми виробничої підприємницької діяльності. Можливі способи для підприємця щодо економічних відносин підприємець – споживач. Інтерес споживача, спровокований підприємцем. Виявлений інтерес споживача. Загальна типологія виробничої підприємницької діяльності. Поняття і значення посередницької підприємницької діяльності. Схема посередницького підприємництва. Структурні елементи (форми, види, суб'єкти) посередницької підприємницької діяльності Фінансове посередництво як невід'ємна частина посередницької діяльності і надання послуг. Схема підприємницької діяльності у сфері фінансів. Суб'єкти підприємництва фінансового спрямування. Функціональна структура інтегрованого ринку фінансових ресурсів. Сутність, основні параметри і проблеми формування сучасного підприємницького середовища. Характеристика зовнішніх і внутрішніх чинників, що формують підприємницьке середовище. Інституційні елементи інфраструктури ринку (ринку капіталів, ринку робочої сили, ринку засобів виробництва і предметів споживання). Передумови активізації підприємництва на сучасному етапі господарювання.

Поняття категорій «мале підприємництво», «малий бізнес», «мале підприємство», «громадянин-підприємець». Критерії віднесення суб'єктів підприємництва до категорії «мале підприємництво» і «мале підприємство». Мале підприємництво як основа соціальної реструктуризації суспільства в ринковій економіці. Особливості малого підприємництва, його переваги й недоліки. Мале підприємництво як: основна вихідна соціально-економічна база відтворення на розширеній основі ефективних виробничих відносин; провідний сектор та найменш бюджетомісткий засіб ринкової економіки, стабільне та вагоме джерело податкових надходжень; основа дрібнотоварного виробництва; джерело формування «середнього класу»; основа соціально-економічних реформ. Вплив малого підприємництва на темпи економічного розвитку; здійснення структурної перебудови економіки; забезпечення насичення ринку товарами та послугами; реалізацію інновацій; розвиток конкуренції. Сучасні тенденції соціально-

економічного розвитку малого підприємництва в Україні. Результати діяльності малих підприємств. Особливості розвитку вітчизняного малого бізнесу. Основні причини гальмування становлення малого підприємництва. Нагальні проблеми, що стримують розвиток і функціонування суб'єктів малого підприємництва.

Об'єктивна необхідність і сутність пошуку підприємницької ідеї. Джерела підприємницьких ідей. Фактори, що впливають на вибір підприємницької ідеї. Групи методів творчого пошуку підприємницької ідеї (методи індивідуального творчого пошуку, методи колективного пошуку, методи активізації пошуку). Можливі типи підприємницьких структур (самокеруючі та підприємницькі фірми). Процедура вибору організаційно-правової форми підприємства. Формування цілей підприємницької діяльності з урахуванням особистої мети підприємця та особливостей сфери його діяльності. Сучасні вимоги до цілей підприємництва. Особливості створення нових підприємств (суб'єктів підприємницької діяльності). Технологія організації нових фірм на прикладі малих підприємств різних форм власності. Способи створення малих підприємств. Засновники малих підприємств, їх функції. Типова схема державної реєстрації новоствореного підприємства. Загальна схема процедури реєстрації підприємницької діяльності без створення юридичної особи. Основні види підприємницької діяльності в Україні, що потребують обов'язкового ліцензування. Процедура отримання ліцензії. Термін дії ліцензії та порядок його пролонгації.

Стартовий капітал як обов'язкова умова здійснення підприємництва. Сутність капіталу, його матеріалізована та ментальна форми. Економічна й елементна структура підприємницького капіталу. Основний та оборотний капітал, особливості кругообігу і відшкодування. Поняття початкового підприємницького капіталу. Загальний порядок формування підприємницького капіталу. Можливі варіанти формування окремих елементів капіталу. Схема й алгоритм розрахунків необхідного розміру підприємницького капіталу. Особливості формування капіталу в перехідний період. Формування підприємницького капіталу з урахуванням концепції механізму «прихованих партнерських зв'язків». Джерела підприємницького капіталу: кошти накопичені у процесі попередньої діяльності (власні або успадковані); особисті заощадження як у грошовій, так і речовій (товарній) формах; позичкові кошти. Вибір і обґрунтування прийнятних та найбільш ефективних способів формування початкового статутного капіталу. Позика і кредит. Групування і загальна характеристика кредитних операцій за ознаками.

Категоріальний апарат щодо інвестиційної діяльності (інвестиції, інвестори, інвестиційні проекти тощо). Сутність і значення активної інвестиційної діяльності фірми. Правове регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Основні форми державного регулювання інвестиційної діяльності: регулювання об'єктів і сфер інвестування; податкове регулювання; надання фінансової допомоги та пільгових кредитів; амортизаційна політика; регулювання

участі інвесторів у приватизації; регулювання фінансових інвестицій; експертиза інвестиційних проектів; забезпечення захисту інвестицій; регулювання умов здійснення інвестицій за межами держави. Завдання й функції інвестиційного менеджменту на підприємстві. Чинники, що впливають на передбачуваний обсяг інвестицій фірми. Класифікація інвестицій в об'єкти підприємницької діяльності за окремими ознаками: об'єктами вкладення коштів, характером участі в інвестуванні, періодом інвестування, формою власності інвестиційних ресурсів, регіональною ознакою. Реальні (виробничі) й фінансові інвестиції. Власні, позичкові й залучені джерела інвестиційних ресурсів фірми. Методи фінансування окремих інвестиційних програм та проектів: повне самофінансування; аукціонне самофінансування; кредитне фінансування; лізинг або селенг; мішане фінансування. Сутність і значення оцінки і прогнозування інвестиційної привабливості окремих інтегрованих та первинних ланок господарювання. Інвестиційна привабливість галузей економіки та промисловості (етапи, система показників для оцінювання, ступінь привабливості в Україні). Оцінювання і прогнозування інвестиційної привабливості регіонів (система узагальнюючих та аналітичних показників, методика їх розрахунків). Оцінювання інвестиційної привабливості фірми, двохаспектний підхід щодо її здійснення: виявлення стадії життєвого циклу; аналіз фінансової діяльності. Методика визначення стадії життєвого циклу, на якій перебуває фірма на момент оцінювання. Показники фінансового аналізу для оцінювання інвестиційної привабливості фірми.

Загальна характеристика підприємницьких договорів (контрактів, угод) як єдиної правової норми партнерських взаємозв'язків у бізнесі. Класифікація підприємницьких договорів за сферами діяльності. Сутнісна характеристика договорів стосовно сфери діяльності. Типова змістова структура договору. Оферта як особлива форма укладання договору. Тверда і вільна оферта. Типовий зміст, специфічні й загальні умови договору. Формування можливих конкретних умов договору: предмет договору; якість продукції; ціна товару; форма платежу; термін поставлення товару; упаковка і маркування товару; здавання приймання товару; штрафні санкції; форс-мажор; арбітраж; інші умови. Схема підприємницьких дій щодо реалізації проектів як основа для встановлення необхідних партнерських зв'язків. Сутність і значення партнерських зв'язків, регулювання правовідносин юридичних та фізичних осіб у сфері підприємницької діяльності. Основні напрямки співпраці партнерів: виробництво, товарообмін, торгівля, фінансові відносини. Форми співробітництва у сфері виробництва (спільне підприємство, виробнича кооперація, лізинг, проектне фінансування, ліцензування, підрядне виробництво). Бартер, зустрічна торгівля і комерційна тріангуляція як форми товарообмінних операцій. Форми угод у сфері торгівлі. Форми співпраці у сфері фінансових відносин (факторинг і комерційний трансфер).

Сутність і складники підприємницького успіху. Підприємець як визначальна особистість у бізнесі. Ділові якості особистості підприємця. Комерційна інформація в концепції підприємницького успіху. Характеристика професійної культури бізнесу. Етичні норми бізнесу. Передумови формування високої культури підприємництва. Сучасні заповіти підприємця з високим рівнем культури діяльності. Ділові документи і діловодство, їх сутнісна характеристика і значення для успішного підприємництва. Класифікація (систематизація) ділової документації за ознаками. Сучасні вимоги до складання документів стосовно стилю ділового листування, елементів і правил написання тексту. Стандартизоване оформлення реквізитів організаційно-розпорядчих документів. Етика спілкування шляхом телефонних розмов і службового листування. Етикет привітання, представлення, прийомів та переговорів. Технологія ведення переговорів: сучасні вимоги, підготовча робота, тактика, психологічні аспекти. Етичні норми реклами. Створення позитивного іміджу фірми.

Принципові положення методики визначення ефективності підприємницької діяльності. Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу результатів діяльності підприємства. Методи комплексного оцінювання ефективності підприємницької діяльності. Методологічні принципи побудови системи показників ефективності підприємництва. Джерела інформації для розрахунку показників ефективності підприємницької діяльності. Оцінка ефективності виробничо-господарської діяльності на основі обчислень та аналізу двох груп показників: цілеоцінних (рівня задоволення потреб ринку, валового та чистого прибутку, рентабельності виробництва і виробів); використання ресурсів (продуктивності праці, фондовіддачі, матеріаломісткості, зарплатомісткості продукції, витрат на одиницю товарної продукції). Технологія оцінки бізнесово-фінансової діяльності фірми. Групи розрахункових показників: прибутковість (власного капіталу, активів, обсягу продажу); ліквідність (загальна й термінова) та платоспроможність; стійкість (коефіцієнти фінансової незалежності, залучення позичкових коштів, покриття платежів із фіксованими термінами виплат); стан акціонерного капіталу (прибутковість акцій, співвідношення ціни і дохідності акцій, ринкова і балансова ціна акцій). Оцінка ефективності діяльності позавиробничих підприємницьких структур. Змістовна характеристика техніко-економічного обґрунтування створення спільного виробничого підприємства. Загальна методика оцінки ефективності діяльності спільного виробничого підприємства. Розрахунки прибутку та інтегрального економічного ефекту. Валютна самоокупність спільних підприємств, її сутність і обчислення очікуваного рівня.

Основні методи і форми активізації підприємництва. Прискорення процесів приватизації підприємств (організацій). Вдосконалення системи управління підприємствами й корпораціями. Створення консорціумів із розробки та реалізації проектів технічного розвитку. Формування мережі спеціалізованих магазинів із продажу власних товарів. Розвиток спеціальних центрів із наданням послуг

виробничого характеру. Започаткування централізованого фонду фінансової взаємодопомоги. Комп'ютеризація, створення сучасних комунікацій та комерційно-інформаційного поля. Підготовка і підвищення кваліфікації управлінських кадрів для підприємництва. Адаптація систем управління до вимог ринку. Сутність і значення інноваційної та інвестиційної діяльності фірми виробничого спрямування. Основні типові блоки і напрямки інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства. Менеджмент науково-технічного та організаційного прогресу, його зміст і сучасні напрямки, вплив на ефективність підприємства. Механізм фінансування інноваційних проектів прикладної спрямованості. Конкурентоспроможність продукції та шляхи її забезпечення. Поняття оптимальних поточних витрат фірми. Взаємозв'язок прибутку, витрат виробництва та обсягів випуску продукції. Коефіцієнти оптимальності витрат. Визначення мінімальних витрат, загальний методичний підхід до їх оптимізації. Обґрунтування оптимальних розмірів підприємства з моно-номенклатурним виробництвом за показниками чисельності працюючих, обсягом виробництва товарної продукції, поточними витратами на грошову одиницю останньої. Графічний метод визначення оптимальних параметрів монономенклатурних підприємств.

Поняття «тіньової економіки». Причини її виникнення. Структура тіньової економіки. Вплив тіньового сектору на економічну діяльність, політичне й громадське життя країни. Типові механізми функціонування тіньової підприємницької діяльності: неформальна економіка, нелегальне виробництво товарів і надання послуг, ухилення від сплати податків та обов'язкових платежів, нелегальний експорт капіталів. Методичні основи аналітичного оцінювання тіньової економічної діяльності. Методи оцінювання розмірів тіньової економіки: соціологічні, статистичні, монетарні, структурні, спеціальні методи. Об'єктивна необхідність створення умов для легалізації тіньового капіталу. Основні напрямки протидії тінізації бізнесу: створення відповідної законодавчої бази, вирішення питань організаційно-нормативного забезпечення, урахування соціально-психологічних факторів.

Цілі, завдання і функції бізнес-планування. Визначення бізнесу і бізнес-плану. Цілі і задачі бізнес-плану. Класифікація бізнес-проектів. Відображення у бізнес-плані зовнішнього та внутрішнього середовища. Інформаційне забезпечення при бізнес-плануванні. Вимоги до стилю оформлення бізнес-плану.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апопій В.В. Комерційна діяльність: Підруч. / За ред. проф. В.В. Апопія. – Вид. 2- ге, перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 558 с.
2. Апопій В.В., Міщук І.П., Ребицікий В.М. та ін. Організація торгівлі: підручник; 2-ге вид., перероб. та доп. / за редакцією В.В. Апопія. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 616 с.
3. Біловодська О.А. Маркетингова політика розподілу. Навчальний посібник (рек. МОН України). – К.: Знання, 2011. – 495 с.
4. Божкова В.В. Мерчандайзинг: Навчальний посібник. / В. Божкова, Т. Башук. Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 125 с.
5. Бутенко Н.В. Основи маркетингу: Навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 140 с.
6. Варналій З.С. Тінізація малого підприємництва (економічні та правові аспекти). – К.: Ін-т приват. права і підприємництва АПрН України, 1998.
7. Варналій З.С. Основи підприємництва: навч. посібник. – 3-тє вид., випр.і доп. – К. : Знання-Прес, 2006. – 305 с.
8. Виноградська А.М. Технологія комерційного підприємництва: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 780 с.
9. Голошубова Н.О. Організація торгівлі: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Н.О. Голошубова. - К.: Книга, 2004. - 560 с.
10. Єрмошенко М. М. Комерційна діяльність посередницьких організацій: Навч. посібник. – 2-е вид. – К.: Національна академія управління, 2006. – 348 с.
11. Іванюта С.М., Іванюта В.Ф. Підприємництво і бізнес-культура: навч. посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 288 с.
12. Кардаш В. Я. Маркетингова товарна політика: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2003. - 250 с.
13. Кардаш В. Я., Павленко І. А., Шафалюк О. К. Товарна інноваційна політика: Підручник. - К.: КНЕУ, 2002. - 266 с.
14. Комова М. Діловодство: Навч. посібн. для студентів вищих нав-чальних закладів - Львів: Тріада плюс, 2006. -217 с.
15. Литвиненко Я. В. Маркетингова цінова політика: навчальний посібник / Я.В. Литвиненко. Міжрегіональна академія управління персоналом. - К.: Персонал, 2008. - 244 с.
16. Мочерний С.В., Устенко О.А. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 280 с.
17. Орлова Н.Я. Теоретичні основи товарознавства. Опорний конспект лекцій. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 184 с.
18. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998.
19. Полторак В.А. Маркетингові дослідження: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. - 387 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 101 «Екологія»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **Д.П. Плахтій**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 101 «Екологія» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року
Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5
Критерії оцінювання 10
Список рекомендованої літератури 11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» галузі знань 10 «Природничі науки» кваліфікація організатор природокористування.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Загальні відомості про нормування антропогенного навантаження на природне середовище. Основні поняття та означення. Місце і роль нормування в системі заходів підвищення якості та рівнів екологічної безпеки навколишнього середовища. Принципи нормування якості оточуючого середовища. Антропоцентризм. Шкідливі речовини та їх концентрації. Біологічний відгук на шкідливість. Границя шкідливої дії. Токсичність. Ступінь токсичності. Показник летальної дози (ЛД). Обмежуючі нормативи, гранично допустимі концентрації. Санітарно-гігієнічне та науково-технічне нормування.

Нормування якості повітря. Система стандартів та нормативних документів, які регламентують якість повітря. Терміни та означення контролю якості повітря, його основні регламентні показники. ГДК робочої зони, його зміст. ГДК максимальне разове, його зміст. ГДК середньодобове, його зміст. Комплексний комбінаторний індекс забруднення атмосфери (ІЗА). Класи небезпечності забруднювачів атмосфери. Ефект сумації забруднювачів.

Нормування якості води. Система стандартів та нормативних документів, які регламентують якість води та водних об'єктів. Терміни та означення контролю якості води, його основні регламентні показники. ГДК у воді водойми господарсько-питного та культурно-побутового призначення. ГДК у воді водойми рибогосподарського призначення. Методи інтегральної оцінки якості води та оцінки її якості за окремими інгредієнтами забруднення. Комбінаторний комплексний індекс забруднення води (ІЗВ). Класи небезпечності забруднювачів води. Ефект сумації забруднювачів.

Нормування якості ґрунтів. Система стандартів та нормативних документів, які регламентують якість ґрунтів. Терміни та означення контролю якості ґрунтів, його основні регламентні показники. ГДК ґрунту. Коефіцієнти концентрації хімічних елементів у ґрунті. Ефект сумації забруднювачів. Сумарний показник забрудненості ґрунту. Оціночна шкала небезпечності забруднення ґрунтів за сумарним показником.

Нормування якості продуктів харчування. Принципи санітарно-гігієнічного нормування продуктів харчування. ГДК (допустима залишкова кількість) шкідливої речовини в продуктах харчування. Ефект сумації шкідливих речовин в продуктах харчування. Токсичність. Приховані наслідки отруєння продуктами харчування.

Небезпечність хімічних сполук. Токсичність хімічних сполук та їх концентрації. Класи небезпечності хімічних сполук в залежності від їх токсичності. Урахування класу небезпечності хімічних сполук при визначенні профілактичних заходів захисту населення та виробничого персоналу. Попередня оцінка небезпеки впливу хімічних речовин на організм людини.

Нормування впливів. Гранично допустимий викид (ГДВ) та гранично допустимий скид (ГДС), загальні принципи їх встановлення та використання, як науково-технічних нормативів, що регламентують вплив технологічних об'єктів на навколишнє середовище. Види ГДВ та ГДС, використовувані в практиці регламентування джерел забруднення. Тимчасово узгоджені викиди і скиди. Терміни їх дії та розробка планів, щодо планів поетапного зниження показників тимчасово узгоджених викидів і скидів шкідливих речовин до значень, які забезпечували б дотримання ГДВ та ГДС. Тверді відходи та джерела їх надходження. Правила лімітування підприємств щодо розташування твердих відходів.

Моніторинг як система спостережень і контролю, оцінювання та прогнозу стану навколишнього середовища. Основні завдання та системи моніторингу. Сучасна методологія контролю забруднення і організація спостережень за станом природного середовища.

Класифікації систем моніторингу та характеристика їх складових. Класифікація станів навколишнього середовища. Фактори впливів, які охоплюються системою моніторингу. Локальний, регіональний, глобальний моніторинг. Об'єкти спостережень. Класифікації моніторингу та його завдання. Фоновий моніторинг. Державний моніторинг навколишнього природного середовища в межах України.

Моніторинг атмосферного повітря. Передумови та організація моніторингу атмосферного повітря. Методи оцінки та прогнозу забруднення атмосферного повітря.

Моніторинг поверхневих вод. Передумови та організація системи моніторингу поверхневих вод. Програма спостереження за станом поверхневих вод. Правила та системи контролю забруднення водного середовища.

Моніторинг стану ґрунтів. Наукові та організаційні засади створення ґрунтового моніторингу. Види ґрунтового моніторингу, критерії оцінки в ґрунтово-екологічному моніторингу. Організація спостережень і контролю за рівнем забрудненості ґрунтів. Моніторинг меліорованих земель.

Біологічний моніторинг. Теоретичні основи біологічного моніторингу. Методи біологічного моніторингу. Система біомоніторингу в Україні.

Основи агроекологічного моніторингу. Поняття агроекологічного моніторингу, його мета і завдання. Компоненти агроекологічного моніторингу. Об'єкти, території і методи агроекологічного моніторингу. Підсистеми агроекологічного моніторингу: наукова і виробнича.

Загальні відомості про природно-ресурсний потенціал. Класифікація природних ресурсів. Розподіл природних ресурсів. Мінерально-сировинні (паливні, рудні та нерудні корисні копалини), земельні, водні, біологічні, рекреаційні, кліматичні ресурси. Обмеженість та трансформація природних

ресурсів. Вичерпання природних ресурсів. Принципи раціонального природокористування.

Вплив галузей народного господарства на екологічний стан навколишнього середовища. Загальні аспекти впливу галузей народного господарства на стан навколишнього середовища: промислово-транспортний комплекс, аграрне виробництво, енергетика, гірничодобувна, металургійна, хімічна та нафтопереробна, лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, харчова тощо промисловість.

Напрямки екологізації виробництва і створення маловідходних технологічних процесів. Теоретичні основи та шляхи екологізації виробництва. Біологічні аспекти екологізації виробництва. Технічні та технологічні аспекти екологізації виробництва. Економічні аспекти екологізації виробництва. Моделювання процесів створення екологізованих технологій. Методи економічної оцінки заходів з охорони та раціонального використання природних ресурсів.

Природоохоронні технології спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря. Забруднення атмосфери. Очистка промислових газів. Очистка промислових газів від механічних домішок. Методи зниження забруднення атмосфери викидами від двигунів внутрішнього згорання.

Природоохоронні технології в гідросфері. Основні проблеми охорони гідросфери. Забруднення гідросфери та його наслідки. Методи очистки стічних вод. Термічне знешкодження мінералізованих стічних вод. Термічне знешкодження стічних вод, які забруднені органічними речовинами.

Природоохоронні технології спрямовані на поліпшення якості земель. Значення грунту, як компоненту навколишнього природного середовища. Основні фактори втрати грунтів. Проблема розміщення твердих промислових та побутових відходів. Технології з рекультивації порушених земель. Технології раціонального використання земельних ресурсів.

Захист навколишнього середовища від виробничих випромінювань. Шум. Джерела шуму. Захист об’єктів довкілля від шуму. Основні методи зниження шумового навантаження на природне середовище. Захист об’єктів довкілля від електромагнітних випромінювань (полів). Захист об’єктів довкілля від іонізуючих випромінювань. Проблема радіоактивних відходів. Захист населення і навколишнього середовища від іонізуючого випромінювання в Україні.

Правова охорона навколишнього природного середовища. Поняття екологічного права, його мета та задачі. Предмет правового регулювання. Принципи та функції екологічного права. Екологічні правовідносини. Об’єкти екологічних правовідносин. Еколого-правові норми, їх класифікація та структура. Місце екологічного права в системі правових норм.

Екологічний аудит та природоохоронне інспектування. Природоохоронне інспектування в Україні. Екологічний аудит, предмет та завдання. Законодавчі

принципи охорони навколишнього природного середовища. Екологічні права громадян. Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки.

Державна екологічна інспекція. Її повноваження. Основні завдання Державної екологічної інспекції. Права Державної екологічної інспекції. Обов'язки Головного державного інспектора України.

Екологічна експертиза в Україні. Мета, завдання, основні принципи та об'єкти екологічної експертизи. Форми екологічної експертизи. Висновки екологічної експертизи.

Порядок проведення інспекторських перевірок. Головна мета інспекторських перевірок. Планування перевірок та їх види. Підготовка інспектора до перевірки промислового об'єкту.

Охорона атмосферного повітря. Основні положення Закону України «Про охорону атмосферного повітря». Інспекційна перевірка стаціонарних та пересувних джерел забруднення атмосферного повітря. Нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами в атмосферне повітря і фізичних та біологічних факторів шкідливого впливу на нього. Заходи щодо охорони атмосферного повітря. Порядок обчислення суми збору за викиди стаціонарними та пересувними джерелами забруднення.

Водоохоронна діяльність. Водний фонд України. Принципи державного обліку вод. Водний кадастр. Водокористувачі природними водами. Збори за спеціальне водокористування.

Порядок здійснення контролю за охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів та інших рослинних ресурсів. Поняття про ліс. Функції і значення лісів України. Державний контроль у галузі охорони, використання та відтворення лісів. Права та обов'язки лісокористувачів. Заходи щодо поліпшення використання, відновлення і охорони лісових ресурсів та рослинного світу.

Контроль за дотриманням заповідного режиму на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду України. Завдання законодавства про природно-заповідний фонд України. Природно-заповідний фонд України. Види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Інспекційна перевірка територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Застосування заходів впливу щодо порушення законодавства «Про природно-заповідний фонд». Основні засоби збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Контроль за дотриманням екологічної безпеки при використанні засобів хімізації сільського господарства. Сучасні тенденції використання мінеральних добрив в Україні. Інспекційна перевірка зберігання та транспортування мінеральних добрив та пестицидів. Особливості екологічної експертизи засобів хімізації сільського господарства. Знешкодження непридатних пестицидів.

Основні положення в галузі стандартизації та нормування якості довкілля. Мета, завдання та об'єкти стандартизації в галузі охорони довкілля. Закон

України “Про стандартизацію”. Необхідність стандартизації і нормування якості довкілля. Організація робіт зі стандартизації. Категорії нормативних документів та види стандартів. Вимоги до побудови, викладу та затвердження стандартів. Міжнародна та європейська діяльність зі стандартизації. Зв’язок екологічної стандартизації з народногосподарською діяльністю. Екологічна стандартизація і нормування.

Основні відомості про одиниці фізичних величин. Система SI. Принципи вимірювань. Еталони та робочі засоби вимірювань фізичних величин. Класифікація вимірювань. Похибки вимірювань, їх класифікація. Засоби вимірювальної техніки. Узагальнення результатів вимірювання. Попередня обробка результатів вимірювання. Обробка результатів багатократних прямих вимірювань. Обробка результатів однократних прямих вимірювань. Обробка результатів непрямих вимірювань. Обробка результатів при великій кількості вимірювань.

Заповідні об’єкти, їх характеристика, класифікація та умови організації. Критерії та умови створення заповідних об’єктів. Завдання заповідників та інших заповідних установ. Призначення заповідних об’єктів. Основні функції заповідних об’єктів. Характер заповідання. Ранги та категорії заповідних територій. Організація мережі заповідних об’єктів. Основи та передумови створення мережі заповідних об’єктів. Критерії проектування та створення заповідних територій. Принципи створення мережі заповідних об’єктів.

Природно-заповідний фонд України. Класифікація територій та об’єктів природно- заповідного фонду України. Червона книга України. Заповідні об’єкти України. Проблеми і перспективи розвитку національного природно-заповідного фонду України

Програма ЮНЕСКО «Людина та біосфера». Міжнародні заповідники. Заповідні об’єкти світу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білявський Г.О.,Фурдуй Р.С., КостіковІ.Ю. Основи екології: Підручник.– К.: Либідь, 2005. – 408 с.
2. Білявський Г.О., Бутченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навчальний посібник. – К.: Лібра, 2006. – 368с.
3. Гандзюра В.П. Екологія: навчальний посібник. - Вид. 3-тє, перероб. і доп. - К.: Сталь, 2009. -375с.
4. Некос В.Е.,Некос А.Н.,СафрановТ.А. Загальна екологія та неоекологія: Підручник. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – 596с.
5. Кучерявий В.П. Екологія: Підручник. - Львів: Світ, 2000 - 500с.
6. Кучерявий В. П. Загальнаекологія : Підручник – Львів: Світ, 2010. –520с.
7. Мусієнко М.М., Войцехівська О.В. Загальна екологія:навчальни йпосібник. . - К. : Сталь, 2010. - 379 с.
8. Одум Ю. Экология. В 2 т., М., 1986., Т 1,2.
9. Реймерс Н.Ф. Экология (теории, законы, правила, принципи и гипотезы).М., 1994.
10. Бигон М., Харпер Дж., Таусенд К. Экология. Особи, популяции и сообщедства /2-х т. – М.: Мир,1989.
11. ВладимировА.М.идр.Охрана окружающей среды.–Л.:Гидрометеоиздат, 1991. – 424с.
12. ГолубецьМ.А. Відбіосфери до соціосфери.–Львів:Видавництво«Поллі», 1997. – 256с.
13. Голубець М.А. Екосистемологія. – Львів.: Поллі, 2000. – 316с.
14. Небел Б. Наука об окружающей среде. Т. 1,2. – М.: Мир, 1994.
15. Некос В.Е. Основы общей экологии и неоэкологии. Часть 1 – 1999; Часть 2-2001. - Харьков: ХГУ.
16. Оцінка техногенного впливу на геологічне середовище: підручник/ Т.А. Сафранов, О.В. Чепіжко, Є.Г. Коніков та ін. – Одеса: Екологія, 2012. – 272с.
17. Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник. - М.: Мысль,1990. - 639с.
18. СытникК.М.идр.Словарь-справочникпоэкологии.–К.:Наукова думка, 1994. – 665с.
19. Шилов И.А. Экология. – М.: Высшая школа, 2001. – 512 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії
ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю
141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»
на основі
освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **І.Д.Гарасимчук**

Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 4

Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5

Критерії оцінювання 8

Список рекомендованої літератури 9

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» галузі знань 14 «Електрична інженерія» кваліфікації бакалавр з електроенергетики, електротехніки та електромеханіки.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Лінійні електричні кола постійного струму. Нелінійні електричні кола постійного струму. Магнітні кола. Електромагнітна індукція і механічні сили в магнітному полі. Електричні кола однофазного синусоїдного струму. Чотириполюсники. Трифазні кола. Періодичні несинусоїдні струми в лінійних електричних колах. Нелінійні електричні кола змінного струму. Перехідні процеси в лінійних електричних колах. Усталені процеси в електричних і магнітних колах, що містять лінії з розподіленими параметрами. Основи теорії електричних фільтрів. Перехідні процеси в електричних колах, що містять лінії із розподіленими параметрами. Теорія електромагнітного поля. Електростатичне поле. Електричне поле постійного струму у провідному середовищі. Магнітне поле постійного струму. Основні рівняння змінного електромагнітного поля. Змінне електромагнітне поле в однорідному та ізотропному провідному середовищі. Розповсюдження електромагнітних хвиль в однорідному та ізотропному діелектриках та у напівпровідному середовищі. Запізнюючі потенціали змінного електромагнітного поля і випромінення електромагнітної енергії.

Основні закони електричного струму. Електричне коло постійного струму. Електромагнетизм і магнітні кола. Електричне коло змінного струму. Трифазні електричні системи. Перехідні процеси в лінійних електричних колах. Електричні вимірювання і прилади. Електричні машини. Трансформатори. Машини постійного струму. Асинхронні електродвигуни. Синхронні машини. Електронні прилади та пристрої. Електропривід, апаратура керування та захисту. Виробництво і розподіл електричної енергії.

Природа оптичного випромінювання. Основні поняття і визначення. Штучні джерела оптичного випромінювання. Газорозрядні лампи низького тиску. Газорозрядні лампи високого і надвисокого тиску. Призначення освітлювальних електроустановок та вимоги до них. Методи розрахунку

освітлювальних установок. Класифікація і компонування освітлювальних та опромінювальних мереж із газорозрядними джерелами випромінювання.

Електротермія. Електронагрів опором. Прямий нагрів. Електронагрів опором. Непрямий нагрів. Електродуговий нагрів. Індукційний нагрів. Діелектричний нагрів. Електричні водонагрівачі. Електронагрівні установки для створення та регулювання мікроклімату. Електронагрівні установки в спорудах захищеного грунту. Електронагрівні установки для сушіння, теплової обробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Електротермічне обладнання ремонтних підприємств. Електрофізична, електрохімічна та електробіологічна обробка матеріалів. Електроімпульсна техніка та технологія. Ультразвукова техніка та технологія. ТЕОсобливості проектування електротехнологічних процесів та обладнання.

Загальні відомості про автоматичні системи. Вимірювальні органи, задавальні пристрої. Підсилювачі і виконавчі пристрої систем автоматики. Командні та виконавчі органи АСК – контактні та безконтактні. Елементи теорії релейних схем автоматики. Принципи захисту автоматизованих і автоматичних систем. Основи теорії регулювання. Об’єкти автоматичного регулювання. Типові ланки систем автоматичного регулювання. Умови стійкості систем автоматичного регулювання. Механіка електроприводу. Електропривід і автоматизація кормоприготувальних машин. Електропривід і автоматизація кормороздавальних машин.

Електропровідність напівпровідників. Класифікація напівпровідникових приладів. Напівпровідникові діоди. Випрямлячі змінного струму. Біполярні транзистори. Транзистори в каскадах підсилення. Режими роботи транзисторів. Польові транзистори. Оптоелектронніка. Мікроелектроніка. Інтегральні мікросхеми. Операційні підсилювачі. Числа та коди. Логічні функції. Тригери. Лічильники імпульсів. Регістри. Системи керування. З цифровими автоматами.

Надійність електропостачання с.-г. споживачів. Електричні навантаження с.г. споживачів. Внутрішні та зовнішні електричні мережі.

Втрати напруги в електричних мережах. Розрахунок електричних мереж. Розрахунок струмів к.з. і струмів замикання на землю. Електрична апаратура розподільчого устаткування. Сільські трансформаторні підстанції. Захист від атмосферних перенапруг. Заземлення і заземлюючі пристрої. Релейний захист та автоматизація. Техніко-економічні показники системи електропостачання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Паначевний В.І., Свергун Ю.Ф. Загальна електротехніка: теорія і практикум: Підручник. – К.: Каравела, 2004. – 440 с.
2. Мурзін В.К. Загальна електротехніка. – Полтава – Кременчук, 2001. – 323 с.
3. Живописцев Е. Н., Косицын О. А. Электротехнология и электрическое освещение.-М.:Агропромиздат, 1990.-303 с.;
4. Басов А. М, Быков В. Г., Лаптев А. В., Файн В. Б. Электротехнология.-М.:Агропромиздат, 1985.-256 с.
5. Гончар В.Ф., Тищенко Л.П. Електрообладнання і автоматизація сільськогосподарських агрегатів і установок. – К.: Вища шк. 1989. – 343 с.
6. Колонтаєвський Ю.П., Сосков А.Г.Промислова електронніка та мікро схемотехніка.-Каравела 2004.-432с
7. Будзко И.А., Гессен В.Ю., Левин М.С. Электроснабжение сельскохозяйственных предприятий и населённых пунктов. –М.: Колос, 1986.-206с.
8. Василега П.О. Електротехнологічні установки: навчальний посібник /П.О. Василега. – Суми: Видавництво СумДУ, 2010. – 548 с.
9. Соловей О.І. Промислові електротехнологічні установки / О.І.Соловей – К.:Кондор, 2009. 172 с.
10. Іноземцев Г.Б. Електрофізичні та технологічні властивості сільськогосподарських матеріалів : курс лекцій / Іноземцев Г.Б., Червінський Л.С., Берека О.М. - К. : НАУ, 2006. - 124 с.
11. Червінський Л.С. Оптичні технології в тваринництві / Л.С. Червінський. -К. : Наук, думка, 2003. - 230 с.
12. Корчемний М., Федорейко В., Щербань В. Енергозбереження в агропромисловому комплексі.-Тернопіль: Підручники і посібники, 2001.-984 с.
13. Романюк Ю.Ф. Електричні системи та мережі. – К.: Знання, 2007. – 292с.

14. Правила улаштування електроустановок. Четверте видання, перероблене й доповнене - Х.: Вид-во «Форт», 2011.- 736 с.

15. Василега П.О. Електропостачання: Навчальний посібник – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008 – 415с.

16. Козирський В. В. Електропостачання агропромислового комплексу: підручн. / Козирський В. В., Каплун В. В., Волошин С. М. - К. : Аграрна освіта, 2011.-450 с.

17. С.О. Квітка. Електроніка та мікросхемотехніка / С.О. Квітка, В.Ф. Яковлєв, О.В. Нікітіна //Навчальний посібник за ред.. Яковлєва – Аграрна освіта – 2010.- 329с.

18. Електропривід, ч.1 /О.С.Марченко, Ю.М.Лавріненко, П.І.Савченко, Є.Л.Жулай.-К.: Урожай, 1995.-260с.

19. Шаповаленко О.Г., Бондар В.М. Основи електричних вимірювань. -Київ: Либідь, 2002.-320с.

20. Марченко О.С. Довідник по монтажу і налагодженню електрообладнання в сільському господарстві. Київ .: Урожай, 1994. -240с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____ 04.03. 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **Д.П. Плахтій**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 4

Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5

Критерії оцінювання 8

Список рекомендованої літератури 9

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» кваліфікації бакалавр з геодезії та землеустрою.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Поняття про форму та розміри Землі. Елементи вимірювань на місцевості (горизонтальні прокладання ліній, горизонтальні та вертикальні кути). Карта, план, профіль. Основні форми рельєфу місцевості. Орієнтування ліній на місцевості. Азимути. Румби. Пряма та зворотна геодезичні задачі. Прирости координат. Система географічних та прямокутних координат. Передача дирекційного кута на лінію, координат та висоти на точку. Сутність теодолітного знімання. Прилади, які застосовуються для теодолітних знімань. Дослідження та повірки теодолітів. Прокладання теодолітних ходів та полігонів. Прив'язка теодолітних ходів та полігонів до пунктів геодезичної мережі. Методи знімання контурів ситуації. Ув'язка кутів теодолітного полігона. Обчислення горизонтальних прокладень ліній та відстаней, неприступних для безпосереднього вимірювання стрічкою. Обчислення приростів координат та координат. Способи визначення площ на планах та картах. Визначення площі полігона за координатами його вершин. Способи нівелювання. Сутність геометричного нівелювання. Нівелірні знаки. Нівеліри, їх види, будова. Види нівелірних робіт. Нівелювання траси. Обчислення висот точок. Нівелювання поверхні ділянок по квадратах. Сутність графічного способу знімання. Прилади, що застосовуються при зніманнях. Нівелювання похилим візирним променем (тригонометричне нівелювання). Поняття про геодезичні мережі для мензульного знімання. Знімання ситуації та рельєфу мензулою. Особливості мензульного знімання рельєфу на фото планах. Сутність тахеометричного знімання. Зйомочна основа тахеометричних знімань. Тахеометричні ходи. Знімання ситуації та рельєфу при тахеометрії.

Топографічні та землевпорядні умовні знаки. Класифікація шрифтів. Позамасштабні умовні знаки. Оформлення плану землекористування. Методика та способи фарбування. Елементи плану теодолітної зйомки та його компоновка. Креслярські матеріали, інструменти та прилади.

Системи координат та елементи орієнтування координатного знімання. Залежність між координатами відповідних точок місцевості знімка. Залежність між координатами відповідних точок горизонтального та похильного знімка. Масштаб знімка. Навігаційне та фото знімальне обладнання. Складання проекту та виконання аерофотознімальних робіт. Способи трансформування знімків. Складання фотопланів. Теоретичні основи стереофотограмметрії. Елементи взаємного та зовнішнього орієнтування знімків. Елементи геодезичного орієнтування моделі. Аналоговий та аналітичний методи складання карт та планів. Ідея та основні процеси аналітичної фототріангуляції. Способи аналітичної фототріангуляції. Основні формули, технічні засоби та технології фототеодолітного знімання. Методи отримання цифрових знімків. Сканування та кореляція. Опрацювання зображень на цифрових фотограмметричних станціях.

Фото телевізійні, телевізійні та радіолокаційні знімальні системи. Скануючи системи з використанням ПЗЗ-лінійних матриць. Цифрове ортотрансформування аерокосмічних зображень. Побудова моделі за цифровими зображеннями.

Характеристика точності планів і карт. Методи і прийоми вирахування площ. Точність визначення площ. Методи і прийоми проектування в землеустрої. Перенесення проектів в натуру. Вимоги до точності геодезичних робіт.

Картографія як наука. Поняття про карту. Класифікація карт. Геодезична основа карт. Математична основа карт. Картографічні проекції. Розграфка і номенклатура карт. Спотворення на топографічних картах. Картографічні способи зображення, що використовуються на топографічних картах. Мова карти. Проектування, складання та видання карт. Методи дослідження і використання карт. Електронні карти й атласи.

Конституційні засади Земельного права. Генезис земельних відносин та їх законодавчого регулювання. Загальні питання теорії Земельного права. Земельна реформа і приватизація землі в Україні. Земельні правовідносини. Джерела їх правового регулювання. Форми власності на землю. Право користування землею. Форми управління у сфері земельних відносин. Правові підстави виникнення, зміни і припинення земельних відносин. Плата за землю. Права і обов'язки власників землі та землекористувачів. Правовий режим земель. Охорона земель. Державний контроль за використанням і охороною земель. Правове регулювання відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам і втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.

Встановлення на місцевості меж адміністративно-територіальних утворень, землеволодінь і землекористувань. Підготовка документів, що посвідчують право власності або користування. Топографо-геодезичні, картографічні, ґрунтові, геоботанічні та інших обстежень і розвідування при землеустрої.

Історія земельних відносин і землеустрою до 1917 року. Розвиток земельних відносин і землеустрою в Україні та інших країнах світу. Наукові основи розвитку земельних відносин і землеустрою.

Теоретичні основи Державного земельного кадастру. Складові частини Державного земельного кадастру. Структура ведення Державного земельного кадастру. Інформаційне забезпечення земельно-кадастрових даних. Оцінка земель. Бонітування ґрунтів. Економічна оцінка земель. Грошова оцінка земель. Оцінка світових кадастрово-реєстраційних систем. Кадастрове забезпечення формування об'єктів земельної власності. Державна реєстрація земельних ділянок.

Теоретичні основи землевпорядного проектування. Проведення землеустрою на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Особливості розробки землевпорядної документації. Особливості розроблення землевпорядної документації щодо впорядкування сільських територій. Зміст землеустрою. Упорядкування території сівозмін, багаторічних насаджень та кормових угідь. Особливості проведення землеустрою та землевпорядного проектування.

Теоретичні основи управління земельними ресурсами. Методи управління земельними ресурсами. Управління земельними ресурсами різних форм власності. Органи виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Лінійні інженерні споруди. Протиерозійні гідротехнічні споруди. Охоронні зони. Земельні сервітути.

Теоретичні основи планування та забудови населених пунктів. Розрахунки до проекту планування та забудови населених пунктів. Вибір території під населений пункт. Проектування селітебної (жилої) та виробничої зон (фермерських господарств). Проектування генерального плану мікрорайону та прибудинкові території.

Поняття про агроландшафти. Оптимізація структури земельних угідь. Адаптивна система землеробства. Альтернативні системи землеробства. Виділення еколого-технологічних груп земель. КМОТ. Ґрунтозахисні технології. Рекультивація земель.

Принципи охорони земель. Наукові засади охорони земель. Охорона земель при здійсненні господарської діяльності.

Дистанційне зондування землі. Фактори зйомки. Класифікація систем ДЗЗ за роздільною здатністю. Методи покращення зображень. Кластерний аналіз. Класифікація супутників за призначенням даних ДЗЗ. Одержання, зберігання та застосування даних ДЗЗ.

Поняття про ґрунт. Поняття про мінеральну частину ґрунту. Органічна частина ґрунту. Колоїди та вбирна здатність ґрунтів. Реакція середовища в ґрунтах. Водні властивості та водний режим ґрунтів. Структура та фізичні властивості ґрунтів. Повітряні і теплові властивості та повітряний і тепловий режими ґрунтів. Ґрунтовий розчин і окисно-відновні процеси в ґрунті. Родючість ґрунту та її відтворення й охорона. Класифікація, номенклатура та діагностика ґрунтів.

Завдання моніторингу земель. Система організації та ведення моніторингу земель. Зміст та структура моніторингу земель. Види моніторингу земель. Ведення моніторингу земель на загальнодержавному рівні. Ведення моніторингу земель на регіональному рівні. Ведення моніторингу земель на локальному рівні. Система органів, що здійснюють ведення моніторингу земель.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Порицький Г.О., Новак Б.І., Рафальська Л.П. Геодезія: Підручник. – К.: „Арістей", 2007. – 260 с.
2. Маслов А.В., Гордеев А.В., Батраков Ю.Г. Геодезия. - М: Недра, 1980. - 616с.
3. Баршай С.Е., Нестеренок В.Ф., Хренов Л.С. Инженерная геодезия. - Минск: Вышейшая школа, 1976. - 400 с.
4. Булгаков Н.П., Рывкина Е.М., Федотов Г.А. Прикладная геодезия. - М: Недра, 1990. - 416с.
5. Большаков В.Д., Маркузе Ю.М. Практикум по теории математической обработки геодезических измерений. – М.: Недра, 1984.
6. Войтенко С.П. Математична обробка геодезичних вимірів. Метод найменших квадратів. – К.: КНУБА, 2005.
7. Зазуляк П. М., Гавриш В.І., Євсєєва Є. М., Йосипчук М. Д. Основи математичного опрацювання геодезичних вимірювань. – Львів: 2007.
8. Метешкін К.О., Шаульський Д.В. Математична обробка геодезичних вимірів: навч. Посібник - Х.: ХНАМГ, 2012.
9. Білокриницький С.М. Фотограмметрія і дистанційне зондування Землі: Навчальний посібник. / Сергій Миколайович Білокриницький. – Чернівці: Рута, 2007. – 320 с.
10. Дорожинський О.Л. Фотограмметрія: Підручник / О.Л. Дорожинський, Р. Тукай. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 332 с.
11. Дорожинський О.Л. Основи фотограмметрія: Підручник / О.Л. Дорожинський. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2003. – 214 с.
12. Аэрокосмические методы в социально-экономической географии / [Ю.Ф. Книжников, В.И. Кравцова, И.А. Лабутина и др.]; под ред. Ю.Ф. Книжникова. – М.: МГУ, 1983. – 204 с.
13. Смирнов Л.Е. Аерокосмические методы географических исследований / Л.Е. Смирнов. – Л.: Изд-во Ленинград. унив., 1975. – 303 с.
14. Печенюк О.О. Аерокосмічні методи географічних досліджень: Методичні вказівки до лабораторних робіт з АКМД. / Олег Печенюк. –Чернівці: Рута, 2002. – 28 с.
15. Дехтяренко Ю.Ф. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні / Ю.Ф. Дехтяренко, М.Г. Лихогруд, Ю.М. Манцевич, Ю.М.Палеха – К.: Профі, 2007. – 246 с.
16. Ступень М.Г. Теоретичні основи державного земельного кадастру: навчальний посібник / М.Г.Ступень, Р.Й.Гулько, О.Я.Микула та ін.; За заг. ред. М.Г.Ступеня. – 2-ге видання. - Львів: «Новий світ – 2000», 2007. -336с.
17. Володін М.О. Основи земельного кадастру: навчальний посібник / М.О.Володін. – Київ, 2000. -320с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 201 «Агрономія»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **В.А. Зеленський**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 201 «Агрономія» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	10
Список рекомендованої літератури	11

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації бакалавра з агрономії.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовійформі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконаннятестовихзавдань становить 90 хвилин.

Вірнийваріантвідповідіпозначається у відповіднійклітинціоціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	Варіант відповіді			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Основи геології і мінералогії. Походження і будова землі. Утворення і склад земної кори. Поверхневі відклади земної кори. Ґрунтоутворюючі породи на території України. Утворення, склад і властивості ґрунту.

Поняття про грунт, ґрунтоутворюючі фактори і ґрунтоутворюючий процес. Механічний склад і його вплив на властивості ґрунту. Хімічний склад ґрунту і процеси перетворення поживних речовин в ньому. Походження, склад і властивості органічної частини ґрунту. Ґрунтові колоїди. Вбирна здатність і реакція ґрунтового розчину. Структура, загальні, фізичні і фізико-механічні властивості ґрунту. Водяні властивості і водний режим ґрунту та ґрунтовий розчин. Повітряні і теплові властивості ґрунту. Родючість ґрунту.

Ґрунти. Класифікація ґрунтів і закономірність їх поширення. Ґрунти зони Полісся. Ґрунти лісостепової і степової зони. Ґрунти напівсухих і сухих степів, солончаки, солонці, солоді. Ґрунти гірських областей та річкових заплав. Ґрунтові карти і картограми, їх значення в сільськогосподарському виробництві. Фактори життя рослин і закони землеробства.

Бур'яни і боротьба з ними. Біологічні особливості і класифікація бур'янів. Заходи боротьби з бур'янами.

Сівозміни. Агрономічне і організаційно-економічне значення сівозмін. Попередники сільськогосподарських культур в сівозмінах різних зон України. Класифікація і принципи побудови сівозмін. Сівозміна в умовах реформування аграрного сектору економіки України. Введення і освоєння сівозмін.

Обробіток ґрунту. Наукові основи, завдання і прийоми обробітку ґрунту. Система обробітку ґрунту під ярі культури. Система обробітку ґрунту під озимі культури. Система обробітку ґрунту в сівозмінах. Особливості обробітку меліорованих та заново освоюваних земель. Контроль якості основних видів польових робіт.

Агротехнічні основи захисту орних земель від ерозії. Ерозія ґрунту і заходи боротьби з нею. Система обробітку ґрунту пошкодженою ерозією.

Системи землеробства. Наукові основи системи землеробства. Розробка і освоєння зональних систем землеробства.

Хімічний склад і живлення рослин. Хімічний склад рослин і якість урожаю. Живлення рослин.

Агрохімічні властивості ґрунту у зв'язку з живленням рослин і застосування добрив. Склад і вбирна здатність ґрунту. Потенціальна і ефективна родючість ґрунту. Агрохімічна характеристика основних типів ґрунтів України.

Хімічна меліорація ґрунтів. Вапнування кислих ґрунтів і вапнякові добрива. Гіпсування солонцевих ґрунтів і матеріали, що використовують для гіпсування.

Мінеральні добрива. Класифікація добрив, їх виробництво і застосування. Азотні добрива. Фосфорні добрива. Калійні добрива. Мікродобрива. Комплексні

добрива. Технологія застосування мінеральних добрив, зберігання і внесення добрив.

Органічні добрива. Гній і гноївка, пташиний послід. Торф, торфові компости. Зелене добриво. Система удобрення. Основні принципи побудови системи удобрення. Удобрення окремих культур при інтенсивній технології їх вирощування і система удобрення в сівозмінах. Агрохімічне обслуговування сільськогосподарського виробництва. Організація комплексного агрохімічного обслуговування сільського господарства. Використання добрив і охорона навколишнього середовища. Методи агрохімічних досліджень.

Основні відомості з геодезії. Загальні питання геодезії, картографії, види зйомок. Найпростіші геодезичні роботи на місцевості. Горизонтальна зйомка місцевості. Вертикальна зйомка місцевості. Обчислення і виділення площ.

Зрошувальні меліорації. Загальні відомості про зрошувальні меліорації. Зрошувальна система і її елементи. Конструкція зрошувальної мережі і гідротехнічні споруди. Джерела води для зрошення, використання води місцевого стоку. Регулювання водного режиму в активному шарі ґрунту. Режим зрошення сільськогосподарських культур. Способи поливу. Поверхневі способи поливу сільськогосподарських культур. Зрошення стічними водами.

Меліорація засолених ґрунтів. Меліорація перезволожених земель і боліт. Загальні відомості про осушувальні меліорації. Осушувальна система і її елементи. Конструкції осушувальних систем однобічної та двобічної дії. Регулювання водного режиму осушуваного шару ґрунту. Режим осушення сільськогосподарських земель. Експлуатація гідромеліоративних систем.

Агролісомеліорація і лісівництво. Поняття про ліс. Полезахисне і протиерозійне лісорозведення. Закріплення і заліснення ярів і пісків. Озеленювальні насадження.

Трактори і автомобілі. Трактори автомобілі сільськогосподарського призначення. Автотракторні двигуни внутрішнього згорання. Трансмісії тракторів і автомобілів. Ходова частина і механізми керування тракторів і автомобілів. Робоче додаткове та допоміжне обладнання тракторів і автомобілів. Техніко-економічні показники трактора.

Сільськогосподарські машини. Ґрунтообробні машини. Машини для поверхневого обробітку ґрунту. Ґрунтообробні машини для підготовки ґрунту до посадки овочів, садів, виноградників. Машини для підготовки та внесення добрив. Посівні машини. Садильні машини. Машини для догляду за посівами. Машини для захисту рослин. Машини для заготівлі кормів. Машини для збирання зернових, зернобобових, круп'яних культур та насінників трав. Машини для збирання кукурудзи на зерно. Машини, комплекси і агрегати для післязбиральної обробки зерна. Машини для збирання картоплі. Машини для збирання цукрових буряків. Машини для збирання та переробки льону-довгунця. Машини для вирощування і збирання плодових культур. Меліоративні машини.

Комплектування і використання машинно-тракторного парку в рослинництві. Експлуатаційні витрати при роботі агрегатів. Використання транспортних та навантажувальних засобів. Основи проектування технологічних процесів. Використання машин у механізованих технологічних процесах.

Електрифікація і автоматизація технологічних процесів сільськогосподарського виробництва. Загальні відомості з електротехніки. Електроенергетика України та електропостачання сільських споживачів. Основи електротехнологій, комплексна електрифікація і автоматизація виробничих процесів у рослинництві і тваринництві.

Морфологія, анатомія, фізіологія, біологія, екологія, систематика комах. Головні рослиноїдні шкідники та інтегрований захист сільськогосподарських культур від них: багатоїдні шкідники, шкідники зернових, зернобобових, кормових бобових культур, цукрових буряків, картоплі, льону, тютюну, соняшнику, овочевих, плодово-ягідних культур, шкідники зерна, продуктів його переробки при його зберіганні.

Основні хвороби сільськогосподарських культур, зовнішні ознаки, вплив біотичних і абіотичних факторів середовища на розвиток хвороби, джерела та місце резервування хвороб та система заходів проти хвороб окремих культур: зернових, зернобобових, багаторічних бобових, технічних культур, картоплі, льону, соняшнику, ріпаку, тютюну, овочевих, плодово-ягідних культур та винограду.

Сучасний стан і перспектива розвитку хімічного методу захисту рослин. Сучасний асортимент пестицидів та вимоги до них. Основи агрономічної токсикології. Санітарно-гігієнічні основи застосування пестицидів. Фізико-хімічні основи застосування пестицидів. Засоби боротьби з шкідниками і хворобами рослин. Комплексне та зональне застосування пестицидів. Вивчення основних положень техніки безпеки при застосуванні пестицидів. робочі суміші пестицидів їх приготування та особливості застосування. Вплив пестицидів на рослину, грунт і агробіоценози. Визначення технічної, господарської та економічної ефективності застосування пестицидів. Порядок розрахунків по внесенню пестицидів технічними засобами.

Основи генетики. Цитологічні основи спадковості. Молекулярна генетика. Комбінаційна мінливість. Мутаційна мінливість.

Селекція як галузь сільськогосподарського виробництва. Організація селекційної роботи в Україні. Значення сорту для сільськогосподарського виробництва. Вихідний матеріал для селекції. Гібридизація в селекції рослин. Використання мутагенезу і поліплоїдії в селекції. Добір. Селекція на гетерозис. Поняття про біотехнологічні матеріали селекції і генної інженерії. Селекційні оцінки. Методи селекційного процесу. Техніка селекційного процесу.

Насінництво. Система насінництва. Виробництво насіння еліти. Організація сортового і насінного контролю польових культур. Інтенсивні технології

вирощування основних польових культур на насіння. Післязбиральна обробка і зберігання насіння. Основи насінництва овочевих і баштанних культур.

Класифікація кормових рослин. Лучне кормовиробництво. Біологічні і екологічні особливості рослин сінокосів і пасовищ. Рослини сінокосів і пасовищ. Класифікація природних кормових угідь та їх характеристика. Системи і заходи поліпшення природних кормових угідь. Раціональне використання сінокосів. Організація і раціональне використання пасовищ

Польове кормовиробництво. Особливості використання на кормові цілі зернових злакових і бобових культур. Коренеплоди, бульбоплоди, баштанні кормові культури. Капустяні та малопоширені кормові культури. Сіяні кормові трави.

Технологія заготівлі і зберігання кормів. Організація зеленого конвеєра. Технологія заготівлі консервованих кормів. Технологія виробництва штучно зневоднених кормів. Виробництво комбікормів. Підготовка кормів до згодовування. Основи стандартизації кормів. Організація виробництва кормів в спеціалізованих господарствах.

Овочівництво. Класифікація і біологічні особливості овочевих рослин. Будова і обігрів споруд закритого ґрунту. Вирощування овочевих культур в закритому ґрунті. Вирощування овочевих культур у відкритому ґрунті. Сівозміни, культурозміни та рамозміни.

Плодівництво. Біологічні особливості і морфологічні ознаки плодових рослин. Технологія вирощування посадкового матеріалу плодових культур. Закладання плодового саду. Догляд за молодим плодоносним садом. Культура ягідників. Зберігання та переробка плодів і овочів.

Зернові культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Зернові бобові культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Коренеплоди. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Бульбоплоди. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Баштанні культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Олійні культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Ефіроолійні культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Прядивні культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія вирощування.

Наркотичні культури. Біологічні і морфологічні особливості, технологія

вирощування.

Основи стандартизації в рослинництві.

Основи програмування врожаю та розробка технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Загальні принципи зберігання і консервування продукції рослинництва. Зберігання зернових мас різного цільового призначення. Основи переробки зерна і насіння. Зберігання картоплі, овочів, плодів і ягід. Зберігання і основи переробки (первинної обробки) цукрових буряків, лубоволокнистих культур, хмелю, тютюну та махорки, ефіроолійних культур. Основи виробництва і зберігання комбікормів, трав'яного борошна, гранул і брикетів. Сировина та основи технологічного процесу виготовлення монокормів, сіна, силосу, сінажу та хімічне консервування зелених кормів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальне землеробство: Підручник / За ред. В.О. Єщенка. – К.: Вища освіта, 2004. – 336 с.: іл.
2. Зінченко О.І. Кормовиробництво: Навчальне видання. / О.І.Зінченко. – [2-е вид., доп. і перероб.]. –К.: Вища освіта, 2005. –448 с.
3. Зозуля О.Л. Селекція і насінництво польових культур / О.Л. Зозуля, В.С. Мамалига. – К.: Урожай, 1993. – 416 с.
4. Куян В.Г. Плодівництво / В.Г. Куян. – К.: Аграрна наука, 1998. – 472 с., іл..
5. Лихацький В.І. Овочівництво: Біологічні особливості і технологія вирощування овочевих культур / В.І. Лихацький, Ю.Є. Бургарт, В.Д. Васянович. – К. Урожай, 1996. – Ч. 2. – 359 с
6. Лихочвор В.В. Рослинництво. Сучасні інтенсивні технології вирощування основних польових кільтур / В.В. Лихочвор, В.Ф. Петриченко. – Львів: НВФ «Українські технології», 2006. – 730 с.
7. Практикум з ґрунтознавства: навч. посібник / За ред. проф. Д.Г. Тихоненка. – 6-е вид., перероб. і доп. – Х.: Майдан, 2009. – 448 с.
8. Практикум із загального і меліоративного землеробства / Ю. В. Будьонний, С. І. Попов, Н. І. Бухало [та ін.]; за ред. Ю. В. Будьонного. – Х.: ХНАУ, 2005. – 286 с.
9. Пузік Л.М., Гордієнко І.М. Технологія зберігання плодів, овочів та винограду: навч. посібник / Л.М. Пузік, І.М. Гордієнко / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків: Майдан, 2011. – 336 с.
10. Рослинництво з основами кормовиробництва: навчальний посібник / О.М. Царенко та ін.; за ред..О.Г. Жатова. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. –384 с.
11. Рослинництво: Підручник /С.М. Каленська та ін.; За ред. О.Я. Шевчука. –К.: НАУУ, 2005, –502 с.
12. Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин: підручник / М.Я. Молоцький, С.П. Васильківський, В.І. Князюк, В.А. Власенко. – К.: Вища освіта, 2006. – 463 с.
13. Сільськогосподарська ентомологія [Текст] : підручник / [М.Б. Рубан, Я.М. Гадзало, І.М. Бобось та ін.]; за ред. М.Б. Рубана. – 2-ге вид. – Київ : Арістей, 2008. – 520 с.
14. Сільськогосподарські машини. Основи теорії та розрахунку. Підручник / Д. Г. Войтюк, В. М. Барановський, В. М. Булгаков та ін.; за ред. Д. Г. Войтюка. — К.: Вища освіта, 2005. — 464 с.: іл.
15. Фурсова Г.К. Рослинництво: лабораторно–практичні заняття. Ч.І. Зернові культури. Навчальний посібник / Г.К. Фурсова, Д.І. Фурсов, В.В. Сергєєв В.В.: За ред. Г.К. Фурсової. –Х.: ТО Ексклюзив, 2004. – 380 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 202 «Захист і карантин рослин»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **Д.П. Плахтій**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 202 «Захист і карантин рослин» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 4

Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5

Критерії оцінювання 15

Список рекомендованої літератури 16

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 202 «Захист і карантин рослин» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації бакалавр з захисту і карантину рослин.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Загальна характеристика груп шкідників сільськогосподарських культур (комах, нематод, кліщів, голих слимаків, гризунів) у межах класифікаційних категорій, їх шкідливість та можливі втрати врожаю.

Біологія комах. Два етапи індивідуального розвитку (онтогенезу) – ембріональний і постембріональний. Яйце та його типи. Личинки, їх типи і розвиток. Лялечки та їх типи. Доросла стадія. Додаткове живлення, парування і характер відкладання яєць. Статевий диморфізм та поліморфізм.

Способи розмноження (двостатеве, живонародження, партеногенез, педогенез, поліембріонія). Поняття про покоління або генерацію та життєві й річні цикли розвитку комах. Особливості річного циклу розвитку попелиць. Діапауза, її значення у житті комах. Фенограми розвитку комах та їх використання для прогнозування розвитку видів і раціонального планування строків проведення захисних заходів.

Особливості будови тіла, розвитку і розмноження рослиноїдних і хижих кліщів, фітогельмінтів (нематод) і слимаків. Особливості діагностики, життєвого циклу і шкідливості гризунів.

Визначення терміна «екологія» (аутекологія, популяційна екологія і екологія біоценозів).

Класифікація та загальна характеристика екологічних факторів (абіотичні, едафічні, біотичні та антропічні). Вплив окремих факторів середовища на розвиток, розмноження, динаміку чисельності та ареал виду. Холодо- і теплостійкість виду. Поняття про позитивну, активну й ефективну температуру та нижній і верхній пороги розвитку. Сума ефективних температур, визначення і використання в захисті рослин. Значення світла, фотоперіодизму і спектрального складу світла для розвитку, розмноження, поведінки комах та інших шкідників.

Вологість середовища, її значення у розвитку комах та інших шкідників.

Едафічні (ґрунтові) фактори, їх роль у розвитку різних видів шкідників.

Біотичні фактори. Форми взаємовідносин між організмами в угрупованнях, які ними створюються – симбіоз, хижацтво, паразитизм. Сумісний вплив факторів навколишнього середовища на організм виду.

Особливості живлення і кормова спеціалізація видів. Взаємозв'язки комах із рослинами, мікроорганізмами та тваринами. Пошкодження рослин. Типи пошкодження.

Поняття про стації та біотоп, агроценоз і зони шкідливості. Екологічні властивості виду, екологічний стандарт, екологічна пластичність. Вплив екологічних факторів на динаміку чисельності популяцій видів.

Прогнозування чисельності шкідників і сигналізація строків їх появи.

Роль комах та інших безхребетних у природі, в т.ч. у ґрунтових процесах. Охорона природи та корисних видів комах і тих, що зникають.

Методи захисту рослин від шкідників. Класифікація методів захисту рослин

від шкідників і необхідність інтеграції (поєднання) окремих методів у єдину систему впливу на середовище шкідників і рослин. Поняття про інтегрований захист рослин від шкідників.

Організаційно-господарські та агротехнічні методи захисту рослин від шкідників. Біологічний метод захисту рослин від шкідників.

Селекційно-генетичний метод. Біотехнічний метод.

Хімічний метод і його значення у комплексі заходів захисту рослин від шкідників. Фізико-механічний метод.

Найпоширеніші в Україні прямокрилі (саранові, коникові, цвіркуни і вовчки) та твердокрилі (ковалики та чорниші); характеристика основних місць їх мешкання. Культури, що пошкоджуються. Особливості циклу розвитку і шкідливості шкідників. Заходи захисту рослин від коваликів і чорнишів. Підгризаючі та наземні багатоїдні совки (озима та інші підгризаючі совки: совка-гама, люцернова тощо). Багатоїдні вогнівки: лучний та стебловий метелики. Голі слимаки та мишоподібні гризуни. Заходи захисту культур від шкідників та специфіка їх застосування.

Загальна характеристика багатоїдних та спеціалізованих шкідників за окремими зонами, періодом росту та розвитком культур. Роль багатоїдних шкідників, які можуть заселяти поля до висіву насіння. Спеціалізовані шкідники: хлібна жужелиця, злакові мухи (гессенська, шведська, озима та ін.).

Шкідники озимих у період весняного кущення (багатоїдні і спеціалізовані види: хлібні блішки і п’явиці, цикади та ін.).

Шкідники озимих (клопи черепашки, личинки п’явиць, злакові попелиці, злакові мухи та ін.) у період виходу в трубку.

Шкідники злакових культур у період цвітіння – наливання зерна (злакові попелиці, личинки клопів-черепашок, злакові трипси, хлібні жуки, жуки хлібних жужелиць, зерновий та пшеничний квіткові кліщі).

Шкідники рису: рисовий комарик, ячмінний мінер, щитники. Інтегрований захист зернових злакових культур від шкідників.

Шкідники зернобобових і кормових бобових культур. Загальна характеристика шкідників бобових культур. Роль багаторічних бобових як резерваторів шкідників.

Багатоїдні шкідники, що живуть у грунті і пошкоджують насіння, що проростає, та кореневу систему рослин.

Листогризучі багатоїдні совки, що об’їдають листя в період вегетації рослин; люцерновий та інші багатоїдні клопи, що пошкоджують вегетуючі рослини; гороховий комарик, горохова попелиця і гороховий трипс, що наносять пошкодження рослинам у період бутонізації і цвітіння; горохова, квасолева та інші зернівки, горохові плодожерки, бобова вогнівка, що пошкоджують рослини в період бутонізації – утворення бобів. Інтегрована система захисту бобових культур. Загальна характеристика шкідників багаторічних бобових трав, у тому числі люцерни (листогризучі совки, лучний метелик, люцерновий клоп,

листковий люцерновий довгоносик, великий люцерновий довгоносик, жовтий тіхіус-насіннєїд).

Інтегрована система захисту багаторічних трав.

Загальна характеристика шкідників цукрових буряків. Роль багатоїдних і спеціалізованих шкідників. Бурякова крихітка. Довгоносики: звичайний, сірий, сірий південний, чорний. Бурякові блішки: звичайна або гречана, південна та західна. Щитоноски: бурякова та лободова. Мінуючі шкідники: бурякова муха, міль. Бурякові попелиці: листкова та коренева. Буряковий клоп. Бурякова нематода.

Інтегрована система захисту цукрових буряків від шкідників.

Загальна характеристика шкідників картоплі. Колорадський жук, картопляна міль. Картопляні нематоди.

Інтегрована система захисту картоплі від шкідників.

Загальна характеристика шкідників соняшнику. Роль багатоїдних і спеціалізованих шкідників. Шкідники соняшнику: соняшниковий вусач, соняшникова горбатка, соняшникова вогнівка.

Загальна характеристика шкідників овочевих і баштанних рослин. Роль багатоїдних і спеціалізованих шкідників. Шкідники овочевих хрестоцвітих: капустяна муха, капустяний прихованохоботник, хрестоцвіті блішки, ріпаковий листоїд, хрестоцвіті клопи,

капустяний білан, капустяна міль, капустяна совка, ріпаковий пильщик, капустяна попелиця, ріпаковий квіткоїд.

Інтегрований захист капусти та інших хрестоцвітих від шкідників. Шкідники цибулі: цибулеві мухи, цибулевий кореневий кліщ, цибулевий прихованохоботник, стеблова нематода.

Шкідники моркви: морквяна муха.

Інтегрована система захисту овочевих і баштанних культур від шкідників.

Специфічність видового складу шкідників та заходів захисту культур в умовах закритого ґрунту. Попелиці: баштанна, персикова та ін. Теплична білокрилка. Тютюновий трипс. Огірковий комарик. Звичайний павутинний кліщ. Галові нематоди: південна, арахісова та ін.

Заходи захисту овочевих культур в умовах закритого ґрунту від шкідників.

Загальна характеристика шкідників плодових культур в Україні. Зв’язки шкідників із дикорослими плодовими і лісовими насадженнями. Формування складу шкідників у садах.

Сисні шкідники плодових: попелиці, листоблішки, кокциди, клопи, кліщі.

Листогризучі шкідники: плодові довгоносики, яблунева міль, білан жилкуватий, кільчастий шовкопряд, американський білий метелик, мінуючі молі, листовійки.

Шкідники генеративних органів: яблунева і грушева плодожерки, казарка, вишневий довгоносик.

Шкідники скелетних частин: червиця в’їдлива.

Інтегрований захист саду від шкідників. Специфіка заходів захисту саджанців у розсадниках і садових насадженнях.

Шкідники ягідних культур: суничнo-малиновий довгоносик, малиновий жук, пагонова малинова попелиця, смородиновий бруньковий кліщ, довгоносик сірий або землистий кореневий, суничний листоїд.

Шкідники виноградної лози: філоксера, скосарі, листовійки, виноградний кліщ. Специфіка заходів захисту виноградної лози від шкідників.

Огляд шкідників зерна під час зберігання. Шляхи проникнення їх у місця зберігання зерна, специфічність умов їх розвитку. Жуки: довгоносики, малий та великий борошноїди. Лускокрилі: зернова міль, млинова, борошняна та південна комірна вогнівки. Комірні кліщі.

Методи виявлення шкідників і визначення ступенів заселення комор, тари, зерна, зерноочисних машин.

Профілактичні й винищувальні заходи проти шкідників у коморах.

Сажкові хвороби: тверда, летюча, карликова, стеблова сажка. Іржасті хвороби: стеблова, жовта, бура листова Іржа. Борошниста роса. Кореневі гнилі: звичайна, фузаріозна, офіобольозна, церкоспорельозна, ризоктоніозна, пітіозна. Септоріоз. Фузаріоз колосу. Випрівання: снігова плісень, склероціальна гниль, тифульоз озимої пшениці.

Чорний зародок зерна і причини його з’явлення. Оливкова плісень. Бактеріози: чорний плямистий, базальний бактеріоз. Вірусні і мікоплазмовіхвороби: мозаїка озимої пшениці (російська мозаїка), смугаста мозаїка, мозаїка стоколосу, карликовість пшениці.

Система заходів проти хвороб пшениці. Роль організаційно- господарських, фізико-механічних і агротехнічних заходів в обмеженні поширення хвороб. Регламенти застосування хімічних і біологічних засобів захисту пшениці від хвороб за фазами розвитку рослин. Способи знезараженні насіння. Профілактичні заходи під час збирання зерна, полови, соломи.

Сажкові хвороби: стеблова, тверда, летюча. Іржасті хвороби: стеблова, бура, жовта іржа. Кореневі гнилі. Випрівання жита. РІжки, Плямистості листків: бурувата (гельмінтоспоріоз), септоріоз, облямівкова плямистість. Бактеріальні і вірусні хвороби.

Система заходів проти хвороб жита. Підбір районованих високопродуктивних і стійких до хвороб сортів. Вимоги дотримання правил насінництва. Методи знезараження насіння. Профілактичні заходи під час збирання урожаю.

Сажкові хвороби: летюча, тверда і чорна сажка. Іржасті захворювання: стеблова, жовта, бурувата, карликова іржа. Плямистості:темно-бура, смугаста, сітчаста, ринхоспоріоз, септоріоз, дендрофомоз. Бактеріальні хвороби: базальний, смугастий 1 плямистий бактеріози. Вірусні хвороби: штрихувата мозаїка, жовта мозаїка, жовта карликовість. Система заходів проти хвороб ячменю. Роль агротехнічних заходів. Хворобостійкі сорти. Досягнення вітчизняної науки і

селекції ячменю на стійкість проти хвороб. Регламенти застосування хімічних засобів захисту ячменю від хвороб. Способи знезараження насіння.

Сажкові хвороби: Тверда, летюча сажка. Іржасті хвороби: стеблова, корончаста іржа. Борошниста роса. Плямистості: червоно- бура, біла, коричнева, септоріоз. Бактеріальні хвороби: бурий, смугастий бактеріоз. Заляльковування вівса. Система заходів проти хвороб вівса. Створення і впровадження високопродуктивних сортів з груповою стійкістю до небезпечних хвороб. Способи знезараження насіння. Профілактичні заходи під час збирання урожаю.

Пухирчаста і летюча сажки. Іржа. Почорніння судинних пучків. Диплодіоз. Стеблові і кореневі гнилі. Хвороби качанів і насіння: фузаріоз, нігроспороз, червона гниль, сіра гниль, бактеріоз качанів, біль качанів, пліснявіння качанів і зерна. Бактеріальні і вірусні хвороби: бактеріальна плямистість, заляльковування, карликова мозаїка. Система заходів проти хвороб кукурудзи. Роль організаційно-господарських і агротехнічних заходів. Хворобостійкі сорти. Досягнення вітчизняної науки і селекції кукурудзи на стійкість проти хвороб. Методи знезараження насіння.

Коренева гниль. Аскохітози: блідий, темний, зливний. Іржа. Фузаріоз. Борошниста роса. Несправжня борошниста роса. Сіра гниль. Бактеріози: крупна плямистість, дрібна плямистість, бактеріальний рак.

Деформуюча і звичайна мозаїки. Система заходів проти хвороб гороху. Роль агротехнічних заходів, які запобігають розвитку хвороб.

Несправжня борошниста роса. Іржа. Борошниста роса. Бура плямистість. Жовта плямистість. Фомоз. Церкоспороз. Бактеріози: бактеріальна плямистість, бактеріальний опік. Вірусні і мікоплазмові хвороби. Система заходів проти хвороб люцерни.

Вовчок. Несправжня борошниста роса. Іржа. Вертицильозне в’янення. Сіра гниль. Біла гниль. Фомоз. Фомопсіс. Чорна плямистість. Борошниста роса. Аскохітоз. Септоріоз. Церкоспороз. Філостиктоз. Суха гниль кошиків. Бактеріальні, вірусні та мікоплазмові хвороби. Система заходів проти хвороб соняшнику.

Чорна ніжка. Борошниста роса. Несправжня борошниста роса. Альтернаріоз. Фомоз. Циліндроспоріоз. Біла гниль. Сіра гниль. Тифульоз. Бактеріоз коренів. Слизистий бактеріоз. Вірусні і мікоплазмові хвороби. Система заходів проти хвороб ріпаку. 10. Хвороби буряків. Поширення і шкодочинністьхвороб буряків. Розмір і характер втрат врожаю. Коренеїд. Рамуляріоз. Церкоспороз. Пероноспороз. Борошниста роса. Іржа. Фомоз. Хвороби коренів: червона гниль, бура гниль, фузаріозна гниль, зобуватість коренів або рак; туберкульоз, хвостова гниль, некроз судин, бактеріоз коренів, дуплистість коренів. Вірусні хвороби: мозаїка, жовтяниця, ризоманія. Непаразитарні захворювання. Кагатна гниль. Повитиця. Система заходів проти хвороб буряку.

Поширення і шкодочинністьхвороб картоплі. Фітофтороз. Рак. Альтернаріоз. Церкоспороз. Фузаріозне в’янення. Вертицильозне в’янення. Фомоз. Бактеріальне

в'янення. Чорна ніжка. Мокра бактеріальна гниль. Парша: звичайна, чорна, порошиста, сріблясta, бугорчата. Суха гниль бульб. Вірусні, віроїдні і мікоплазмові хвороби: крапчаста або звичайна мозаїка; зморшкувата мозаїка, смугаста мозаїка, скручування листків, мозаїчне закручення листків, аукуба-мозаїка, стовбур, веретеноподібність бульб або готика. Система заходів проти хвороб картоплі. Заходи оздоровлення і підвищення стійкості картоплі проти хвороб. Роль заходів насінництва в оздоровленні і підвищенні врожайності картоплі. Хімічний метод й умови його використання проти фітофторозу т а інших хвороб. Значення організаційно- господарських заходів під час збирання бульб картоплі, підготовки до зберігання і в період їх зберігання. Карантинні заходи.

Чорна ніжка. Кила. Фомоз. Несправжня борошниста роса. Фузаріоз. Борошниста роса. Біла гниль. Сіра гниль. Чорна плямистість або альтернаріоз. Судинний бактеріоз. Слизуватий бактеріоз. Чорна кільцева плямистість. Система заходів проти хвороб капустяних хвороб у закритому і відкритому ґрунті. Роль агротехнічних заходів у підвищенні стійкості рослин проти хвороб. Дезінфекція теплиць, парників, ґрунту, складських приміщень. Знезараження насіння. Хімічний метод захисту розсади і насінників.

Агротехнічні особливості вирощування томату у південних і північних районах у відкритому і закритому ґрунті, Фітопатологічне значення цих особливостей. Септоріоз. Бура або суха плямистість. Фітофтороз. Чорна гниль плодів. Буруватість листків. Верхівкова гниль, В'янення пасльонових. Бактеріальний рак. Чорна бактеріальна плямистість. Вірусні і мікоплазмові хвороби: тютюнова мозаїка, огіркова мозаїка, штрихуватість, бронзовість, стовбур. Система заходів проти хвороб томату та інших овочевих пасльонових культур. Методи знезараження насіння. Санітарно-профілактичні заходи.

Несправжня борошниста роса. Сажка. Іржа. Шийкова гниль. Біла гниль денця. Мокра бактеріальна гниль. Вірусні хвороби: мозаїка, жовта смугастість. Система заходів проти хвороб цибулі і часнику. Агротехнічні і хімічні заходи захисту цибулі у період вегетації. Вплив агротехнічних заходів на розвиток рослин, на дозрівання цибулин та на їх стійкість до хвороб у період зберігання. Особливості профілактичних заходів захисту насінників.

Фітопатологічне значення умов і способів вирощування гарбузових культур у закритому і відкритому грунті. Кореневі гнилі. Борошниста роса. Несправжня борошниста роса. Антракноз. Аскохітоз. Бура або оливкова плямистість. Біла гниль. Сіра гниль. Фузаріозне в'янення. Бактеріальні хвороби: кутаста плямистість огірка, мокра гниль, судинний бактеріоз. Вірусні хвороби: звичайна огіркова мозаїка, англійська огіркова мозаїка, зелена крапчаста мозаїка. Система захисту гарбузових культур від хвороб. Особливості профілактичних хімічних заходів у закритому і відкритому ґрунті.

Парша яблуні та груші. Чорний рак. Звичайний рак. Цитоспороз. Іржа. Філостиктоз. Септоріоз груші. Буруватість листків груші. Борошниста роса

яблуні. Моніліоз або плодова гниль. Молочний блиск. Кореневий бактеріальний рак. Бактеріальний рак кори яблуні та груші. Вірусні та мікоплазмові хвороби. Система заходів проти хвороб плодових зерняткових культур. Особливості проведення профілактичних заходів у розсаднику, молодих і плодоносних садах. Прогнозування з'явлення хвороб на плодових культурах і сигналізація про строки й способи проведення захисних заходів. Заходи захисту плодів від хвороб у період їх транспортування і зберігання.

Моніліальний опік. Клястероспоріоз. Кокомікоз. Полістігмоз слив. Борошниста роса. Кучерявість листків персика. Кишеньки (заснітка) слив. "Відьмині мітли" вишні. Бактеріальний рак. Вірусні хвороби. Система заходів проти хвороб кісточкових плодових культур. Заходи проти хвороб у розсадниках. Заходи у молодих та дорослих насадженнях за фазами розвитку рослин.

Хвороби суниць. Коренева гниль. Біла плямистість. Бура плямистість. Фітофтороз. Борошниста роса. Вертицильозне в'янення. Гнилі ягід: сіра, біла, чорна. Вірусні і мікоплазмові хвороби. Система заходів проти хвороб суниць. Хвороби смородини. Антракноз. Септоріоз. Стовпчаста іржа. Бокальчаста іржа. Борошниста роса. Мозаїка або облямівка жилок. Волохатість або реверсія смородини. Система заходів проти хвороб смородини. Хвороби аґрусу. Американська борошниста роса. Антракноз. Стовпчаста іржа. Бокальчаста іржа. Система заходів проти хвороб аґрусу. Хвороби малини. Іржа. Антракноз. Пурпурова плямистість. Біла плямистість. Вірусні і мікоплазмові хвороби. Неінфекційний хлороз. Система заходів проти хвороб малини.

Мільдью, або несправжня борошниста роса. Оідіум або борошниста роса. Антракноз. Церкоспороз. Краснуха. Плямистий некроз. Фомопсіс. Гнилі ягід: сіра, біла. Бактеріальний рак. Вірусні хвороби. Неінфекційний хлороз. Система заходів проти хвороб винограду.

Значення захисту рослин у реалізації завдань із впровадження інтенсивних технологій, підвищення врожайності культур, забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та зниження втрат вирощеного урожаю.

Сучасний стан виробництва та закупівлі фітофармакологічних засобів захисту рослин (пестицидів) в Україні, перспективи їх застосування.

Комплекс методів захисту рослин від шкідливих організмів. Агротехнічний метод захисту. Фізичні та хімічні методи. Карантинний метод. Біологічні та інші нові методи. Хімічний метод, застосування фітофармакологічних препаратів (пестицидів) та їх роль у комплексі заходів захисту рослин в інтенсивних технологіях вирощування сільськогосподарських культур. Необхідність раціонального поєднання агротехнічних, хімічних, біологічних засобів захисту рослин. Вимоги до фітофармакологічних засобів захисту рослин. Контроль за застосуванням пестицидів.

Класифікація пестицидів за хімічним складом, об'єктами застосування, способом проникнення в організми та характером дії. Пестициди специфічної дії. Еколого-економічні вимоги до пестицидів.

Основні завдання агрономічної токсикології. Поняття про отрути і отруєння. Токсичність пестицидів. Кількісні показники токсичності і експериментальні способи їх значення. Доза пестициду (порогова, сублетальна, летальна). Проникання пестицидів в організми, механізми дії. Перетворення їх в організмах. Гідроліз, окислення, відновлення, кон'югація та ін. Місця локалізації та шляхи виведення пестицидів з організму. Залежність токсичної дії пестицидів від їх хімічного складу і будови. Дія пестициду залежно від дози та експозиції. Фактори впливу на тривалість контакту пестициду із шкідливими організмами. Фактори, що змінюють процес надходження пестициду в шкідливі організми. Вплив фізичних та фізикохімічних властивостей пестицидів на їх проникнення. Морфолого-біохімічні особливості зовнішніх покривів, захисні реакції організмів Фактори, що впливають на рух та перетворення пестицидів в організмі.

Вибіркова токсичність пестицидів. Поняття про вибіркову токсичність. Коефіцієнт вибірковості. Причини, що зумовлюють вибіркову токсичність. Значення вибіркової токсичності у захисті рослин.

Видова, статева, фазова, сезонна, вікова та інші специфічні реакції на пестициди. Групова і перехресна стійкість. Причини виникнення набутої стійкості організмів до пестицидів та шляхи її подолання. Значення чергування в застосуванні пестицидів з різним механізмом дії.

Пестициди як потенційні забруднювачі довкілля. Циркуляція пестицидів у природі. Особливості дії пестицидів у біосфері. Характеристика побічної дії пестицидів та їх метаболітів на навколишнє середовище. Охорона природи від забруднення пестицидами.

Поведінка пестицидів і тривалість їх зберігання у повітрі, воді та ґрунті. Переміщення та розпадання пестицидів у ґрунті. Поглинання та детоксикація пестицидів рослинами. Вплив пестицидів на активність ґрунтової мікрофлори та фауни.

Дія пестицидів на біоценози. Вплив їх на ентомофагів, бджіл, шовкопрядів та ін. Дія на птахів і тварин. Вплив пестицидів на біоценотичну рівновагу організмів у ценозах.

Головні напрями підвищення безпеки застосування хімічних засобів захисту рослин. Основні принципи раціонального та безпечного використання пестицидів у захисті рослин від шкідливих організмів. Поєднане застосування хімічних засобів з іншими засобами та заходами захисту рослин. Заходи безпеки під час зберігання, транспортуванні та застосування пестицидів. Знезараження транспортних засобів, тари, приміщень спецодягу. Способи знищення тари та залишків пестицидів, не придатних для використання. Засоби індивідуального захисту і правила особистої гігієни працівників з пестицидами. Надання першої допомоги потерпілим в разі отруєнь пестицидами.

Препаративні форми пестицидів:, змочувальні порошки, концентрати емульсій, гранульовані та мікрокапсульовані препарати, суспензії (рідкі і сухі), водні емульсії, масляно-водні емульсії га ін., їх характеристика та особливості

застосування.

Допоміжні речовини. Роль і значення допоміжних речовин під час виготовлення препаративних форм пестицидів та їх робочих сумішей. Наповнювачі для порошкоподібних препаратів (силікогелі,-, каолін, крейда, тальк та ін.), їх хімічна нейтральність, сорбційна властивість тощо.

Поверхнево-активні речовини, розчинники, емульгатори, змочувачі, стабілізатори. Поверхнево-активні речовини ОП-7 і ОП-10, сульфітно- спиртова барда та ін., їх призначення. Приклеювальні речовини (прилипачі, закріплювачі): сульфітно-спиртова барда, олії рослинні та мінеральні мастила, казеїн, вапно. Інші інгредієнти, які використовуються під час виготовлення фітофармакологічних препаратів (антидоти, боніфікатори, антивипаровувачі та ін.).

Обприскування. Сутність способу та особливості застосування. Сфера застосування. Переваги та недоліки. Дисперсні системи, які використовуються для обприскування: розчини, суспензії, емульсії, змочувальні порошки. Загальна характеристика та принцип приготування. Вимоги до обприскування: стабільність дисперсних систем (емульсій, суспензій, розчинів), змочування оброблюваної поверхні, розтікання, прилипання та утримання. Допоміжні речовини, що застосовуються для поліпшення фізико-хімічних властивостей рідких робочих сумішей (стабілізатори, емульгатори, змочувачі, розтікачі та ін.), принципи їх дії. Наземне обприскування та авіаобприскування. Малооб'ємне, велико краплинне, дрібнокраплинне обприскування. Ультрамалооб'ємне обприскування (УМО).

Фумігація. Сутність способу. Сфера застосування. Переваги та недоліки. Фізичні та хімічні властивості фумигантів, які визначають технікута ефективність фумігації: леткість, швидкість випаровування, дифузії, сорбції, десорбції. Густина газів та парів, займистість, стійкість, корозійні властивості, леткість дегазації та розпізнавання фумигантів.

Види фумігаційних робіт: фумігація складських приміщень, трюмів кораблів, теплиць. Фумігація дерев і кущів під плівчастим покриттям. Фумігація насіння, садивного матеріалу, плодів та інших об'єктів у звичайних і вакуумних камерах. Фумігація нір гризунів.

Фумігація ґрунту та її особливості. Вплив властивостей ґрунту на розподілення, випаровування, дифузію, сорбцію та хімічне перетворення фумигантів. Способи та механізація внесення фумигантів у ґрунт. Значення мульчування за фумігації ґрунту.

Аерозолі. Сутність способу. Сфера застосування. Переваги та недоліки. Класифікація аерозолів, техніка їх утворення та застосування (димові шашки, аерозольні генератори та ін.).

Отруйні принади. Сутність способу. Сфера застосування. Переваги та недоліки. Техніка їх приготування. Сухі, напівсухі, мокрі (соковиті), отруєні принади. Принцип підбору принадливої речовини. Особливості застосування. Заходи безпеки під час приготування та застосування отруйних принад.

Протруєння насіння та обробка садивного матеріалу. Мета та сутність способу. Мокре та напівсухе протруєння. Комбіноване протруєння. Інкрустація та гідрофобізація насіння. Централізоване протруєння і його переваги. Контроль за якістю протруювання. Заходи безпеки під час протруювання насіння.

Використання хімічних засобів захисту в посівах зернових і зернобобових культур, кукурудзи, цукрових буряків, сої, соняшнику, ріпаку, овочевих, баштанних, зерняткових, кісточкових та ягідних культур.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Литвинов Б.М. Сільськогосподарська ентомологія : підруч. [для студ. вищ. нав. закл] / Б.М. Литвинова, М.Д. Євтушенка. – К.: Вища освіта, 2005. – 511 с.
2. Вредителисельскохозяйственных культур и лесныхнасаждений: В 3 т. / Под ред. В.П.Васильева. – К.: Урожай, 1987–1989. Т.1: Вредныенематоды, моллюски, членистоногие. –1987. – 440 с. Т.2.: Вредныечленистоногие, позвоночные. –1988. – 576 с. Т.3. Методы и средства борьбы с вредителями, системы мероприятий по защите растений. – 1989. – 408 с.
3. Федоренко В.П. Шкідники і хвороби сільськогосподарських культур / В.П. Федоренко. – К.: Урожай, 2000. – 245 с.
4. Захваткин Ю.А. Курс общей энтомологии / Ю.А. Захваткин. – М.: Колос, 2001. – 376 с.
5. Рубан М.Б., Гадзало Я.М., Бобось І.М. та ін. Сільськогосподарська ентомологія: Підручник / За ред. канд. біол. наук Рубана М.Б. – К.: Арістей, 2007. – 520 с.
6. Довідник із захисту рослин / Л.І. Бублик, Г.І. Васечко, В.П. Васильєв та ін.; за ред. М.П. Лісового. – К.: Урожай, 1999. – 744 с.
7. Марютін Ф.М. Фітопатологія / за редакцією проф. Ф.М. Марютіна. – Х.: Еспада, 2008. – 552с.
8. Пересипкін В.Ф. Сільськогосподарська фітопатологія / В.Ф.Пересипкін – К.: Аграрна освіта, 2000. – 415 с.
9. Біопошкодження рослинних ресурсів і продовольчої сировини. Навч. посіб./ В. Д. Малигіна, О. Б. Ветрова, М. О. Рябченко, В. А. Павлова, В. П. Федоренко; за заг. ред. В. Д. Малигіної. − К−: Кондор, 2009. − 246 с.
10. Марков І.Л. Практикум із сільськогосподарської фітопатології. /І.Л.Марков −К.: Урожай, 1998.−272 с.
11. Фітофармакологія. Підручник /За ред. професорів М. Д. Євтушенка, Ф. М. Марютіна. – К.: Вища освіта, 2004. — 432 с.
12. Секун М.П. Довідник із пестицидів./ М.П. Секун, В.М. Жеребко та ін. − К.: Колобіг, 2007. − 360 с.
13. Інтегрований захист плодових культур : навч. посіб. / Ю.П. Яновський, І.С. Кравець, І.В. Крикунов, І.І. Мостов'як, С.М. Мостов'як, С.В.Суханов, О.Г.Сухомуд; За ред. Ю. П. Яновського.– К. : Фенікс, 2015.– 646 с.
14. Довідник по захисту садів від шкідників і хвороб /О.С.Матвієвський, В.М.Ткачов, Ф.С.Каленич та ін.: За ред. О.С.Матвієвського. – Урожай, 1990. – С.111−215.
15. Пестициди і технічні засоби їх застосування /Євтушенко М.Д., Марютін Ф.М., Сушко І.І. і ін. – Харків, ХДАУ. – 2001. – С.48−61.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 203 «Садівництво та виноградарство»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **В.А. Зеленський**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 203 «Садівництво та виноградарство» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 203 «Садівництво та виноградарство» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації бакалавр із садівництва та виноградарства.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Етапи органогенезу сільськогосподарських культур. Фази росту і розвитку окремих сільськогосподарських культур. Біологічні особливості озимої пшениці. Біологічні особливості ярої пшениці. Біологічні особливості озимого жита. Біологічні особливості озимого ячменю. Біологічні особливості ярого ячменю. Біологічні особливості вівса. Біологічні особливості кукурудзи. Біологічні особливості цукрових буряків. Біологічні особливості ріпаку. Біологічні особливості рослин картоплі. Біологічні особливості льону-довгунця. Біологічні особливості конюшини лучної. Способи і строки підготовки насіння до сівби. Кількісна і масова норма висіву насіння. Способи сівби сільськогосподарських культур. Методи визначення густоти посіву сільськогосподарських культур. Методи визначення стану перезимівлі озимих культур. Догляд за озимими культурами після перезимівлі. Загартування озимих культур. Морозостійкість, холодостійкість та зимостійкість рослин. Причини загибелі озимих зернових культур в осінньо-зимовий і ранньовесняний період та шляхи їх запобігання. Способи і строки збирання врожаю. Технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур. Догляд і спостереження за зерновими масами в період їх зберігання. Категорії якості насіння. Організація насінництва сільськогосподарських культур та його завдання.

Стан і перспективи розвитку плодівництва в Україні. Будова плодового дерева, куща, напівкуща, багаторічної трав'янистої рослини і ліани. Закономірності плодоношення основних плодових і ягідних культур Періоди вегетації і спокою у річному циклі плодових культур. Опадання плодів. Причини і заходи попередження опадання плодів. Біологічні особливості плодових культур. Класифікація і виробничо-біологічні групи плодових і ягідних культур. Систематика плодових культур. Типи плодів у основних плодових і ягідних культур. Особливості онтогенезу плодових культур. Вікові періоди росту і плодоношення. Фактори зовнішнього середовища, їх значення для плодових рослин. Догляд за плодоносним садом. Строки і техніка садіння плодових культур. Система утримання ґрунту в садах. Системи формування сучасних крон плодових дерев. Сучасні системи вирощування посадкового матеріалу плодових і ягідних культур. Клонові підщепи яблуні та груші, їх характеристика. Насіннєві підщепи для зерняткових і кісточкових плодових культур. Шкідники і хвороби яблуні і груші, заходи захисту від них. Шкідники і хвороби вишні та черешні, заходи захисту від них. Сучасні системи вирощування посадкового матеріалу плодових і ягідних культур. Плодовий розсадник і його значення. Спеціалізація плодового розсадника, його структура і розміщення на території.

Біологічні особливості ягідних культур. Класифікація ягідних культур. Ягідний розсадник, структура, спеціалізація і його розміщення на території. Шкідники і хвороби смородини й аґрусу, заходи захисту від них. Шкідники і

хвороби малини, заходи захисту від них. Шкідники і хвороби суниці, заходи захисту від них.

Найпростіші способи переробки сільськогосподарської продукції. Стандартизація продукції рослинництва. Теоретичні основи консервування цукром, виготовлення варення. Фізіологічні процеси, що відбуваються в плодах і овочах під час зберігання. Наукові основи маринування плодів і овочів. Кількісний і якісний облік при зберіганні плодоовочевої продукції. Основні регіони вирощування винограду в Україні.

Значення овочів в харчуванні людини. Сучасний стан та перспективи розвитку овочівництва в Україні. Ботанічна, біолого-виробнича та класифікація за життєвим циклом овочевих рослин. Біологічні особливості зеленних та багаторічних овочевих культур. Способи розмноження овочевих культур. Розсадний спосіб вирощування овочевих культур, агротехніка вирощування розсади. Метод розсади в овочівництві відкритого і закритого ґрунту. Основні технологічні прийоми догляду за овочевими культурами. Технологія вирощування огірків у відкритому ґрунті в овочевій сівозміні. Вирощування розсади огірків для закритого і відкритого ґрунту. Агротехніка вирощування цибулі-ріпки. Технологія вирощування помідорів у овочевій сівозміні. Технологія вирощування капусти у овочевій сівозміні. Технологія вирощування пізньої білоголової капусти розсадним способом. Технологія вирощування ранньої цвітної капусти. Агротехніка вирощування салату та кропу. Технологія вирощування моркви і петрушки. Технологія вирощування ревеню і щавлю. Класифікація основних споруд закритого ґрунту, їх коротка характеристика. Будова і обігрів споруд закритого ґрунту. Підготовка і зберігання овочів групи капуст (білоголова, червоноголова, савойська). Режим і способи зберігання картоплі, овочів. Технологія післязбиральної обробки картоплі за періодами. Особливості зберігання картоплі у спеціальних приміщеннях. Визначення втрат картоплі при зберіганні. Технологія квашення капусти, основи мікробіологічного процесу. Технологія соління огірків і помідорів, вимоги до сировини і готової продукції. Технологія переробки помідорів на різні види продуктів: сік, пюре, пасти і соуси.

Фактори життя рослин і закони землеробства. Земні та космічні фактори життя рослин. Основні фактори необхідні для життя рослин.

Класифікація сівозмін. Попередні культури, їх значення для ґрунтів. Визначення структури посівних площ, схеми чергування культур, ротації сівозмін. Родинні групи сільськогосподарських культур, їх значення як попередника для вирощування наступних культур. Проміжні культури та їх значення у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур. Класифікація культур проміжних посівів. Основні елементи біологічного землеробства.

Форми кореневих систем у сільськогосподарських культур та їх роль у засвоюванні вологи і поживних речовин із ґрунту. Принципи системи удобрення

сільськогосподарських культур у сівозміні. Поживний режим ґрунту та агротехнічні заходи його регулювання. Потреба рослин у поживних речовинах та запаси їх у ґрунті. Водно-повітряний режим ґрунту, його роль при вирощуванні сільськогосподарських культур. Баланс води у ґрунті, його складові. Способи регулювання водного режиму ґрунту. Значення ґрунтової вологи для життя рослин і мікроорганізмів. Взаємозв'язок повітряного і водного режиму ґрунту. Тепловий режим ґрунту, його роль у підвищенні врожайності сільськогосподарських культур. Роль тепла в житті рослин та мікроорганізмів.

Фізико-механічні і хімічні властивості ґрунту, їх вплив на технологічні процеси при застосуванні різних способів обробітку. Способи і системи обробітку ґрунту. Ерозія ґрунту, її види та заходи боротьби з нею. Основні шляхи мінімалізації обробітку ґрунту та їх доцільність. Поверхневий обробіток ґрунту та особливості його використання. Завдання основного і передпосівного обробітку ґрунту. Система основного і передпосівного обробітку ґрунту під озимі і ярі культури. Обробіток ґрунту під післяукісні і післяжнивні посіви. Ранньовесняне розпушування ґрунту як невід'ємний захід поліпшення аерації, нагромадження вологи і знищення бур'янів. Система післяпосівного обробітку ґрунту. Технологічні операції при обробітку ґрунту та знаряддя для їх виконання.

Охорона довкілля при використанні та зберіганні добрив. Голодування рослин, ознаки азотного, фосфорного та калійного голодування рослин. Винос сільськогосподарськими культурними рослинами поживних речовин. Агрохімічні показники родючості ґрунту та їх значення у вирощуванні сільськогосподарських культур. Способи відбору зразків ґрунту для агрохімічного аналізу. Роль органічних добрив у підвищенні урожайності сільськогосподарських культур та родючості ґрунту.

Види органічних добрив, їх хімічний склад. Норми і строки внесення органічних добрив під сільськогосподарські культури на гектар ріллі залежно від типу ґрунту.

Класифікація мінеральних добрив. Форми азотних добрив, вміст поживних речовин. Форми фосфорних добрив, вміст поживних речовин. Форми калійних добрив, вміст поживних речовин. Коефіцієнт використання поживних речовин з органічних і мінеральних добрив. Агрохімічні властивості ґрунту та їх роль у підвищенні продуктивності сільськогосподарських культур. Комплексні, складні добрива та мікродобрива. Програмування, прогнозування і планування урожайності сільськогосподарських культур. Балансовий метод розрахунку мінеральних добрив на заплановану урожайність. Система удобрення в умовах інтенсивної технології вирощування сільськогосподарських культур. Мікродобрива, їх властивості. Умови проведення вапнування ґрунту. Принципи побудови системи удобрення сільськогосподарських культур у сівозміні.

Потенціальна (природна) і ефективна родючість ґрунту. Ґрунтові карти і картограми та їх використання. Бонітування ґрунтів. Поняття про родючість і

відтворення родючості ґрунту. Морфологічні властивості ґрунту. Вологість ґрунту. Основні категорії ґрунтової вологи. Водний режим ґрунту. Типи водного режиму ґрунту. Гранулометричний склад ґрунту. Роль гумусу в ґрунтоутворенні та розвитку родючості ґрунту. Заходи по регулюванні кількості та складу гумусу у ґрунті. Джерела мінеральних та органічних сполук у ґрунті. Вбирна здатність ґрунту. Поняття кислотності і лужності ґрунту. Класи ґрунтів, які виділяють на території України. Фактори ґрунтоутворення та їх вплив на поширення ґрунтів.

Морфологія, анатомія, фізіологія, біологія, екологія, систематика комах. Головні рослиноїдні шкідники та інтегрований захист сільськогосподарських культур від них: багатоїдні шкідники, шкідники зернових, зернобобових, кормових бобових культур, цукрових буряків, картоплі, льону, тютюну, соняшнику, овочевих, плодово-ягідних культур, шкідники зерна, продуктів його переробки при його зберіганні.

Основні хвороби сільськогосподарських культур, зовнішні ознаки, вплив біотичних і абіотичних факторів середовища на розвиток хвороби, джерела та місце резервування хвороб та система заходів проти хвороб окремих культур: зернових, зернобобових, багаторічних бобових, технічних культур, картоплі, льону, соняшнику, ріпаку, тютюну, овочевих, плодово-ягідних культур та винограду.

Сучасний стан і перспектива розвитку хімічного методу захисту рослин. Сучасний асортимент пестицидів та вимоги до них. Основи агрономічної токсикології. Санітарно-гігієнічні основи застосування пестицидів. Фізико-хімічні основи застосування пестицидів. Засоби боротьби з шкідниками і хворобами рослин. Комплексне та зональне застосування пестицидів. Вивчення основних положень техніки безпеки при застосуванні пестицидів. робочі суміші пестицидів їх приготування та особливості застосування. Вплив пестицидів на рослину, грунт і агробіоценози. Визначення технічної, господарської та економічної ефективності застосування пестицидів. Порядок розрахунків по внесенню пестицидів технічними засобами.

Загальні принципи зберігання і консервування продукції рослинництва. Зберігання зернових мас різного цільового призначення. Основи переробки зерна і насіння. Зберігання картоплі, овочів, плодів і ягід. Зберігання і основи переробки (первинної обробки) цукрових буряків, лубоволокнистих культур, хмелю, тютюну та махорки, ефіроолійних культур. Основи виробництва і зберігання комбікормів, трав'яного борошна, гранул і брикетів. Сировина та основи технологічного процесу виготовлення монокормів, сіна, силосу, сінажу та хімічне консервування зелених кормів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агрохімія : підручник. Ч.1. Теоретичні основи формування врожаю / за ред. М. Й. Шевчука. Луцьк : Надстир'я, 2012. – 196 с.
2. Агрохімія : підручник. Ч.2. Добрива та їх вплив на біопродуктивність ґрунту / за ред. М. Й. Шевчука. Луцьк: Надстир'я, 2012. – 440 с.
3. Барабаш О. Ю. Овочівництво: підручник. К. : Вища шк., 1994. – 374 с.
4. Гіль Л. С., Пашковський А. І., Суліма Л. Т.Сучасні технології овочівництва закритого і відкритого ґрунту : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2008. – 368 с.
5. Гнатенко О. Ф., Капшик М. В., Петренко Л. Р., Вітлицький С. В. Ґрунтознавство: навчальний посібник. Київ : Оранта, 2005. – 649с.
6. Господаренко Г. М. Агрохімія : підручник. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2010. – 400 с.
7. Грунтознавство: Підручник / за ред. професора І.І. Назаренка. К.: Вища освіта, 2004. – 400 с.
8. Землеробство : підручник. 3-те вид. перероб. та доп. / за ред. В. П. Гудзя. Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 480 с.
9. Іванишин В. В., Роїк М. В., Шувар І. А. та ін. Біологізація землеробства в Україні: реалізації та перспективи. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. – 284 с.
10. Куян В. Г. Плодівництво : підручник. Житомир : ЖНАЕУ, 2009. – 480 с. :
11. Куян В. Г. Спеціальне плодівництво. Київ : Світ, 2004. – 464 с.
12. Лихацький В. І., Уланич О. І., Гордій М. В. Овочівництво : практикум. Вінниця, 2012. – 452 с.
13. Лихочвор В. В. Рослинництво. Технології вирощування сільськогосподарських культур: навчальний посібник. 4-е вид., виправ. та доп. Львів: НВФ «Українські технології», 2014. – 1040 с.
14. Лопушняк В. І., Данилюк В. Б., Гаськевич О. Г., Лагуш Н. І. Агрогрунтознавство : навчальний посібник. Львів, 2016. – 215с.
15. Мінеральні добрива та їх застосування. 2-ге видання, допов. і виправл. Львів: НВФ «Українські технології», 2012. – 324 с.
16. Подпрятов Л. Ф., Скалецька А. М., Сеньков В. С. та ін. Зберігання і переробка продукції рослинництва : навчальний посібник. Київ: Мета, 2002. – 495 с.
17. Рослинництво: підручник / за ред. О. І. Зінченка. К.: Аграрна освіта,. 2001. – 591 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю
204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **А.В. Димчук**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від « 04 » березня 20 19 року
Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	13
Список рекомендованої літератури	14

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації: бакалавра з технології виробництва і переробки продукції тваринництва та бакалавра з кінології.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Топінамбур і картопля відносять до тонконогових зернофуражних культур належать. Фази розвитку озимої пшениці. Попередники для озимої пшениці. Поживна цінність пшениці. Традиційні силосні культури. Культури для приготування раннього силосу. Поживна цінність кукурудзи. Прийоми підвищення схожості насіння с.-г. культур. Поживна цінність гороху. Висота скошування отави багаторічних грав. Висота скошування багаторічних тонконогових трав. Площа культурних пасовищ в розрахунку на 1 корову складає.

Статевий акт у корови розпочинається таким статевим рефлексом. Неповноцінний статевий цикл, який ніколи не закінчується заплідненням. Овуляція у кобил наступає. Гормон, який стимулює дозрівання жовтого тіла. Неповноцінний статевий цикл, в якому відсутня тічка має назву. Еяколяція у барана триває. В придатках сім'яника спермії зберігаються протягом. Складний комплекс послідовної реалізації статевих рефлексів. Вгодованість самців-плідників. До уретральних методів взяття сперми у плідників відноситься... За типом природнього осіменіння кобилу відносять до... Доза сперми для осіменіння кобил. Кобил перевіряють па наявність охоти після осіменіння через... При підготовці бугаїв-плідників методом відведення статевого члена в бік його ставлять під кутом. Є такі методи виявлення охоти у корів і телиць. Осіменіння свиноматок проводять за допомогою таких методів. Всмоктувальна функція матки відбувається внаслідок... При виборі овець в охоті виділяють барана-пробника на таку кількість вівцематок.

Яка кількість пар ребер у собаки. В якій послідовності з'єднуються кістки вільної тазової кінцівки собаки. Який м'яз у собаки відділяє грудну порожнину від черевної. В якій ділянці шкіри у собаки найбільше потових залоз. Яка кількість постійних зубів у собаки. Який тип шлунку у собаки. Яку кількість жовчі за добу, у собак, утворює печінка. Який тип нирки у собаки. Середня тривалість життя собаки. Собаки розрізняють відтінки кольорів. Загальна довжина кишок у собак складає. Структурною та функціональною одиницею нервової системи у собак є. В ендокринних залозах собак синтезуються. Понижує концентрацію цукру в крові собак гормон. Цуценя в місячному віці слід годувати. Місткість шлунку у собаки середнього розміру. Повне переварювання з'їденого корму у собак відбувається через. Оптимальною температурою їжі для собак є. Взимку і під час линьки калорійність раціону собаки повинна бути збільшена приблизно. Сирі кістки повинні бути в раціоні собаки не менше. У вареному вигляді зернові корми у собак засвоюються краще на.

Який оптимальний вміст сирої клітковини в сухій речовині раціонів корів з надоєм 15кг. Бугаям-плідникам на 100кг живої маси у невлучний період необхідно кормових одиниць. Бугаям-плідникам на 100кг живої маси при

середньому навантаженні необхідно кормових одиниць. Вміст води у макусі становить. Вміст води у зелених кормах становить. Вміст води у грубих кормах становить. Які із вказаних речовин входять до складу "сирого" жиру? Яке оптимальне співвідношення між кислотними та лужними мінеральними елементами в раціоні тварин? Які із вказаних кормів багаті вуглеводами? Які із вказаних вуглеводів містяться в тілі тварини? Яка маса 1 м ячмінної соломи після укладки в скирту через 45 днів? Які амінокислоти відносять до незамінних? Яке цукрово-протеїнове відношення найбільш бажане в раціонах жуйних тварин? Контроль повноцінності годівлі сільськогосподарських тварин проводять. Біологічна повноцінність протеїну, корму чи раціону - це відсоток. В які декади сухостійного періоду норми годівлі корів збільшують на 20%? В структурі літніх раціонів для тільних корів у сухостійний період зелені корми можуть займати. Які корми не можна згодовувати тільним коровам в сухостійний період? Телят привчають до поїдання кормів. В яких кормах основна маса води не входить до складу клітинного соку? Які вітаміни відносяться до жиророзчинних? З якою метою при силосуванні до зеленої маси добавляють солому? Способи підготовки коренебульбоплодів і баштанних до згодовування? Які корми відносять до коренеплодів? Якими вітамінами збагачуються дріжджі при опроміненні їх ультрафіолетом? Яким тваринам можна згодовувати сечовину? При нестачі яких елементів живлення виникає рахіт? Який негативний вплив на організм має нестача чи надлишок протеїну в раціоні? Якщо в раціоні корів 50% концентратів, який це тип годівлі? Сирі курячі яйця с обов'язковим кормом для... У якості підгодівлі поросятам-сисунам дають. Для беконної відгодівлі свиней обов'язково використовують. Нагул овець проводиться. Баштанні корми. Грубі корми. Натура зерна. Оптимальною (при середній молочній продуктивності корів) вважається така структура раціону в стійловий період (%). При добовому надої 16-20 кг даванка концентрованих кормів дійним коровам. Для визначення норм годівлі дійних корів враховують такі дані.

Норми годівлі дорослих бугаїв залежать від... Норми годівлі телят залежать від... Види відгодівлі худоби наступні... Застосовують такі типи годівлі птиці. У раціонах яєчних курок- несучок співвідношення кальцію і фосфору має становити. Потреба тварин в поживних речовинах залежить від... Відгодівля на жомі може тривати. У звірівництві порція. Які фактори, що пов'язані з господарською діяльністю людини, впливають на хімічний склад кормів? Якими методами визначають перетравність поживних речовин кормів і раціонів? Для визначення перетравності поживних речовин кормів (раціонів) в період досліду необхідно знати кількість і хімічний склад.

Скільки виділено основних центрів одомашнення сільськогосподарських тварин. Вперше поняття про породу виникло. Ознаки і властивості, що характерні для примітивних (аборигенних) порід. Назвіть на скільки етапів ділиться розведення породи за лініями. Скільки основних варіантів підбору з родинами

виділено при розведенні породи за лініями. В породі нараховується така кількість обов'язкових структурних елементів. За характером розвитку лінії поділяються на... Розрізняють таку кількість закономірностей онтогенезу. Фізіологічна зрілість великої рогатої худоби. Фізіологічна зрілість свиней. Фізіологічна зрілість овець. Фізіологічна зрілість коней. Період поросності свиноматок триває. Форма недорозвиненості, яка характеризується подібністю рис дорослого організму з молодою твариною. Скільки розрізняють елементів спрямованого вирощування молодняку. Який відбір за однією ознакою дає лише тимчасовий успіх. Оцінка генотипу тварин при відборі проводиться.

Ефективність відбору на рік встановлюється на основі. Коли частіше застосовується однорідний підбір. У практиці племінної роботи за допомогою родоводів встановлюють. Явище, при якому із зміною одних ознак змінюються інші називається. Коефіцієнт успадковування її середньодобового приросту свиней. Який варіант підбору використовують для закріплення певних ознак. Правило гетерогенного підбору. Для запобігання інбредної депресії застосовують. Підбір коли до групи маток відносно схожих за певними ознаками підбирають двох плідників певної якості і походження. Прояв підвищеної життєздатності, витривалості, енергії росту, конституційної міцності та стійкості до захворювань є характеристикою. Підбір тварин, які належать до різних ліній. Формулу $F=(1/2)^{n+n_1-1}$ x (1+fa) x 100 використовують для визначення. В яких випадках застосовується інбридинг у тваринництві. Крайній варіант гомогенного підбору. Для чого застосовується гетерогенний підбір. У яких випадках застосовується інбридинг у тваринництві. Для ліквідації шкідливих наслідків інбридингу необхідно... На випробовування за якістю потомства бугайців ставлять по досягненню віку, місяців. За допомогою якого схрещування гетерозис підтримується у ряді поколінь. Схрещування це спаровування тварин. Перемінне схрещування набуло широкого застосування при... Основна мета промислового схрещування. Ввідне схрещування при розведенні тварин застосовується з метою... Метод відтворного схрещування вимагає від селекціонерів. Основними специфічними особливостями гібридизації є... Сервіс-період триває... Для розрахунку середнього відсотку жиру за лактацію необхідно. Як впливає скорочення сухостійною періоду на тривалість лактації? Якщо кількість 1% молока розділити на 100 отримаємо.

Вкажіть оптимальну відносні вологість та температуру у корівнику при прив'язному утриманні тварин. Гранично допустима концентрація ССЬ. N11? та IBS. Оптимальна швидкість руху повітря у корівнику при прив'язному утриманні в зимовий період. За якими методами нормується природна освітленість тваринницьких приміщень. Вкажіть гранично допустим) концентрацію чадного газу у повітрі тваринницьких приміщень. Вкажіть допустимий вміст пилу у повітрі приміщень для дорослої великої рогатої худоби при прив'язному утриманні. Вкажіть допустимий вміст пилу у повітрі профілакторіїв. Вкажіть

допустимий вміст пилу у повітрі приміщень для свиней на відгодівлі. Вкажіть допустимий вміст пилу у повітрі приміщень для овець. Вкажіть допустимий вміст пилу у повітрі приміщень для курей. Вкажіть нормативи температури води для напування дорослих тварин. Вкажіть нормативи температури води для напування тварин в останній період вагітності. Вкажіть нормативи температури води для панування молодняку тварин. Вкажіть послідовність очистки питної води при централізованому водозаборі з відкритих водойм. Визначте реагентні методи знезараження питної води при централізованому водопостачанні. Вкажіть середньодобові норми використання води для дійних корів. Вкажіть середньодобові норми використання води для корів м'ясних порід. Вкажіть середньодобові норми використання води для молодняку великої рогатої худоби до 6-місячного віку. Вкажіть середньодобові норми використання води для молодняку великої рогатої худоби старше 6- місячного віку. Вкажіть норми земельної площі території ферми з розрахунку на 1 тварину на молочній фермі. Вкажіть норми земельної площі території ферми з розрахунку на 1 тварину на фермі з відгодівлі великої рогатої худоби. Вкажіть норми земельної площі території ферми з розрахунку на 1 тварину на фермі з відгодівлі свиней. Вкажіть норми земельної площі території ферми з розрахунку на 1 тварину на свинофермі. Вкажіть норми земельної площі території ферми з розрахунку на 1 тварину на вівцефермі. Комплекс заходів, спрямований на боротьбу з гризунами.

Назвіть ознаки, характерні для клінічно-вираженого періоду розвитку хвороби. Вказати ознаки характерні для такого стану організм), як біологічна смерть. Дайте визначення попятно асептика. Дайте визначення поняттю анестезія. Дайте визначення, що таке тромбоз. До антибіотиків відносяться. Метод, що базується на постукуванні по поверхні тіла. Емфізема. Під поняттям стоматит розуміють... .Дайте визначення поняттю гіпотонія та атонія передшлунків. Метеоризм кишечника. Дайте визначення поняттю А-гіповітаміноз. При нестачі в організмі тварин заліза виникає таке захворювання. Дистрофія. Під регенерацією тканин розуміють... Дезінсекція. Аерогенний шлях передачі збудників інфекції. Спорадія. При виникненні сибірки на неблагополучие господарство накладають.

Корова споживає найбільше пасовищного корму при висоті травостою. Після народження теля встає на ноги. На самостійний пошук дійки теля витрачає. Протягом доби теля підходить ссати корову. Корелятивна залежність (проміри тіла - надій) встановлена. Кратність періодів жуйки протягом доби у корови. Тривалість сну у корів. Протягом доби корова відпочиває лежачи. Корова адаптується до нової технології за період утримання. Адаптація утримання в новій групі корів проходить. Надої корів при одноразовому перегрупуванні знижуються. Надої корів при багаторазовому перегрупуванні знижуються. Вкажіть, скільки часу тривають роди у корів. Ріст молодняку великої рогатої худоби пригнічується при температурі зовнішнього середовища. Повна зупинка росту молодняку великої рогатої худоби спостерігається при температурі

зовнішнього середовища. Для запису худоби в ДКПТ встановлені проміри тіла. Молодняк великої рогатої худоби підлягає бонітуванню досягнувши віку. З кожної голови забруднених тварин скидка понад встановленої. Оптимально допустимою вважається тривалість сервіс-періоду. Вгодованості худоби. При виведені української м'ясної породи використовували складне відтворне схрещування порід. При виведені волинської м'ясної породи використовували складне відтворне схрещування порід. Визначення живої маси за промірами тіла запропонували. У практиці племінної роботи використовуються методи оцінки екстер'єру. Нумерацію, присвоєння кличок і перше, після народження, зважування ремонтних бугайців і теличок проводять.

Ознаки здорової будови тіла свиней. І Іри відлучені поросят-сисунам кількість корму... Режим інтенсивного використання кнурів (садок в міс.) в 2-річному віці. У період інтенсивного використання кнурів-плідників норму годівлі... Зазначте, коли потрібно вибраковувати кнура-плідника із стада. якщо запліднююча здатність сперми. Режим помірного використання кнурів (садок в міс.) в 2-річному віці. Багатоплідність свиноматок. Оптимальна тривалість опоросу. До відтворних якостей кнурів відносяться. Оптимальна температура в приміщенні для відсисних свиноматок. Відтворний цикл у свиноматок при відлученні поросят в 60-дснному віці. Потенційна багатоплідність свиноматок. Оптимальна температура в лотові для поросят-сисунів в перший тиждень життя. Зазначте, коли поросят- сисунів привчають до підгодівлі концентрованими кормами. За період вирощування кожному поросяті потрібно згодовувати наступну кількість концентрованого корму. Визначте, скільки потрібно згодувати поросятам за період вирощування (60 днів) соковитих кормів. Процес осалення в 7-місячному віці починається у порід. Свиноматки яких порід мають найвищу великоплідність. Визначте поняття гібридизації, яким користуються вданий час у свинарстві. Молочність свиноматки визначається. До жирних кондицій відгодовують. Масть свиней породи дюрок. Визначте, скільки свиноматок повинно бути у структурі стада племінних господарств. Свині беконні відповідають таким вимогам. Корми, які покращують якість м'яса. Зазначте, які показники відносяться до м'ясних якостей. Оптимальний вік першого парування свинок. Корми, які погіршують якість м'яса.

До мериносової вовни відноситься. До кросбредної вовни відноситься. Для яких з перерахованих порід характерна сезонна линька. Для яких з перерахованих порід характерна вікова линька. Вади вовни, які виникають при неправильному утриманні. Причини виникнення кізячної вовни. Основні вимоги до хутрових овчин. Породи овець від яких одержують шубні овчини. Традиційний вік відлучення ягнят. Прижиттєві вади, овчин. Породи овець, які дають кросбредну вовну. Оптимальне навантаження маток на барана-плідника при штучному осіменінні. Оптимальна кількість маток в структурі стада овець тонкорунного напрямку продуктивності. Оптимальна кількість маток в структурі стада овець

напівтонкорунного напрямку продуктивності. Види парування, які не слід застосовувати у вівчарстві. Біологічна особливість овець, яка не дозволяє використовувати потокову технологію виробництва вовни і баранини. Цінні типи завитків. Породи овець, які належать до тонкорунних. Породи овець, від яких отримують хутрові овчини. Хутрові овчини одержують від таких порід овець.

Вкажіть, які з перерахованих порід і кросів курей відносяться до яєчного напрямку продуктивное]і. Вкажіть, які з перерахованих порід і кросів курей відносяться до м'ясного напрямку продуктивності. Визначте, які з перерахованих порід і кросів птиці відносяться до вид\ курей. Визначте, які з перерахованих порід і кросів птиці відносяться до виду качок. Які з перерахованих порід птиці виведені в Україні? Середня несучість курей яєчного напрямку продуктивності. Середня несучість у гусей. Середня маса яєць курей яєчних порід. Маса яєць гусей. Середня жива маса курей яєчних порід. Середня тривалість продуктивного використання курей яєчних порід. Середня тривалість продуктивного використання курей м'ясних порід. Середня тривалість продуктивного використання качок. Середня тривалість продуктивного використання гусей. Оптимальне співвідношення самок і самців для качок. Оптимальне співвідношення самок і самців для гусей. Маса ..добового" молодняку курчат. На утворення і знесення яйця курка-несучка витрачає часу. На формування куркою-несучкою шкаралупи яйця витрачається часу. Тривалість інкубації яєць курей. Тривалість інкубації яєць гусей. Тривалість інкубації яєць індиків. Оптимальна температура в пташникові при посадці добового молодняку курей. Оптимальна температура в пташникові при посадці добового молодняку качок. Оптимальна температура в пташникові при посадці добового молодняку індиків. Добова норма витрат повнораціонних комбікормів для курей яєчних порід. Вкажіть, в якому віці найбільш ефективно здійснювати забій курчат-бройлерів на м'ясо. Середня тривалість линьки у дорослих курей. Витрати комбікорму на 1 кг приросту живої маси бройлерів. Витрати комбікорму на 1 кг прирост) живої маси каченят. Витрати комбікорму на 10 яєць курей яєчного напрямку продуктивності. Витрати комбікорм) на 10 штук яєць перепелами. Вік переведення ремонтного молодняку курчат яєчних порід в доросле стадо. Вік переведення ремонтного молодняку перепелів у доросле стадо. Вміст солі в раціоні при складанні рецепту комбікорму для дорослої птиці. Оптимальна жива маса дорослих курей м'ясних порід. Оптимальна жива маса дорослих гусей. Визначення віку у птиці. Яка щільність посадки курчат-бройлерів при живій масі в кінці вирощування 1.8 кг?

Вади передніх кінцівок коня. Забарвлення ігреневої масті коней. Забарвлення каракової масті коней. Повна заміна молочних різців проходить у віці. Характеристика алюру рись. Характеристика алюру галоп. До якої групи порід коней за класифікацією відносяться орловський рисак. Породи коней, які мають найбільш широке розповсюдження на території України. Породи коней, які брали участь у створенні української верхової породи. Провідні поліпшувальні породи

коней в Україні. Ознаки, за якими проводять перше бонітування коней. Основні показники добору за роботоздатністю у верхових і рисистих порід. Складові молока кобил, що мають бактерицидні властивості, в результаті чого не розвивається збудник туберкульозу. Продукти переробки молока кобил. Розвиток молодняк) коней контролюють такими показниками. Показники, що впливають на роботоздатність коней. Способи парування, які застосовуються в конярстві. Причини симптоматичної неплідності у кобиломаток. Причини аліментарної неплідності у кобиломаток. Жеребців і кобил усіх порід розпочинають використовувати для розмноження у віці. Лошата-сисуни. Відлучені лошата. Оперативний контроль розвитку молодняку коней проводять у віці.

Вітаміни молока втрачаються. У молоці корів вміст сухих речовин. В молоці овець вміст сухих речовин. її молоці кобил вміст сухих речовин. Перед запуском у молоці корови підвищується. Наявність сіна в раціоні корови сприяє підвищенню жирності молока завдяки утворенню таких летючих жирних кислот. Зазначте фактори, що зумовлюють рівень початкової кислотності молока тварин. Визначте фактори, які призводять до нижчої кислотності свіжого молока. Оптимальні концентрація і температура миюче-дезінфікуючих розчинів для молочного обладнання. Середні кількість і жирність молока, одержуваного при машинном) додоюванні корів. Фальсифікація молока водою призводить до зниження його. При фальсифікації молока відвійками підвищується. Для збереження якості молока протягом доби його доцільно охолодити до температури. Базисна жирність молока прийнята в Україні. Зазначте показники, за якими згідно державном) стандарту встановлюється ґатунок молока. Показники якості молока, кислотність 17°Г. ступінь чистоти 1 група, бактеріальне обсіменіння 400 тис/см^3. вміст сухих речовин 11.6%. Вказати ґатунок. Вкажіть показники молока вищого ґатунку. Кількість соматичних клітин зростає при домішках. До інгібувальних речовин відносяться. За якими з названих показників якості молока контролюють роботу операторів доїння?

Типи сучасною ставкового рибництва. Розподіл рибоводного господарства по системах. Згідно прийнятих в рибництві оборотів вони поділяються на.... В ставковому рибництві прийняті такі форми ведення господарства. У якому віці короп досягає товарної живої маси. Вік досягнення товарної маси коропа при дворічному обороті. Згідно виробничих процесів в повносистемному господарстві є такі пітні категорії ставів. В повносистемному господарстві в дворічним оборогом с певні категорії ставів для вирощування дворічок. На ріст і розвиток риби в ставах суттєво впливає природна рибопродуктивність. Яка рибопродуктивність водойм України? Вирощування риби залежить від місця розташування ставу. Виберіть місце для будівництва ставу. Наявність у воді ставу кисню сприяє розвитку кормової бази. Яка оптимальна потреба кисню для коропа? Потреба в розчинному кисні є важливим показником для розведення форелі. При допомозі цих клейм V. ^{Л}. позначають. Які риби є конкурентами

коропу при вирощуванні. Основні елементи меліорації по відношенню до дна ставу. Біологічні методи боротьби з заростанням ставів. Гіпофіз яких риб використовується для гіпофізарних ін'єкцій. Які види риб використані при виведенні гібрида «Бестер»? Строки нересту теплолюбивих риб. Строки нересту холодолюбивих риб. Температура води при нересті коропових риб.

У період головного взятку життя робочих бджіл триває... Довжина хоботка у робочих бджіл неоднакова, вона становить... Повноцінна бджолина матка за добу може відкласти яєць. Весь розвиток від яйця до виходу із комірки займає у робочої бджоли. В українському вулику розмір рамки такий... Метою головної весняної ревізії є... Силу сім'ї обліковують за вуличками, які зайняті бджолами. В одній вуличці розміщується бджіл. У Хмельницькій області районована така порода бджіл. Оцінка зимостійкості бджіл проводиться за такими показниками. При визначенні використання медових запасів місцевості, враховують тільки ту частин) нектару, яку можуть забрати бджоли, вона сягає... Оцінка медоносних запасів пасіки проводиться в радіусі продуктивного льоту бджіл, який складає... Основні медоноси зони Поділля, які створюють головний взяток для бджіл. Необхідна кількість бджолосімей для запилення 1 га соняшнику така. До натуральних медів відносяться. Вміст у меді простих цукрів становить... Суміш яких цукрів називається і н верти им цукром. У процесі обробки меду проводять його купажування. Експресний мед. Хвороби бджіл класифікують залежно від причин виникнення і поділяють на дві великі групи. Найбільш поширені інвазійні хвороби бджіл.

Строки бонітування ремонтного молодняку кролів. При проведенні парування за дорослим самцем закріплюють самок. Оптимальний розмір плем'ядра на кролефермі. Які з вказаних порід кролів відносяться до III групи (м'ясо-шкуркові. м'ясні пухові). Кроленят розподіляють за статтю у віці. Перерахуйте хижих хутрових звірів, що відносяться до м'ясоїдних. Перерахуйте хутрових звірів, що відносяться до травоїдних. Тривалість життя лисиць. Тривалість життя порок. Тривалість життя нутрії.

Поняття спеціалізації. Найбільш поширеною формою оплати праці є... Під поняттям нормування праці розуміють... Тарифна сітка у підприємстві включає розряди. Основні принципи раціональної організації кормової бази. Під собівартістю продукції розуміють... Залежно від етапів формування затрат відрізняють такі види собівартості продукції. Під структурою собівартості продукції тваринництва розуміють... Економічна ефективність тваринництва. Основні показники економічної ефективності тваринництва. Під рівнем рентабельності виробництва розуміють. Показники, що характеризують рівень інтенсивності тваринництва. Науково-обґрунтована норма споживання молока і молочних продуктів па одну людину за рік. Науково-обґрунтована норма споживання м'яса і м'ясопродуктів на одну людину за рік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біологія собаки [Текст] : навчальний посібник / О.В. Іванова, М.І. Гиль, Т.В. Литвиненко та ін. / під редакцією О.А. Трофименка. – Миколаїв, 2010. – с. 351.
2. Біохімія тварин [Текст] : підручник для підготовки фахівців в аграрних вузах II-IV рівнів акредитації за напрямами 1305 "Ветеринарна медицина" та 1302 "Зооінженерія" / О.І. Кононський. - 2-ге вид., перероб. і доповн. - К. : Вища школа, 2006. - 456 с.
3. Генетика сільськогосподарських тварин [Текст] : підручник для викл. і студ. зооінжен. ф-тів с.-г. вузів / Ред. В.С. Коновалов, В.П. Коваленко, М.М. Недвига, І.Ю. Горбатенко. - К. : Урожай, 1996. - 432 с.
4. Гігієна тварин [Текст] : підручник для студ. аграрних вузів III-IV і I-II рівнів акредитації за спец. 7.130.501 "Ветеринарна медицина" та 6.130.200 "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" / М.В. Демчук, М.В. Чорний, М.О. Захаренко, М.П. Високос. - 2-е вид. - Харків : Еспада, 2006. - 520 с.
5. Годівля сільськогосподарських тварин [Текст] : підручник для студентів вищ. навч. закладах III-IV рівнів акредитації / І.І. Ібатуллін, Д.О. Мельничук, Г.О. Богданов та ін.; За ред.: І.І. Ібатулліна. - Вінниця : Нова книга, 2007. - 616 с.
6. Кінологія: утримання та годівля собак: Навчальний посібник / В.А. Бурлака, Н.В. Павлюк, В.М. Степаненко та ін. / під редакцією В.А. Бурлаки – Житомир: Видавництво «Волинь», 2004 – 412 с.
7. Конярство [Текст] : підручник для підготовки фахівців аграр. вузів I-IУ рівнів акред. з напряму "Зооінженерія" / Борис Максимович Гопка, М.П. Хоменко, П.М. Павленко. - К. : Вища освіта, 2004. - 320 с.
8. Кролівництво [Текст] : навчальний посібник для учнів середніх спец. навчальних закладів із спец. "Зоотехнія" / Л.А. Білий. - 3-е вид., доповн. і перероб. - К. : Вища школа, 1990. - 182 с.
9. Морфологія сільськогосподарських тварин [Текст] : підручник для підготовки фахівців в аграр. вузах II-IV рівнів акред. з напряму "Зооінженерія" / В. Т. Хомич [и др.]. - К. : Вища освіта, 2003. - 527 с.
10. Практикум з вівчарства і технології виробництва вовни і баранини [Текст] : навчальний посібник для студ. вузів / В.О. Сухарльов, О.П. Дерев'янко. - Харків : Еспада, 2003. - 144 с.
11. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин [Текст] : практикум для підготовки фахівців з напряму 7.130201 - "Зооінженерія, технологія зберігання та переробки продукції тваринництва" для аграрних вузів III-IV рівнів акредитації / Ю. Ф. Мельник [та ін.]. - К. : Слово, 2007. - 240 с.
12. Свинарство і технологія виробництва свинини [Текст] : підручник для аграрних вузів III-IУ рівнів акред. із спец. "Зооінженерія". - Вид. 2-е, доп. і перероб. - Харків : Еспада, 2003. - 448 с.
13. Селекція сільськогосподарських тварин [Текст] : *Підручник для підготовки

фахівців аграрних вузів I-IV рівнів акредитації з напряму "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" / Ю. Ф. Мельник [та ін.] ; За ред.: Ю. Ф. Мельника, В. П. Коваленка, А. М. Угнівенка. - К. : Інтас, 2008. - 446 с.

14. Технологія виробництва молока і яловичини. Практикум [Текст] : навчальний посібник для підготовки фахівців ОКР "Бакалавр" напряму 6.090102 "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" у вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації Міністерства аграрної політики та продовольства України / В. І. Костенко. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Агроосвіта, 2013. - 454 с.
15. Технологія виробництва продукції бджільництва [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" / В. Д. Іванова, С. І. Таран ; Миколаївський державний аграрний університет. - Миколаїв : МДАУ, 2010. - 315 с.
16. Технологія виробництва продукції птахівництва [Текст] : практикум до виконання лабораторних занять студентами аграрних вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації за напрямом 6.090102 "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" / В. П. Бородай [та ін.]. - К. : Агроосвіта, 2013. - 272 с.
17. Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації / О. Т. Бусенко [та ін.] ; За ред. О. Т. Бусенка. - К. : Агроосвіта, 2014. - 493 с.
18. Технологія продуктів забою тварин [Текст] : підручник для підготовки фахівців ОКР "Бакалавр" напряму 6.090102 "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" у ВНЗ II-IV рівнів акредитації Міністерства аграрної політики та продовольства України / А. Я. Маньковський, Т. А. Антонюк. - К. : Агроосвіта, 2014. - 336 с.
19. Фізіологія сільськогосподарських тварин [Текст] : практикум / В.В. Науменко, А.С. Дячинський, В.Ю. Демченко, І.Д. Дерев'янко. - 2-е вид., доп. і перероб. - К. : Агропромвидав України, 1999. - 230 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **В.А. Зеленський**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2021 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

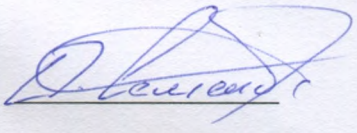

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	13
Список рекомендованої літератури	14

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 206 «Садово-паркове господарство» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації бакалавр з садово-паркового господарства.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Предмет та методи декоративної дендрології. Основні етапи розвитку дендрології. Значення декоративної дендрології. Зв'язок дендрології з іншими науками.

Поняття про екологію рослин. Класифікація екологічних факторів. Особливості дії екологічних факторів. Вплив людини на рослини і рослинність. Поняття про умови місцезростання, Умови існування та екологічну пластичність рослин. Вплив рослин на рослини. Вплив тварин на рослини. Вплив мікроорганізмів на рослини. Рельєф як екологічний фактор. Значення експозиції схилів у розповсюдженні рослинності. Значення крутизни схилів у розповсюдженні і житті рослин. Вертикальна поясність рослинності в Карпатах. Вертикальні пояси гірського Криму. Повітря як екологічний фактор. Групи порід по відношенню до забруднення повітря. Забруднення повітря шкідливими домішками. Тепло як екологічний фактор. Групи порід по відношенню до тепла. Світло як екологічний фактор. Групи порід по відношенню до світла. Вітер як екологічний фактор. Групи порід по відношенню до негативної дії вітру. Класифікація едафічних факторів. Групи порід по відношенню до ґрунтових умов.

Поняття про вид. Внутрішньовидова мінливість рослин. Внутрішньовидові систематичні одиниці. Життєві форми деревних рослин. Життєвий цикл деревних рослин. Річний цикл деревних рослин

Питання лекції: Поняття про ареал. Типи ареалів.

Значення тривалості цвітіння. Значення строків цвітіння. Значення достигання плодів. Особливості мікроклімату та ґрунтових умов в населених пунктах. Режими ґрунту. Роль рослин у поліпшенню мікроклімату.

Історія систематики рослин. Філогенетична система деревних рослин. Методи філогенетичної систематики деревних рослин.

Поняття про дендрофлору. Дендрофлора України. Поняття про інтродукцію. Інтродукція рослин. Адаптація рослин. Акліматизація рослин.

Природні зони і рослинність України. Рослинність Полісся. Рослинність Лісостепу. Рослинність Степу. Рослинність Карпат. Рослинність Криму.

Основні поняття лісової геоботаніки. Поняття про рослини. Поняття про ліс. Ріст дерев у лісі та на відкритому просторі. Фітоценологія та геоботаніка. Взаємодія деревних порід у насадженні. Зміна деревних порід.

Види генеративних органів. Жіночі генеративні органи. Чоловічі генеративні органи.

Поняття про класифікацію фітоценозів. Асоціація, як найменша систематична одиниця. Формація, як одиниця геоботаніки. Поняття про тип рослинності.

Величина декоративних рослин і декоративні властивості їх крон. Декоративні якості листків. Декоративні якості квітів. Внутрішньовидова

мінливість хвойних та листяних деревних рослин. Декоративні форми листяних порід. Декоративні форми хвойних порід.

Історія виникнення топіарного мистецтва. Штучна зміна форми. Типи формувань. Системи композицій.

Декоративне значення форми стовбура, крони, текстури кори. Інтенсивність росту рослин. Довговічність рослин.

Сади "безперервного цвітіння". Вічнозелені та листопадні рослини. Асортимент деревних рослин для садово-паркового будівництва. Асортимент деревних рослин Лісостепу. Асортимент деревних рослин Полісся. Асортимент деревних рослин Степу.

Поняття про лісівництво. Предмет і методологія лісівництва. Коротка історія лісівництва

Компоненти лісостану. Елементи лісу і деревостанів. Лісівничо-таксаційні ознаки деревостану. Морфологія лісового масиву

Загальні поняття. Фактори місцеоселення. Класифікація екологічних факторів. Ліс – явище географічне. Ліс і сонячне випромінювання. Ліс і тропосфера. Ліс і термічні умови. Ліс і волога. Взаємодія лісу і ґрунтів. Вплив світла на лісові рослини. Світло як екологічний фактор. Групи порід по відношенню до світла. Ліс і повітряні маси. Вплив вітру на ліс. Вплив лісу на вітер. Відношення деревних порід до тепла. Вплив температурних відхилень на деревні породи. Вплив лісу на температурний режим під його пологом. Відношення деревних порід до вологості місцеоселення. Місце оселення з різним ступенем зволоження ґрунту. Ґрунт і кореневі системи деревних рослин. Відношення деревних рослин до багатства ґрунту. Вплив лісу на водний баланс ґрунту. Вплив лісу на родючість ґрунту.

Хвойні ліси холодної зони. Мішані ліси помірного поясу. Ліси теплого помірного поясу. Тропічні вологі листяні ліси.

Види поновлення лісу. Плодоношення дерев в умовах лісових насаджень. Поява та збереженість самосіву і підросту. Вегетативне поновлення лісу. Ріст та розвиток деревних рослин у лісі. Екологія росту деревних рослин. Взаємодія деревних порід у насадженнях.

Лісова типологія. Витоки лісової типології. Вчення Г.Ф.Морозова про типи насаджень. Лісівничо-екологічна типологія Алексєєва-Погребняка

Загальні поняття. Поділ лісів на групи. Види користування лісом та види рубок.

Загальні положення. Класифікація способів рубок головного користування. Теорії вибіркових рубок. Способи вибіркових рубок. Оцінка вибіркових рубок. Поява та особливості суцільних рубок. Суцільнолісосічні рубки. Основні організаційно-технічні показники суцільнолісосічних рубок. Застосування суцільнолісосічних рубок та їх оцінка. Поява, розвиток та характер концентрованих рубок. Основні організаційно-технічні показники

концентрованих рубок. Процес природного поновлення лісу. Умовно-суцільні рубки. Особливості та класифікація поступових рубок. Рівномірні поступові рубки. Спрощені рівномірно поступові рубки. Оцінка рівномірно поступових рубок. Групово-вибіркові рубки. Групово-поступові рубки. Застосування та оцінка групово-вибіркових рубок і групово-поступових рубок. Інші способи головних рубок.

Технологія головних рубок і поновлення в рівнинних лісах. Технологія головних рубок в гірських лісах. Заходи сприяння природному поновленню. Лісівницьке значення очистки місць рубок. Способи та технологія очистки місць рубок. Очистка лісосік у країнах Північної Америки та Європи.

Загальні відомості про догляд за лісом. Обґрунтування рубок догляду за лісом. Загальна характеристика рубок догляду за лісом. Види рубок догляду їх мета. Методи рубок догляду. Організаційно-технічні показники рубок догляду.

Традиційні технології та способи рубок догляду. Проблема рубок догляду та шляхи подолання. Пошук нових способів рубок догляду на базі механізації виробничих процесів. Основні технології рубок догляду і їх оцінка. Особливості технологій рубок догляду в гірських умовах. Планування та організація рубок догляду за лісом. Рубки догляду в лісах різного складу. Рубки догляду в хвойних лісах. Рубки догляду в листяних лісах.

Хімічний догляд за лісом. Санітарні рубки. Рубки догляду в лісосмугах. Інші види догляду.

Поняття про продуктивність лісу та її види. Суть продуктивності лісів. Продуктивність та біологічна стійкість лісових насаджень. Шляхи підвищення деревної продуктивності лісів. Заходи щодо підвищення продуктивності лісів. Рубки догляду як захід підвищення продуктивності і якості. Заходи які впливають на лісо рослинні умови.

Роль і значення лісової таксації. Основний зміст та задачі курсу. Зв’язок лісової таксації з іншими дисциплінами. Методи лісової таксації. Індуктивний метод. Дедуктивний метод. Середньоарифметичний метод.

Поділ лісів на частини. Таксаційні показники стовбура і деревостану. Похибки вимірювань їх характеристика і властивості. Показники якими характеризуються вимірювання і похибки. Інструменти для вимірювання довжини і діаметра зрубаного дерева. Інструменти для вимірювання довжини зрубаного дерева. Інструменти для вимірювання діаметра зрубаного дерева. Інструменти для вимірювання висоти дерева. Вимірювання висоти дерева стандартною мірною вилкою. Оптичний висотомір Анучина. Вимірювання висотоміром ті екліметром. Індикатором кута. Висотоміри інших конструкцій. Зарубіжні висотоміри. Інструменти для визначення суми площ поперечного перетину деревостану. Інструменти для визначення приросту і віку дерев. Прилади для фізичних способів визначення об’єму деревини.

Поперечний перетин стовбура. Повздовжній перетин стовбура. Прості

формули визначення об’єму стовбура.

Об’єм стовбура за складними формулами. Збіг стовбура. Коефіцієнти і класи форми. Визначення віку дерева.

Поняття про лісові сортименти і їх класифікація. Круглі ділові лісоматеріали і вимоги до них. Маркування і складання круглих ділових сортиментів. Обмір, облік і визначення об’єму круглих ділових сортиментів. Таксація пиляних, колотих, струганих та інших пиломатеріалів. Види і форма пиляних сортиментів. Облік і визначення об’єму пиляних сортиментів. Облік і визначення об’єму колотих сортиментів. Облік струганих та інших лісоматеріалів. Таксація дров, хворосту і кори. Вимоги до дров. Таксація дров. Таксація хворосту. Кора її значення та облік. Облік деревного вугілля.

Особливості таксації ростучого дерева. Поняття про сукупність окремих дерев і їх таксація. Розрядні таблиці для таксації ростучого дерева.

Видове число. Зв'язок між видовим числом і коефіцієнтом форми. Визначення об’єму стовбура ростучого дерева наближеними способами.

Поняття про насадження та елемент лісу. Методи лісової таксації. Поняття про пробні площі. Робота на пробних площах.

Походження насадження. Форма насадження. Склад насадження. Вік насадження. Середній діаметр деревостану. Середня висота деревостану. Бонітет насадження. Типи лісу. Повнота. Товарність. Запас насадження. Характеристика підросту. Характеристика підліску. Характеристика живого надргунтового покриву.

Поняття про середні і облікові дерева. Визначення запасу насадження по способу середньої моделі. Визначення запасу насадження по способу моделей класу товщини. Визначення запасу насадження простим і складним ступінчатим представництвом. Визначення запасу насадження простим ступінчатим представництвом. Визначення запасу насадження складним ступінчатим представництвом. Графічні методи визначення запасу.

Поняття про сортиментацію лісу на пні. Індивідуальна сортиментація лісу на пні. Сортиментація лісу по сортиментним таблицям. Сортиментація лісу за матеріалами розкряжування модельних дерев. Сортиментація лісу методом пробних площ. Сортиментація лісу з використанням товарних таблиць.

Поняття про приріст і його класифікацію. Визначення абсолютної величини приростів. Співвідношення між середнім і поточним приростом. Визначення процента поточного прироста. Процент поточного приросту зрубаного дерева. Процент поточного приросту ростучого дерева.

Поняття про аналіз ходу росту. Вибір дерева для аналізу. Підрахунок річних шарів на зрізах стовбура і вимірювання діаметра. Хід росту стовбура по висоті. Побудова повздовжнього перетину стовбура. Аналіз змін таксаційних показників.

Види приростів. Способи визначення поточного приросту. Спрощені методи визначення поточного приросту. Визначення за допомогою таблиць.

Поняття про хід росту насадження, зміст таблиць хода росту. Методи складання таблиць хода росту. Закономірності в ході росту насадження. Застосування таблиць хода росту.

Поняття про лісовий фонд, групи і категорії лісів, категорії земель. Господарські частини і господарські секції. Поняття про інвентаризацію лісового фонду. Поділ лісів на квартали. Установка розподільних знаків в лісі.

Поняття про лісосічний фонд. Відвід лісосік та підготовчі роботи. Способи таксації і матеріальна оцінка лісосік. Грошова оцінка лісосік. Перевірка робіт по відводу лісосік і складання документації. Правила відпуску лісу на пні.

Об'єкти лісокультурних та лісомеліоративних культур. Коротка історія лісокультурних робіт та полезахисного лісорозведення в нашій країні.

Сучасний стан та перспективи розвитку лісонасіннєвої справи на Україні.

Стан, завдання та перспективи розвитку лісо насіннєвої справи. Організація селекційно-насіннєвих комплексів. Значення географічного походження насіння. Географічні культури.

Лісонасіннєве районування та його наукове обґрунтування. Лісівнича цінність насаджень. Селекційно-насіннєва інвентаризація дерев та насіння. Виділення високих дерев. Організація сортового насінництва його наукове обґрунтування.

Лісонасіннєві ділянки. Архівно-маточні та насіннєві плантації їхнє створення та вирощування. Час і способи щеплення живців, число клонів та їхнє розміщення на плантаціях. Заходи активного впливу на плодоношення деревних рослин.

Репродуктивна здатність дерев і чагарників. Періодичність насіннєношення та чинники які впливають на нього. Способи обліку та прогнозування урожаю насіння.

Достигання та збір шишок, плодів та насіння. Попереднє обстеження лісо насіннєвих об'єктів та внутрішньо-господарська оцінка посівних якостей насіння. Способи та техніка заготівлі лісо насіннєвої сировини. Приймання, облік та особливості зберігання лісо насіннєвої сировини.

Одержання насіння з шишок шпилькових порід. Одержання насіння з сухих та соковитих порід. Обезкрилювання, очистка та сортування лісового насіння. Вихід насіння із лісо насіннєвої сировини.

Лісонасіннєвий контроль за посівними якостями насіння. Формування партій, паспортизація та облік заготовленої лісо насіннєвої сировини. Відбір середніх зразків.

Показники посівної якості та методи їх визначення. Прилади та препарати для визначення схожості лісового насіння. Документація про якість лісового насіння.

Значення зберігання насіння. Умови необхідні для зберігання та підтримування життєздатності. Способи її підтримування та контролю. Упаковка та транспортування насіння. Особливості зберігання. Зберігання насіння хвойних

порід. Зберігання насіння листяних порід. Зберігання жолудів дуба.

Теоретичні основи проростання насіння. Обґрунтування прийомів стимулювання проростання насіння. Способи підготовки насіння до проростання. Особливості передпосівної підготовки насіння.

Типи розсадників та їх спеціалізація. Структура лісових розсадників. Організація постійного лісового розсадника. Сівозміни в постійних лісових розсадниках. Роль і значення сівозміни. Сівозміни в розсадниках окремих ґрунтово-кліматичних зонах.

Теоретичні основи обробітку ґрунту. Первинне освоєння площ. Обробіток ґрунту в полях сівозмін. Агрохімічні основи застосування добрив. Види добрив та їх характеристика. Норми і способи внесення добрив.

Передпосівний обробіток ґрунту. Способи, види і схеми посіву. Строки посіву, норми висіву і глибина загортання насіння. Догляд за посівами. Вирощування сіянців в закритому ґрунті. Особливості вирощування сіянців деревних рослин. Вирощування сіянців шпилькових порід. Вирощування сіянців листяних порід.

Способи вегетативного розмноження. Розмноження невідділеними від рослини частинами. Розмноження відділеними від рослини частинами. Розмноження щепленням. Клональне мікророзмноження. Маточні плантації.

Вирощування сіянців для лісонасаджень. Види декоративних саджанців для озеленення. Вирощування саджанців плодових рослин. Вирощування саджанців із закритою кореневою системою.

Інвентаризація садивного матеріалу. Викопування та зберігання садивного матеріалу. Транспортування садивного матеріалу.

Квітникарство в минулому і сучасному. Зв'язок квітникарства з іншими науками. Задачі квітникарства.

Тепловий режим. Водний режим. Повітряно-газовий режим. Світловий режим. Режим живлення.

Насіннєве розмноження. Вегетативна розмноження. Садіння і пересадка рослин.

Догляд за квітковими рослинами (рихлення, прополювання, полив, обприскування, пініціровка, пасинкування, підв'язування). Боротьба з шкідниками і хворобами. Регулятори росту.

Оформлення квітників. Квітково-декоративні елементи квітників та їх композицій. Оформлення декоративними рослинами будівель.

Вибір ділянки. Типи оранжерей. Влаштування парників і розсадників.

Класифікація квітково-декоративних рослин. Літники. Дворічники. Багаторічники.

Класифікація рослин закритого ґрунту. Промислові культури на зріз. Вигонка квітково-декоративних рослин. Горшкові квітково-декоративні рослини.

Значення букета. Зрізання квітів, та способи продовження їх життя. Теорія

складання букетів. Оформлення інтер'єрів.

Визначення газонів та їх значення. Газонна дернина та її характеристика. Якість газоноутворюючих трав та травосумішей. Визначення якості газонних травосумішей. Еколого-біоморфологічні особливості рослин декоративних лук. Еколого-біоморфологічна класифікація лучних трав та їх життєві форми. Характеристика газонних трав за життєвими формами.

Партерний газон. Нетрав'яний газон. Луговий газон. Мавританський газон. Спортивний або ігровий газон.

Динаміка культурфітоценозів. Одновидові газони та травосуміші. Характеристика основних рослин декоративних лук: родина злаки - Poacea Borch; родина осокові - Cyperacea Juss; родина бобові - Fabacea Lindl. Різнотрав"я. Рослини паразити на газонах. Отруйні рослини на газонах.

Визначення якості газону, видового складу та стадії розвитку травостою. Методи влаштування газонів. Посів. Гідропосів. Посадка. Розкладка дернини. Рулонні килими та пластини. Складання оптимальних газонних травосумішей для газонів різного типу. Посів. Розрахунок норм висіву. Розрахунок об'єму земляних робіт і складання оптимальних ґрунтових сумішей для газонів різного типу.

Зимове утримання. Прибирання газонів. Використання гербіцидів. Підживлення. Скошування. Утримання газонів. Використання гербіцидів. Поверхневе удобрення. Скошування. Полив. Прополка. Удобрення та підживлення. Біжучий та поточний ремонт. Прибирання. Використання ретардантів. Аерація дернини та інші прийоми механічного обробітку. Захист від хвороб та шкідників.

Підготовка території під газони. Влаштування рослинних сумішей. Посів. Дернування. Посадка. Влаштування та експлуатація партерних газонів. Влаштування та експлуатація звичайних садово-паркових газонів. Влаштування та експлуатація лучних газонів. Влаштування та експлуатація мавританських газонів. Підготовка території під газони. Меліорація ґрунту. Влаштування рослинних сумішей. Посів. Дернування. Посадка.

Підготовка території під газони. Меліорація ґрунту. Влаштування рослинних сумішей. Посів. Дернування. Посадка.

Підготовка території під газони. Меліорація ґрунту. Влаштування рослинних сумішей. Посів. Дернування. Посадка.

Розрахунок і складання агротехнічної карти на роботи по створенню газонної дернини. Розрахунок і складання агротехнічної карти на роботи по догляду за газонною дерниною.

Компоненти та елементи ландшафту. Природні та антропогенні ландшафти. Первісний, натуральний та культурний ландшафти. Генезис садово-паркового ландшафту.

Ландшафтна основа урбанізованих територій.

Міський ландшафт. Генезис міського ландшафту. Динаміка міського

ландшафту. Історико-стильові особливості розвитку ландшафтної архітектури. Функціональні міські ландшафти. Техногенні ландшафти. Агроландшафти.

Роль рельєфу у вирішенні планувальної структури та художньої композиції об'єктів ландшафтної архітектури. Водойми та їх класифікація. Ґрунт і клімат як важливі екологічні фактори у формуванні садово-паркового ландшафту. Рослинність та її використання для формування пейзажів. Типи паркових насаджень. Принципи підбору рослинності для створення деревно-чагарникових насаджень та паркових фітоценозів.

Об'ємно-просторова структура об'єктів ландшафтного мистецтва і її зв'язок з компонентами природного ландшафту. Типи просторової структури. Співвідношення типів просторової структури. Композиція відкритих просторів (галявин і партерів). Відкриті, напіввідкриті та закриті ландшафти. Естетична оцінка ландшафтів, фітоценозів і рослин.

Основні принципи композиції: пропорція, контраст, нюанс, тотожність симетрія, асиметрія, колір, світло і тінь, перспектива, масштаб тощо. Планувальні і композиційні центри. Композиційні вісі. Взаємодія частин і цілого. Взаємозв'язок і взаємопроникнення окремих частин.

Поняття пейзажної картини і її композиції у ландшафтній архітектурі. Особливості сприйняття паркових пейзажів: фокус сприйняття, куліси, плани, фон. Вертикальний і горизонтальний кути зору. Класифікація пейзажних картин А.Кищука. Побудова пейзажів на рівнинній ділянці і на крутосхилі.

Міські багатофункціональні парки. Спеціалізовані парки і сади. Заміські зони масового відпочинку. Лісопарки, лугопарки, гідропарки, національні парки та заповідні ландшафти.

Використання і реконструкція природних та девастованих ландшафтів для різних форм відпочинку. Методи проектування. Склад вихідних матеріалів.

Проектування крупних паркових масивів в умовах міського ландшафту. Паркові насадження в системі населеного пункту. Вихідні дані для проектування. Зонування парку. Проектування окремих елементів парку: доріжки, алеї, майданчики, формування паркової рослинності, інженерна підготовка і обладнання.

Сади при громадських спорудах. Сади в житловій забудові. Сквери, бульвари, пішохідні зони, набережні. Сади на дахах. Зимові сади. Розсадники, кладовища, меліоративно-захисні насадження.

Співвідношення споруд з ландшафтом. Природні компоненти в структурі споруд. Площинні споруди в ландшафті.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус В. І. Декоративне садівництво: підр. / В. І. Білоус. – Умань, 2005. – 296 с.
2. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво / В. І. Білоус. – К. : Наук. світ, 2001. – 299 с.
3. Гордієнко М.І. Лісові культури : підруч. / М.І. Гордієнко, Г.С. Корецький, В.М. Маурер – К.: Сільгоспосвіта, 1995. – 328 с.
4. Декоративне садівництво і квітникарство: Навчально-методичний посібник / С.В. Роговський, Л.А. Козак, І.В. Тімонов та ін. – Білоцерківський НАУ, 2009. – 153 с.
5. Дерева, чагарники, ліани в ландшафтній архітектурі / [Кучерявий В. П., Дудин Р. Б., Ковальчук Н. П., Пилат О. С.].— Львів: вид-во "Кварт", 2004. — 138 с.
6. Жирнов А. Д. Рослинні композиції садів і парків : навч.-метод. посіб. / А. Д. Жирнов, Я. В. Мельничук. – Львів : УкрДЛТУ, 1998. – 42 с.
7. Жирнов А . Д. Будівництво і експлуатація садово-паркових об'єктів: Навч. посібник . – Львів, 1999.
8. Заячук В.Я. Дендрологія. Голонасінні: Навчальний посібник / В.Я. Заячук – Львів: ТзОВ Фірма Камула, 2005.
9. Заячук В.Я. Дендрологія. Покритонасінні: Навчальний посібник. / В.Я. Заячук – Львів: ТзОВ Фірма Камула, 2004.
10. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: Навч. Посіб. - К.: Вища шк.., 2003. – 199 с.
11. Клюєва І. В. Ландшафтний дизайн / І. В. Клюєва. – Харків : Веста, 2010. – 160 с.
12. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць : [підручн. для студентів вищих навч. закл.] / В. П. Кучерявий. – Вид. 2-е. – Львів : Світ, 2008. – 456 с.
13. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура / В. П. Кучерявий – Львів : Новий світ-2000, 2017. – 521 с.
14. Кучерявий В. П. Історія ландшафтної архітектури / В. П. Кучерявий – Львів : Новий світ-2000, 2018. – 702 с.
15. Крижанівська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну : підручник / Н. Я. Крижанівська. – К. : Ліра-К, 2009. – 218 с.
16. Лісові культури: підруч. / М.І. Гордієнко, М.М. Гузь, Ю.М. Дебринюк, В.М. Маурер. – Львів: Камула, 2005. – 608 с.
17. Маурер В.М. Декоративне розсадництво. Навчальний посібник. –Вінниця: Нова Книга, 2007. – 264с.,іл.
18. Пушкар В.В., Жирнов А.Д., Вільгельм-Швадчак О.К. Дизайн квітників: Навчальний посібник. – К.: ДАКККіМ, 2003. – 92 с.
19. Пушкар В.В. Квітникарство відкритого ґрунту: Навчальний посібник. Частина 1- К.: ДАКККіМ, 2006. – 172 с.
20. Слєпцов Ю.В., Якубенко Б.Є. Богданова В.Д. Квітникарство закритого грунту. Навчасльний посібник. – Вінниця: ТОВ «Ніланд – ЛТД», 2014. – 82с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
_____04. 03._____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 208 «Агроінженерія»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
професор _____ **В.І. Дуганець**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 208 «Агроінженерія» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 20 19 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 208 «Агроінженерія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» кваліфікації бакалавр з агроінженерії.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Машинні агрегати їх класифікація та умови роботи. Експлуатаційні та екологічні властивості машинних агрегатів. Експлуатаційні властивості енергетичних засобів. Експлуатаційні властивості робочих машин. Кінематика машинних агрегатів і розмітка поля. Продуктивність і виробіток машинних агрегатів. Експлуатаційні витрати при роботі агрегатів.

Обґрунтування раціонального складу машинних агрегатів. Механізація обробітку ґрунту сівби садіння, догляду за збиранням сільськогосподарських культур. Технічне забезпечення працездатності машин. Обґрунтування складу облік і аналіз роботи машинно-тракторного парку

Умови експлуатації машини в сільському господарстві і їх вплив на технічний стан машин. Основні поняття, терміни та визначення технічного стану машин. Зміна технічного стану машин і закономірність спрацювання деталей. Структурні складові та рівні якості ТО машин. Система і стратегії ТО та ремонту сільськогосподарської техніки. Періодичність технічного обслуговування тракторів і сільськогосподарських машин та методи їх вивчення.

Технічне обслуговування тракторів, комбайнів та сільськогосподарської техніки при їх використанні. Система технічного обслуговування автомобілів. Мийно-очисні, промивальні і змащувально-дозаправні роботи при технічному обслуговані тракторів, автомобілів і сільськогосподарської техніки. Експлуатаційна технологічність та пристосованість машин до технічного обслуговування

Основні несправності машин і їх зовнішні ознаки. Засоби технічного обслуговування і діагностування машин. Матеріально-технічна база технічного обслуговування машин. Організація і технологія зберігання машин. Організація і зміст технічного обслуговування машин за кордоном.

Загальні відомості про гідропривід. Класифікація гідроприводів. Загальні вимоги до гідроприводів. Переваги та недоліки гідроприводів. Робота найпростішого гідроприводу.

Робочі рідини та способи їх очищення. Основні характеристики робочих рідин: в'язкість, механічна і хімічна стійкість, кавітація. Основні вимоги до робочих рідин. Способи очищення і фільтрування в магнітному полі, в електричному полі і відосередковому силовому полі. Встановлення фільтрів у гідроприводів. Індикація забрудненості.

Об'ємні гідромашини. Шестеренчасті, поршневі, роторно-поршневі насоси та мотори. Гідроциліндри. Поворотні гідродвигуни. Вібратори. Запірна і запобіжна гідроапаратура. Напірні клапани. Редукційні клапани. Запірні пристрої. Гідрозамки. Встановлення в гідросистемах. Регулювання. Розрахунок різних видів клапанів.

Машини і знаряддя для основного обробітку ґрунту. Теорія плуга.

Теоретичні основи побудови лемішно-полицевої поверхні. Технологічні основи технологічного процесу оранки ґрунту лемішно-полиневим плугом. Машини і знаряддя для поверхневого обробітку ґрунту. Обґрунтування технологічних параметрів роботи машин для поверхневого обробітку ґрунту. Теорія і розрахунок активних ґрунтообробних машин. Рівновага сільськогосподарських машин.

Посівні і садильні машини та машини для внесення добрив. Теорія та розрахунок посівних машин. Теорія і розрахунок машин для внесення добрив. Основи теорії і розрахунок машин для внесення органічних добрив. Основи теорії та розрахунку машин для хімічного захисту сільськогосподарських рослин

Теоретичні основи збиральних машин. Зернозбиральна техніка. Теоретичні основи роботи мотовил та підвідних пристроїв. Різальні апарати збиральних машин. Молотильно-сепаруючі пристрої збиральних машин. Збиральна техніка. Теоретичні основи роботи машин для збирання гички. Теоретичні основи роботи машин для збирання коренеплодів. Теоретичні основи роботи картоплезбиральних машин.

Машини для післязбирального обробітку урожаю. Технологічні процеси роботи машин для очищення і сортування сільськогосподарських культур. Сушіння сільськогосподарських продуктів. Випробування сільськогосподарської техніки

Електроустановки спеціального призначення. Вимоги до електротехнічного персоналу. Електрична зварка. Електричне опромінювання (освітлення). Електротермічні установки. Установки з перетворювачами. Правила техніки безпеки при експлуатації електроустановок споживачів. Основні правила техніки безпеки під час обслуговування електроустановок. Вимоги до працівників. Виконання робіт в електроустановках.

Організаційні заходи, що створюють безпечні умови праці для працівників під час роботи. Перелік основних заходів. Працівники, відповідальні за безпеку робіт. Порядок видачі та оформлення наряду. Склад бригади, що працює за нарядом. Підготовка робочого місця і допуск до виконання робіт. Нагляд під час виконання робіт за нарядом. Закінчення робіт та закриття наряду. Оформлення робіт, що виконуються за розпорядженням і в порядку поточної експлуатації. Організаційні заходи, що убезпечують працівників під час роботи в електроустановках електростанцій, підстанцій і на кабельних лініях електропередач. Організаційні заходи, що убезпечують працівників під час роботи на повітряних лініях. Організація безпечного виконання робіт за нарядом на ПЛ, КЛ, ЗТДУ, у ВРУ і ЗРУ підстанцій. Організація безпечного виконання окремих робіт в електроустановках за розпорядженнями, та в порядку поточної експлуатації.

Технічні заходи, що створюють безпечні правила виконання робіт. Порядок підготовки робочого місця. Вимикання (зняття) напруги. Вивішування плакатів безпеки. Обгородження робочого місця. Перевірка відсутності напруги.

Встановлення заземлень в розподільчих установках і ПЛ. Зберігання та облік заземлень. Правила безпеки під час виконання окремих видів робіт в електроустановках загального призначення. ПЛ електропередач. Роботи на КЛ електропередач. Робота на комутаційних апаратах і на КРУ. Роботи під час обслуговування електродвигунів. Робота з вимірювальними приладами, електролічильниками. Акумуляторні батареї та зарядні пристрої. Робота з електроінструментом., трансформаторами, перетворювачами, переносними світильниками, електричними машинами та електрозварювальними установками. Роботи в електроустановках пов'язана із застосуванням механізмів вантажопідіймальних машин. Робота відряджених працівників. Правила безпеки під час виконання окремих видів робіт в електроустановках спеціального призначення.

Електроустановки у вибухонебезпечних зонах. Перша допомога потерпілим від ураження електричним струмом. Загальні положення. Звільнення від електричного струму. Заходи першої допомоги потерпілому від ураження електричним струмом. Головні правила, обов'язкові при здійсненні штучного дихання і зовнішнього масажу серця.

Класифікація вимірювальних приладів. Класифікація електровимірювальних приладів. Шкала електровимірювальних приладів. Класи точності засобів вимірювання. Повірка засобів вимірювання. Вимірювальні перетворювачі. Основні характеристики вимірювальних перетворювачів. Класифікація вимірювальних перетворювачів. Будова та робота основних вимірювальних перетворювачів.

Аналогові електровимірювальні прилади. Прилади магнітоелектричної системи. Прилади електромагнітної системи. Прилади електродинамічної, індукційної, електростатичної, термоелектричної систем. Прилади вібраційної системи. Вимірювальні мости Вимірювальні мости постійного струму. Вимірювальні мости змінного струму.

Цифрові вимірні прилади Загальна характеристика цифрових електровимірювальних приладів. Будова та принцип роботи основних структурних одиниць цифрових електровимірювальних приладів. Прилади для спостереження швидкозмінних процесів. Динамічні процеси в електричних колах. Електронно-променевий осцилограф. Розширення меж електровимірювальних приладів. Шунти і добавочні опори. Вимірювальні трансформатори.

Основи гідравліки. Фізичні властивості крапельних рідин. Основи гідростатики. Гідростатичний тиск та основне рівняння гідростатики. Основи гідродинаміки. Види і режими руху рідини. Рівняння Бернуллі для реальної рідини та його практичне застосування.

Насоси для сільськогосподарського водопостачання. Класифікація насосів. Будова та принцип дії динамічних насосів. Параметри і порівняльна характеристика насосів. Характеристики і режими роботи лопатевих насосів та їх

сумісна робота в водопровідній мережі. Характеристики водопровідних мереж. Характеристики лопатевих насосів. Підбір насосів для роботи з конкретною водопровідною мережею. Параметри роботи насосів при їх послідовному та паралельному з'єднанні.

Основи теорії теплообміну. Основні способи передачі теплоти. Теплопровідність речовини. Закон Фур'є. Теплообмін на твердій поверхні. Закон Ньютона - Ріхмана. Конвективний теплообмін. Теплообмінні апарати. Рекуперативні теплообмінні апарати. Регенеративні теплообмінні апарати Суміжні теплообмінні апарати

Джерела теплової енергії. Органічне паливо і основи теорії горіння. Неорганічне паливо та перспективи його використання. Поновлювальні джерела енергії. Теплогенеруюче обладнання. Водогрійні і парові котли малої і середньої потужності. Призначення і будова теплогенераторів. Газові водонагрівачі та газові опалювальні прилади.

Обладнання для приготування концкормів. Способи приготування і зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми дробарок і плющилок. Основи теорії подрібнення. Спрощена методика розрахунку основних параметрів дробарок і плющилок та їх вплив на енергетичні показники роботи.

Подрібнювані стеблових і соковитих кормів Способи приготування і зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми мийок і подрібнювачів. Особливості процесу різання лезом та клином. Обладнання для змішування кормів Класифікація та принципові схеми дозаторів і змішувачів. Основи теорії процесу змішування. Обладнання для роздавання кормів Зоотехнічні вимоги. Класифікація та принципові схеми кормороздавачів.

Обладнання для машинного доїння корів Фізіологія процесу доїння. Принцип роботи доїльних апаратів. Зоотехнічні вимоги та правила машинного доїння. Класифікація і загальна будова доїльних установок. Обладнання для первинної обробки молока. Операції з ПОМ та зоотехнічні вимоги. Загальна будова та принцип роботи молокоочисників, охолоджувачів, холодильних машин та пастеризаційних установок.

Обладнання для видалення , транспортування та утилізації гною. Зоотехнічні вимоги до процесу. Класифікація та принципові схеми обладнання. Технології утилізації гною. Методика розрахунку деяких параметрів гноєприбиральних транспортерів.

Обладнання для нормалізації мікроклімату. Зоотехнічні вимоги до параметрів мікроклімату. Принципові схеми вентиляційно-опалювальних систем, їх загайна будова. Конструкції та принцип роботи тепло утилізаторів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ванін В.В. Оформлення конструкторської документації. «Каравела 2003».2008.
2. Л.Ю.Збаравська, С.Б. Слободян, М.В. Торчук, Ж.А. Задорожна Фізика. Навчально-методичний комплекс: навчально-методичний посібник для студентів аграрно-технічних закладів України Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006»., 2016. – 456 с.
3. Булгаков В.М. Інженерна механіка «Нова книга». 2006.
4. Сологуб М.А., Рожнецький І.О. і ін. Технологія конструкційних матеріалів. Київ. «Вища школа». 2002.
5. Цурпал І.А. Механіка матеріалів і конструкцій. «Вища освіта». 2005
6. В.А, Дідур, О.Д. Савченко, С.І. Пастушенко, С.І. Мовчан; Гідравліка, сільськогосподарське водопостачання та гідропневмопривод: Навчальний посібник за ред. В.А. Дідура. Запоріжжя: «Прем'єр». 2005.
7. В.А, Дідур, М.І. Стручаєв. Теплотехніка, теплопостачання і використання теплоти в сільському господарстві К.: «Аграрна освіта». 2008.
8. Коновалюк Д. М. Деталі машин К. : «Кондор», 2004.
9. Безпека життєдіяльності За ред. Цапко В.Г. К: «Знання». 2008.
10. В.С. Бучок, В.Ф, Ясюк, В.О. Ковальчук. Трактори і автомобілі: навчальний посібник К.: «Аграрна освіта». 2008.
11. Войтюк Д.Г., Дубровін В.О., Іщенко Т.Д. та ін. Сільськогосподарські та меліоративні машини К.: «Вища школа», 2004.
12. А.В. Рудь, І.М. Бендера, Д.Г. Войтюк та ін. Механізація, електрифікація та автоматизація сільськогосподарського виробництва: підруч. У 2-х т: К.: «Агроосвіта». 2012.
13. Войтюк Д.Г., Барановський В.М., Булгаков В.М. Сільськогосподарські машини. Основи теорії та розрахунку К.: «Вища освіта». 2005.
14. Єрмолаєв С.О. Експлуатація енергообладнання та засоби автоматизації в системі АПК К.: «Мета». 2003.
15. Головчук А.Ф. Експлуатація та ремонт с-г техніки. У 3-х кн. К.: «Грамота», 2009.
16. І.М. Бендера, С.М. Грушецький, П.І. Роздорожнюк, Я.М. Михайлович. Технологія технічного обслуговування машин Кам'янець-Подільський : «ФОП Сисин О.В.» 2010.
17. Шабельник Б.П., Троянов М.М., Бойко І.Г. та ін. Механізаці тваринницьких ферм за ред. М.М. Троянова. Харків : «ХДСТУСГ». 2002.
18. Ревенко І.І., Манько В.М., Кравчук В.І Машиновикористання у тваринництві К.: «Урожай» 2005.
19. Єрмолаєв С.О., Яковлєв В.Ф., Мунтян В.О. та ін. Проектування систем електропостачання в АПК Мелітополь.: «Люкс». 2009.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____ 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня магістра
за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **С.П. Керничний**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «06» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка 4

Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників 5

Критерії оцінювання 7

Список рекомендованої літератури 8

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» кваліфікації магістр з ветеринарної медицини.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти III – IV рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітнім ступенем «Бакалавр» та освітньо-кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Протеїнотерапія: види, механізм дії та застосування у ветеринарній медицині. Травматичний ретикулоперитоніт. Пневмонії: класифікація, етіологія, патогенез, симптоми. Катаральна бронхопневмонія. Гіпотонія і атонія (дистонія) передшлунків. Тимпанія рубця. Гостре розширення шлунка у коней. Гастроентерит: етіологія, патогенез, діагностика, лікування і профілактика. Закупорення стравоходу: діагностика, лікування та профілактика. Гепатодистрофія у високопродуктивних корів: етіологія, діагностика, лікування і профілактика. Нефрит і нефроз: етіологія, діагностика, лікування і профілактика. Кетоз корів: етіологія, патогенез, діагностика. Остеодистрофія: етіологія, патогенез, діагностика. Мікроелементози тварин: поширення, принципи діагностики і профілактики. Гіповітамінози В: поширення, принципи діагностики і профілактики. Гіповітаміноз А: етіологія, патогенез, діагностика. Диспепсія молодняку. Гіпопластична анемія поросят і телят. Д-гіповітаміноз (рахіт) молодняку. Панкреатит.

Нейрогуморальна регуляція статевої функції самок с/г тварин. Акушерська та гінекологічна диспансеризація самок. Післяродові ускладнення: етіопатогенез, клінічні ознаки, діагностика, лікування та профілактика. Субінволюція матки у корів. Післяродовий парез та еклампсія самок. Функціональні розлади яєчників у корів. Аборт: класифікація, перебіг, діагностика, профілактика. Мастит: класифікація, перебіг, діагностика, лікування, профілактика. Неплідність та яловість: визначення, класифікація, діагностика, профілактика. Регуляція статевої функції самок. Фізіологія запліднення та вагітності. Лікування та профілактика анафродизії. Гіпофункція, атрофія та склероз яєчників: етіопатогенез, перебіг, діагностика, лікувально-профілактичні заходи. Кістозна патологія яєчників: етіопатогенез, перебіг, діагностика, лікувально-профілактичні заходи. Штучне осіменіння самок різних видів тварин. Трансплантація ембріонів у молочному скотарстві. Андрологічна диспансеризація.

Травматизм тварин. Політравма. Лікування та профілактика термінальних станів. Раневий процес та ранова хвороба; сучасні методи лікування ран та стимулювання загоювання. Консервативне та оперативне лікування виразок і нориць. Хірургічна інфекція: раціональні методи антибактеріальної терапії та профілактики. Сепсис: сучасні методи комплексної інтенсивної терапії та профілактики. Алергодерматози: класифікація, етіопатогенез, сучасні методи діагностики, лікування та профілактики. Атопічний дерматит. Піодермія. Ревматичне ураження м’язів та суглобів. Міопатоз. Дисплазія суглобів. Остеохондроз. Дискогенний параліч. Остеосинтез. Стимулювання загоювання переломів кісток. Сучасні методи діагностики та лікування пухлин, профілактики метастазування та рецидивування новоутворень. Інфекційні кератокон’юнктивіти.

Сучасні методи діагностики та лікування хвороб органа зору. Помутніння рогівки. Катаракта. Профілактика та лікування післякастраційних ускладнень у самців та самок. Сечокам'яна хвороба: діагностика, комплексне лікування та профілактика. Гнійно-некротичні ураження копит та копитець. Хвороби копит у коней. Ортопедична диспансеризація. Особливості хірургічного лікування дрібних домашніх та декоративних тварин: аналгезія, наркоз, сучасні методи лікування та профілактики післяопераційних ускладнень. Основи реанімації.

Інфекція та інфекційний процес. Поняття про імунітет та види імунітету. Сибірка. Діагностика та особливості перебігу у різних видів тварин. Туберкульоз. Сучасні методи діагностики і заходи боротьби. Сказ. Особливості епізоотології. Лептоспіроз. Хвороба Ауєскі. Дерматомікози. Хвороби молодняку: колібактеріоз, сальмонельоз. Емфізематозний карбункул. Особливості диференційної діагностики. Лейкоз великої рогатої худоби. Сучасні методи діагностики і заходи боротьби. Класична чума свиней. Бешиха свиней. Диференційна діагностика. Хвороба Тешена. Інфекційна анемія коней. Ньюкаслська хвороба птиці. Методи специфічної профілактики. Пулороз – тиф птиці. Грип птиці. Сучасні аспекти епізоотології і діагностики. Міксоматоз і геморагічна хвороба кролів. Чума м'ясоїдних.

Гельмінтоовоскопічні та гельмінтоларвоскопічні методи лабораторної діагностики. Фасціольоз. Дикроцеліоз. Опісторхіоз м'ясоїдних. Аскароз свиней. Трихуроз. Езофагостомоз. Стронгілятози жуйних. Цистицеркоз свиней. Цистицеркоз великої рогатої худоби. Ценуроз овець. Монієзіоз овець. Дипилідіоз. Трихінельоз свиней. Сучасні методи діагностики. Телязіоз великої рогатої худоби. Саркоптоз свиней.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання освітнього рівня магістра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених за кожне з тестових завдань.

Кількість балів за правильну відповідь на одне запитання становить 4 бали, якщо відповідь неправильна або відсутня оцінка складає 0 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яблонський В.А., Хомин С.П., Калиновський Г.М., Харута Г.Г., Харенко М.І., Завірюха В.І., Любецький В.Й. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Вінниця: Нова книга, 2006.
2. Яблонський В.А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин. – К.: Мета, 2002.
3. Касянчук В.В., Микитюк П.В., Олійник Л.В. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктів тваринництва : підр. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 480 с.
4. Якубчак О.М., Хоменко В.І., Мельничук С.Д. та ін. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва /За ред. О.М. Якубчак, В.І. Хоменка. – Київ, 2005. – 800 с.
5. Хоменко В.І. та ін. Практикум з ветсанекспертизи з основами технології та стандартизації продуктів тваринництва та рослинництва. – Київ : Ветінформ, 1998. – 271 с.
6. Ковбасенко В.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами техно-логії і стандартизації продуктів тваринництва : навч.посіб. – В 2-х т. – Київ : Фірма “Інкос”, 2006. – Т.1. – 416 с.
7. Ковбасенко В.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами техно-логії і стандартизації продуктів тваринництва: навч.посіб. – В 2-х т. – Київ : Фірма “Інкос”, 2006. – Т.2. – 416 с.
8. Судаков М.О. та ін. Внутрішні незаразні хвороби тварин : підручник. – Київ : Мета, 2002. – 352 с.
9. Левченко В.І. та ін. Внутрішні хвороби тварин. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.
10. Левченко В.І. та ін. Внутрішні хвороби тварин. – Біла Церква, 1999. – Ч.2. – 544 с.
11. Левченко В.І., Влізло В.В, Кондрахін І.П. та ін. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин. За ред. В.І Левченка. – Біла Церква, 2004. – 608 с.
12. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Богатко Л.М. та ін. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : Практикум. – Біла Церква, 2000. – 224 с.
13. Горбань М.І. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища школа, 1989.
14. Каришева А.Ф. Спеціальна епізоотологія. – Київ : Вища освіта, 2002.
15. Литвин В.П., Ярчук Б.М. Загальна епізоотологія. – Київ : Урожай, 1995.
16. Постой В.П. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища освіта, 2006.
17. Галат В.Ф., Березовський А.В., Сорока Н.М., Прус М.П. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. – Київ : Вища освіта, 2006. – 246 с.
18. Артеменко Ю.Г. Ветеринарна паразитологія. – Київ : Учбово-методичний центр Мінагропрому України, 1998. – 286 с.

19. Ветеринарна медицина : навч. довід. – Навчально-методичний центр, 2006. – 317 с.
20. Галат В.Ф., Березовський А.Ф., Ткаченко В.Ю. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин : практикум. – Вінниця : Нова книга, 2007. – С. 175.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова Приймальної комісії
професор _____ **В.В. Іванишин**
«04» 03 2019 р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
доцент _____ **С.П. Керничний**

Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ
доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	7
Список рекомендованої літератури	8

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина» галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» кваліфікації молодшого лікаря ветеринарної медицини.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Біологічні основи паразитології. Загальні дані про інвазійні хвороби. Протипаразитарні заходи. Загальні дані про гельмінти та хвороби, які вони викликають. Діагностика гельмінтозів. Трематодози, моногенедози, цестодози, акантоцефальози, нематодози. Загальні дані про комах та хвороби, які вони викликають. Ентомози. Комахи – переносники збудників заразних захворювань Акареформні кліщі та хвороби, які вони викликають. Паразитоформні кліщі. Загальні дані про найпростіші та хвороби, що ними викликаються. Піроплазмідози, кокцидіози, хвороби, що викликаються джгутиковими.

Основи клінічної діагностики тварин. Дослідження серцево-судинної, нервової та сечової системи, системи дихання, травлення, крові. Історія хвороби. Загальні заходи профілактики внутрішніх незаразних хвороб тварин. Основи загальної терапії та фізіотерапії, терапевтична техніка. Хвороби сечової, серцево-судинної і нервової систем. Хвороби органів дихання, травлення. Отруєння. Хвороби обміну речовин, ендокринної та імунної системи. Хвороби шкіри. Спадкові хвороби. Методика проведення диспансеризації тварин.

Морфологія, фізіологія та поширення мікроорганізмів у природі. Спадковість і мінливість мікроорганізмів. Вплив зовнішніх умов на мікроорганізми. Основи вчення про віруси. Вчення про інфекцію, імунітет, епізоотичний процес. Протиепізоотичні заходи. Дезінфекція, дератизація, дезінсекція. Терапія у разі інфекційних хвороб. Сибірка, анаеробні інфекції, пастерельоз, туберкульоз, бруцельоз, лептоспіроз. сальмонельоз, хламідіози, туляремія, лістеріоз, сказ, хвороба Ауєскі, ящур, віспа, актиномікоз, аспергильоз, стахіботріотоксикоз, фузаріотоксикоз, трихофітія, набрякова хвороба поросят, колібактеріоз, сальмонельоз, диплококова інфекція, анаеробна дизентерія молодняку сільськогосподарських тварин, ротавірусна та реовірусна інфекції, актинобацильоз, аспергітоксикоз, дерматомікози. Хвороби молодняку. Хвороби рогатої худоби, свиней, коней птиці, дрібних тварин.

Основи профілактики хірургічної інфекції та організація хірургічної роботи. Фіксація та знеболювання тварин. Елементи хірургічних операцій. Ін'єкції, вливання, пункції. Запобігання рогоутворенню в телят і обезрожування дорослої великої рогатої худоби. Пов'язки. Кастрація тварин. Загальні дані про хірургічні захворювання, методи їх лікування і профілактики. Хірургічна інфекція та її клінічний прояв. Новоутворення, хвороби шкіри, кровоносних і лімфатичних судин, периферичних нервів. Хвороби в ділянці голови, шиї, живота і прямої кишки. Хвороби сечостатевих органів. Діагностика хвороб кінцівок. Хвороби м'язів, сухожилків, сухожилкових піхв, слизових сумок, суглобів та кісток. Хірургічні хвороби тварин в промислових комплексах. Короткі відомості про будову і функцію копит. Хвороби копит. Способи дослідження очей в тварин.

Хвороби очей.

Вплив атмосферних факторів та мікроклімату на організм. Гігієна ґрунту, води, кормів та годівлі тварин. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень для тварин. Гігієна літнього утримання та транспортування тварин. Гігієна великої рогатої худоби та ветеринарно-санітарні вимоги у скотарстві. Гігієна овець, коней, свиней, птиці, хутрових звірів та кролів.

Анатомія і фізіологія статевої системи самок і самців. Природне і штучне осіменіння. Техніка штучного осіменіння самок і методи підвищення заплідненості. Особливості утримання, годівлі і використання плідників. Фізіологічні основи і методи одержання сперми. Фізіологія і біохімія сперми. Методи оцінки якості сперми. Технологія розбавлення, зберігання і транспортування сперми. Організація роботи на племпідприємствах і пунктах штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Трансплантація ембріонів. Запліднення, фізіологія та діагностика вагітності. Патологія вагітності. Фізіологія родів і післяродового періоду. Патологія родів, рододопомога. Патологія в післяродовий період. Фізіологія і патологія новонароджених тварин та молочної залози. Причини і форми неплідності. Гінекологічні захворювання. Стимулювання статевої функції тварин.

Забійні тварини та категорії їх вгодованості. Транспортування забійних тварин, продуктів і сировини тваринного походження, ветеринарний контроль на транспорті. Підготовка худоби і птиці до забою. Підприємства з переробки забійних тварин. Основи технології і гігієна переробки забійних тварин. Організація і методика післязабійного огляду туш і органів. М’ясо і методи визначення його доброякісності. Ветеринарно-санітарна експертиза продуктів забою худоби і птиці у разі інфекційних, інвазійних, незаразних хвороб. Харчові отруєння. Переробка і знезаражування м'яса від вимушено забитих і хворих тварин. Гігієна одержання, технологія виробництва і ветсанекспертиза молока і молочних продуктів, яєць. Ветеринарно-санітарна експертиза харчових продуктів на ринках.

Патологія серцево-судинної системи, крові і органів кровотворення, органів дихання, травлення, сечостатевої, ендокринної та нервової систем. Патологія обміну речовин. Отруєння. Вчення про хворобу. Загальна етіологія. Роль факторів зовнішнього середовища у виникненні хвороб. Вчення про патогенез. Реактивність організму, запалення, некроз, атрофія, дистрофія, гіпертрофія і регенерація, пухлини, вади розвитку, смерть. Розлади теплорегуляції. Гарячка. Лейкози, інфекційні хвороби, мікози і мікотоксикози, інвазійні хвороби. Розтин трупів тварин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання освітнього рівня бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених за кожне з тестових завдань.

Кількість балів за правильну відповідь на одне запитання становить 4 бали, якщо відповідь неправильна або відсутня оцінка складає 0 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування.

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яблонський В.А., Хомин С.П., Калиновський Г.М., Харута Г.Г., Харенко М.І., Завірюха В.І., Любецький В.Й. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології. – Вінниця: Нова книга, 2006.
2. Яблонський В.А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин. – К.: Мета, 2002.
3. Касянчук В.В., Микитюк П.В., Олійник Л.В. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктів тваринництва : підр. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 480 с.
4. Якубчак О.М., Хоменко В.І., Мельничук С.Д. та ін. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва /За ред. О.М. Якубчак, В.І. Хоменка. – Київ, 2005. – 800 с.
5. Хоменко В.І. та ін. Практикум з ветсанекспертизи з основами технології та стандартизації продуктів тваринництва та рослинництва. – Київ : Ветінформ, 1998. – 271 с.
6. Ковбасенко В.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами техно-логії і стандартизації продуктів тваринництва : навч.посіб. – В 2-х т. – Київ : Фірма “Інкос”, 2006. – Т.1. – 416 с.
7. Ковбасенко В.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами техно-логії і стандартизації продуктів тваринництва: навч.посіб. – В 2-х т. – Київ : Фірма “Інкос”, 2006. – Т.2. – 416 с.
8. Судаков М.О. та ін. Внутрішні незаразні хвороби тварин : підручник. – Київ : Мета, 2002. – 352 с.
9. Левченко В.І. та ін. Внутрішні хвороби тварин. – Біла Церква, 1999. – Ч.1. – 376 с.
10. Левченко В.І. та ін. Внутрішні хвороби тварин. – Біла Церква, 1999. – Ч.2. – 544 с.
11. Левченко В.І., Влізло В.В, Кондрахін І.П. та ін. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин. За ред. В.І Левченка. – Біла Церква, 2004. – 608 с.
12. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Богатко Л.М. та ін. Загальна терапія і профілактика внутрішніх хвороб тварин : Практикум. – Біла Церква, 2000. – 224 с.
13. Горбань М.І. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища школа, 1989.
14. Каришева А.Ф. Спеціальна епізоотологія. – Київ : Вища освіта, 2002.
15. Литвин В.П., Ярчук Б.М. Загальна епізоотологія. – Київ : Урожай, 1995.
16. Постой В.П. Епізоотологія з мікробіологією. – Київ : Вища освіта, 2006.
17. Галат В.Ф., Березовський А.В., Сорока Н.М., Прус М.П. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. – Київ : Вища освіта, 2006. – 246 с.
18. Артеменко Ю.Г. Ветеринарна паразитологія. – Київ : Учбово-методичний центр Мінагропрому України, 1998. – 286 с.

19. Ветеринарна медицина : навч. довід. – Навчально-методичний центр, 2006. – 317 с.
20. Галат В.Ф., Березовський А.Ф., Ткаченко В.Ю. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин : практикум. – Вінниця : Нова книга, 2007. – С. 175.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

04.03. 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **С.П. Комарніцький**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	7
Список рекомендованої літератури	8

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» кваліфікації бакалавр з автомобільного транспорту.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Технічний стан автомобілів і його зміна в процесі використання. Організаційно-технічна політика в автомобільній галузі. Система і стратегії ТО і ремонту автотранспорту. Планування ТО автомобілів. Система і технологія ТО автомобілів. Експлуатаційна технологічність та пристосованість автомобілів до ТО. Основні несправності автомобілів і їх зовнішні ознаки. Засоби технічного обслуговування. Матеріально-технічна база технічного обслуговування.

Типи і види автомобілів. Вантажні автомобілі. Легкові автомобілі. Автомобілі спеціального призначення. Автобуси і мікроавтобуси. Основні механізми і вузли автомобіля. Трансмісії автомобілів, їх види. Головна передача автомобіля. Рульове керування автомобіля. Гальмівна система автомобіля. Ходова частина автомобіля. Електрообладнання автомобіля. Робоче і додаткове обладнання. Автомобільні акумулятори. Експлуатаційні властивості автомобілів. Динамічний фактор автомобіля. Баланс потужності автомобіля.

Загальна будова автомобільних двигунів. Системи і механізми автомобільних двигунів. Кривошипно-шатунний механізм. Газорозподільний механізм. Системи змащування двигунів. Системи охолодження двигунів. Системи запалювання двигунів. Робочі такти двигуна. Електронна система двигуна. Карбюраторні двигуни. Дизельні двигуни. Інжекторні двигуни. Двигуни із газобалонними установками.

Система засобів ТО та ремонту автомобільного транспорту. Конструкція та експлуатація обладнання для очищення машин. Конструкція та експлуатація обладнання для очищення машин та деталей машин. Конструкція та експлуатація обладнання для заправки машин паливом. Конструкція та експлуатація обладнання для змащування та заправки машин мастилом. Конструкція та експлуатація обладнання для діагностування машин. Конструкція та експлуатація обладнання для контрольно-вимірювальних робіт. Конструкція та експлуатація обладнання для відновлення деталей зварювально - наплавлювальними методами. Конструкція та експлуатація обладнання для відновлення деталей електролітичним нарощуванням металів. Конструкція та експлуатація обладнання для відновлення деталей полімерними матеріалами. Конструкція та експлуатація обладнання для ремонту деталей способом пластичних деформацій. Основні принципи та методи виробничого процесу. Організація допоміжних виробництв. Проектування пристосувань.

Основні параметри, що характеризують якість та надійність машин. Основні положення теорії надійності машин. Фізичні основи надійності машин. Збір та первинна обробка статистичної інформації. Методи прогнозування надійності машин. Методи підвищення надійності машин. Теоретичні закони розподілу

випадкової величини та їх математичні показники. Конструкційні методи підвищення надійності машин. Технологічні мірроприємства підвищення надійності машин. Експлуатаційні мірроприємства підвищення надійності машин. Ремонтні мірроприємства підвищення надійності машин. Варіаційний ряд випадкової величини та його побудова. Статистичний ряд розподілу випадкової величини. Коефіцієнт варіації та його визначення. Середньовзвішане значення – як параметр розподілу випадкової величини.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Абрамчук Ф.І. та ін. Двигуни внутрішнього згорання. 6 том. Надійність машин. – Київ: «Либідь», – 2005.

2.ДСТУ 2860-94 Терміни та визначення.

3.ДСТУ 2861-94 Основні положення аналізу надійності.

4.ДСТУ 2862-94 Методи розрахунку показників надійності.

5.ДСТУ 3433-96 Моделі відмов.

6.Вентцель Е.С. Исследование операций. – М.: «Советское радио», 1972. – 552 с.

7.Вентцель Е.С., Овчаров Л.А. Теория случайных процессов и ее инженерные приложения. – М.: Наука, 1991. – 384 с.

8.Гнеденко Б.В., Беляев Ю.К., Соловьев А.Д. Математические методы в теории надежности. – М.: Наука, 1965. – 524 с.

9.Канарчук В.Е., Полянський С.К., Дмитрієв М.М. Надійність машин: Підручник. – К.: Либідь, 2003. – 424 с.

10.Кугель Р.В. Надежность машин массового производства. М.: Машиностроение. 1981. – 244 с.

11.Литвинов А.С. Теория эксплуатационных свойств. М.: Машиностроение. 1989. – 240 с.

12.Лукинский В.С., Зайцев Е.И. Прогнозирование надежности автомобилей. Л.: Политехника. – 1991. – 224 с.

13.Михлин В.М. Прогнозирование технического состояния машин. – М.: Колос, 1976.

14.Надежность и эффективность в технике. Справочник. Под ред. Кузнецова В.А. – М.: Машиностроение, 1990.

15.Надежность технических систем. Справочник. Под ред. Ушакова И.А. – М.: Машиностроение, 1985.

16.Острейковский В.А. Теория надежности. – М.: Высшая школа, 2003.

17.Прейсман В.И. Основы надежности сельскохозяйственной техники. – Киев, Донецк: Вища школа, 1988. – 247 с.

18.Пронников А.С. Параметрическая надежность. – М.: изд. МГТУ им. Баумана, 2002.

19.Ротенберг Р.В. Основы надежности системы водитель-автомобиль-дорога-среда. М.: Машиностроение. – 1986. – 214 с.

20.Салуквадзе Г.П. Теоретические основы надежности. – М.: Высш. школа, 1986. – 208 с.

21.Цитович И.С., Митин Б.Е., Дзюнь В.А. Надежность трансмиссий автомобилей и тракторов. – Минск: Наука и техника, 1985. – 143 с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____04.03._____2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 275 «Транспортні технології
(на автомобільному транспорті)»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії

доцент _____ **С.П. Комарніцький**

м. Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

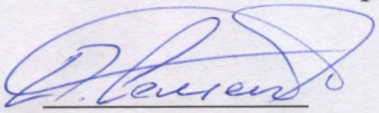

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	20
Список рекомендованої літератури	21

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» галузі знань 27 «Транспорт» кваліфікації бакалавр з транспортних технологій.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Поняття про транспорт та транспортний процес. Роль транспорту у господарстві України. Транспортний процес і його елементи. Продукція транспорту і її особливості. Особливості роботи автотранспорту в умовах ринку. Класифікація вантажних автомобільних перевезень.

Вантажі і вантажопотоки. Загальні відомості про вантажі. Класифікація вантажів. Небезпечні вантажі, їх класифікація.

Тара, її призначення і коротка характеристика. Основні техніко-економічні вимоги до тари. Правила упакування вантажів. Правила визначення ваги вантажів. Правила перевезень тари.

Маркування вантажів, його призначення. Види маркування, способи його нанесення. Правила маркування вантажів. Правила пломбування вантажів. Маркування небезпечних вантажів. Штрихове кодування вантажу. Розміщення вантажів на автотранспортних засобах. Кріплення вантажів.

Обсяг перевезень і вантажообіг, їх структура і характеристика. Повторність перевезень і основні шляхи її зниження. Нерівномірність обсягу перевезень і вантажообігу. Вантажні потоки, їх структура ї характеристика. Методика складання схем, епюр і картограм вантажних потоків.

Транспортні засоби, їх класифікація та характеристика.

Поняття про умови експлуатації транспортних засобів та їх характеристика. Класифікація автомобільних доріг згідно Закону України «Про автомобільні дороги» та їх основні транспортно-експлуатаційні показники.

Елементи поперечного і повздовжнього профілів автомобільних доріг. План автомобільної дороги. Дорожнє покриття і його характеристика. Типи дорожніх покрить. Види, призначення і характеристика штучних споруд на автомобільних дорогах. Утримання автомобільних доріг та споруд.

Техніко-експлуатаційні показники та їх значення для планування і організації роботи автомобільного транспорту.

Автомобільний парк та його використання.

Коефіцієнти технічної готовності парку та випуску автомобілів на лінію. Фактори, що на них впливають. Поняття про їздку і оборот.

Вантажність автотранспортних засобів та її використання. Способи підвищення використання вантажності автомобілів.

Пробіг транспортних засобів і його використання. Коефіцієнт використання пробігу, заходи щодо його підвищення.

Показники використання часу роботи автотранспортних засобів.

Час простою автомобілів під навантаженням і розвантаженням за одну їздку, його складові елементи.

Швидкості руху автотранспортних засобів. Заходи, щодо підвищення швидкостей руху і забезпеченню безпеки дорожнього руху.

Час їздки та обороту. Розрахунок кількості їздок та оборотів автотранспортних засобів.

Продуктивність автотранспортних засобів і одиниці її вимірювання. Визначення провізної спроможності автомобільного парку.

Вплив окремих техніко-експлуатаційних показників на продуктивність транспортних засобів, графічний метод зображення.

Види маршрутів. Маршрутизація автомобільних вантажних перевезень. Вплив вантажу на вибір автотранспортного засобу та маршруту. Фактори, які враховують при складанні маршрутів руху.

Розрахунок техніко-експлуатаційних показників роботи автомобільних транспортних засобів на: маятниковому маршруті із зворотнім не завантаженим пробігом; маятниковому маршруті із зворотнім частково завантаженим пробігом; маятниковому маршруті із зворотнім завантаженим пробігом; простому кільцевому маршруті; розвізному кільцевому маршруті; збірному кільцевому маршруті; розвізно-збірному кільцевому маршруті.

Поняття про економіко-математичні методи планування автомобільних вантажних перевезень.

Вибір типу рухомого складу. Норми витрат палива.

Графіки і розклади руху транспортних засобів.

Особливості організації руху автомобільних транспортних засобів на міжміських маршрутах.

Основи організації і планування навантажувально-розвантажувальних робіт.

Навантажувально-розвантажувальні роботи і способи їх виконання. Поняття про навантажувально-розвантажувальні пункти, їх види і характеристика. Схеми розташування автомобілів на пунктах. Пропускна спроможність навантажувально-розвантажувального пункту. Ритм його роботи. Кількість постів навантаження і розвантаження. Інтервал руху автомобілів.

Склади, їх призначення та класифікація.

Час простою автомобілів у пунктах навантаження і розвантаження. Основні елементи і норми часу простою. Правила навантаження та розвантаження вантажів. Правила транспортування вантажів. Правила приймання вантажів до перевезення.

Загальні відомості про навантажувально-розвантажувальні механізми.

Класифікація навантажувально-розвантажувальних машин за технічними і експлуатаційними ознаками. Машини з робочим органом циклічної і безперервної дії. Стаціонарні, напівстаціонарні та пересувні машини. Універсальні і спеціальні машини.

Основні параметри навантажувально-розвантажувальних машин і пристроїв.

Визначення, коротка характеристика та види вантажів, навантаження або розвантаження яких виконується даним механізмом: портальні стрілові крани; козлові, мостові та баштові крани; автомобільні крани; самохідні навантажувачі з вилочним захватом; автомобілі-самонавантажувачі; автомобілі з вантажопідйомним бортом; стрічкові та пластинчаті транспортери; комбайни для збирання цукрового буряка; екскаватори; багатоковшові навантажувачі; скребкові навантажувачі; бункери.

Автомобільні ваги, їх призначення.

Основні економічні показники і вибір варіанту механізації навантажувально-розвантажувальних робіт.

Закони і законодавчі акти, які регулюють діяльність автомобільного транспорту. Поняття про ліцензування автомобільних перевезень та сертифікацію транспортних послуг. Договори на перевезення вантажів автомобільним транспортом, їх зміст і значення. Правила укладання договорів та контроль за їх дотриманням. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом.

Документація і документообіг. Види дорожніх листів та товарно-транспортних накладних, порядок їх заповнення згідно Інструкції про порядок виготовлення, зберігання, застосування єдиної первинної транспортної документації для перевезення вантажів автомобільним транспортом та обліку транспортної роботи, затвердженої наказом Мінстату України і Мінтрансу України від 07.08.96 р. наказ №228/253. Правила приймання вантажів до перевезення. Правила оформлення документів на перевезення. Правила здачі вантажів. Переадресування вантажів.

Тарифи на перевезення вантажів, правила їх застосування. Розрахунки за перевезення. Правила складання актів.

Організація праці водіїв, згідно Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів, затверджене наказом №340 Міністерством транспорту та зв'язку України від 07.06.2010 р. та зареєстровано Мінюстом України 14.09.2010 р. за №811/18106.

Технологія перевезень вантажів у контейнерах і на піддонах.

Поняття про контейнер, функції контейнера. Класифікація контейнерів, вимоги до контейнерів, основні параметри та характеристика. Правила перевезень вантажів у контейнерах. Розрахунок кількості контейнерів.

Загальна характеристика транспортних засобів для перевезення вантажів у контейнерах. Засоби механізації при виконанні навантажувально-розвантажувальних робіт з контейнерами.

Пакетний спосіб перевезення вантажів. Класифікація піддонів. Правила перевезень вантажів тарно-поштучних вантажів на піддонах та у пакетах. Розрахунок кількості піддонів.

Засоби механізації навантажувально-розвантажувальних робіт і автотранспортних засобів для перевезення пакетованих вантажів.

Документація при контейнерних та пакетних перевезеннях. Ефективність використання контейнерів та піддонів.

Технологія перевезень масових навальних вантажів. Технологія перевезень будівельних вантажів. Технологія перевезень вантажів промисловості.

Технологія перевезень небезпечних, негабаритних, великовагових вантажів.

Технологія перевезень вантажів сільського господарства.

Технологія перевезень вантажів торгівлі і громадського харчування.

Технологія перевезень вантажів, що швидко псуються.

Технологія перевезень вантажів комунального господарства та побутового обслуговування.

Внутрішньо-паркове диспетчерське керівництво перевезеннями вантажів.

Структура служби експлуатації (комерційно-маркетингового відділу) автотранспортних підприємств, її задачі і функції.

Порядок прийому заявок (замовлень) на перевезення вантажів. Зміст заявки. Визначення черговості виконання заявок, їх підбір за напрямками.

Оперативне планування. Складання змінно-добового плану перевезень. Складання змінних завдань водіям. Використання нормативно-довідникових матеріалів.

Основні обов'язки старшого диспетчера, змінного диспетчера колони та інших категорій працівників служби експлуатації.

Організація випуску автомобілів на лінію. Інформування та інструктаж водіїв про умови перевезень. Підготовка автомобіля до виїзду на лінію, медичне обстеження водія. Заходи по забезпеченню безпеки перевезень вантажів та безпеки дорожнього руху. Оперативне диспетчерське керівництво і контроль за роботою транспортних засобів на лінії. Лінійне диспетчерське керівництво перевезеннями вантажів. Порядок видачі і прийому дорожніх листів.

Диспетчерський оперативний облік і звітність, аналіз результатів перевезення вантажів. Технічні засоби диспетчерського зв'язку.

Засоби зв'язку, які використовуються на автомобільному транспорті.

Поняття про автоматизовані системи диспетчерського керівництва вантажним автомобільним транспортом.

Місце і роль автомобільного транспорту в єдиній транспортній системі України, його характеристика. Координація роботи автотранспорту в рамках Єдиної транспортної системи. Організація перевезень вантажів у змішаному сполученні.

Основне завдання, роль та значення пасажирського автомобільного транспорту. Стан пасажирських автомобільних перевезень в Україні. Основні проблеми автомобільного транспорту та шляхи їх вирішення. Державне регулювання діяльності автомобільного транспорту. Автомобільні транспортні засоби. Послуги пасажирського автомобільного транспорту загального користування. Екологічні аспекти функціонування автотранспорту.

Обсяг автобусних перевезень; пасажирообіг; середня дальність поїздки пасажира; тривалість перебування в наряді, на маршруті; швидкості; продуктивний та загальний пробіги; коефіцієнт використання пробігу; коефіцієнт технічної готовності; коефіцієнт випуску на лінію; пасажиромісткість транспортного засобу; коефіцієнт використання місткості. Продуктивність. Доходи.

Транспортна мережа. Основні вимоги до міської транспортної мережі. Показники транспортної мережі. Визначення терміну "автобусний маршрут". Класифікація маршрутів. Ознаки, які характеризують міські, приміські, міжміські та міжнародні автобусні маршрути. Порядок відкриття автобусних маршрутів. Показник регулярності руху автобусів. Паспорт автобусного маршруту.

Швидкості руху автобусів: технічна, сполучення, експлуатаційна. Шляхи підвищення швидкостей руху. Поняття про час рейсу, час оборотного рейсу. Методика нормування швидкостей руху автобусів на міських маршрутах. Нормування швидкостей руху на міських та приміських маршрутах. Термін проведення нормування швидкостей.

Рухомість населення. Фактори впливу на неї. Загальні поняття про пасажиропотоки. Методи обстеження пасажиропотоків для вивчення попиту на перевезення. Організація обстеження пасажиропотоків: підготовка до проведення обстеження; проведення обстеження, опрацювання матеріалів обстеження; заходи щодо організації пасажирських перевезень; впровадження заходів щодо удосконалення перевезень. Визначення показників: обсягу перевезень;

пасажирообігу; середньої дальності поїздки пасажирів; коефіцієнта змінності пасажирів; коефіцієнтів нерівномірності пасажиропотоку за годинами доби, днями тижня і напрямками маршруту.

Побудова епюр пасажиропотоків за годинами доби та ділянками маршруту. Вибір автобусів раціональної пасажиромісткості. Визначення необхідної кількості автобусів на маршруті, інтервалу руху, частоти руху.

Положення про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів. Форми організації праці водіїв. Графіки роботи водіїв на місяць.

Поняття про розклади руху автобусів. Вимоги до розкладів руху. Види розкладів: маршрутний, зведений, станційний, інформаційний, робочий. Вихідні дані для складання розкладу. Методи розробки розкладів. Зв'язок маршрутних розкладів з пасажиропотоками, плановими експлуатаційними показниками роботи автотранспортного підприємства, організацією праці водіїв.

Заходи щодо покращення перевезень пасажирів на міських автобусних маршрутах в години "пік": зниження часу на підхід до зупинок; зниження часу очікування поїздки; зниження наповнення автобусів; використання графіків змінної частоти руху; рух за системою спарованих рейсів; організація руху за спеціальними смугами; розосередження часу початку роботи підприємств і організацій; впровадження експресного режиму руху.

Заходи щодо підвищення ефективності використання автобусів на міських маршрутах.

Системи сплати за проїзд: кондукторна, безкондукторна (касова і безкасова), автоматизована. Порядок здачі та прийому готівки в автотранспортних підприємствах. Заходи щодо забезпечення повноти збирання готівки.

Загальні поняття про організацію приміських і міжміських автобусних перевезень. Визначення обсягу автобусних перевезень. Обстеження пасажиропотоків. Принципи вибору і обґрунтування маршрутів. Вибір транспортних засобів. Розрахунок необхідної кількості автобусів. Нормування швидкостей руху автобусів на міжміських маршрутах. Системи організації руху автобусів. Форми організації праці водіїв. Розклади руху автобусів на міжміських маршрутах.

Зовнішнє та внутрішнє розміщення візуальної інформації на автобусах. Екіпіровка автобусів. Класифікація та розміщення зупинок, посадкові майданчики, покажчики зупинок, "кармани", павільйони і навіси. Реклама на транспорті.

Призначення маршрутного таксі. Загальні поняття про організацію перевезень, Організатора перевезень та Перевізників. Порядок визначення

Перевізника. Договір і дозвіл на здійснення перевезень. Порядок організації перевезень на міських та приміських маршрутах. Розрахунок необхідної кількості маршрутних таксомоторів. Вивчення попиту населення на перевезення маршрутними таксомоторами. Документи на здійснення перевезень. Обов'язки водія маршрутного таксомотору. Облік роботи маршрутних таксомоторів: товарно-касова книга, книга обліку доходів і витрат.

Загальні поняття про організацію туристичних перевезень. Обов'язки та права туриста, перевізника і водія. Обов'язки суб'єкта туристичної діяльності. Документи для здійснення перевезень. Загальні поняття про організацію перевезень на замовлення. Договір (замовлення) на надання транспортних послуг.

Загальні поняття про організацію перевезень. Взаємні обов'язки замовника і пасажирського перевізника. Інформаційне забезпечення перевезень. Обов'язки замовника. Обов'язки керівника групи. Обов'язки та права дітей, водія та перевізника.

Аналіз стану обслуговування населення сільської місцевості. Соціальні нормативи та вимоги до транспортного обслуговування. Формування державних завдань щодо розвитку обслуговування населення сільської місцевості. Порядок формування регіональних програм. Механізм реалізації Програми "Сільський автобус".

Розвиток перевезень на таксі. Загальні поняття про організацію перевезень пасажирів та їх багажу на таксі. Особливості замовлення послуг таксі за допомогою дистанційних засобів зв'язку. Таксометр та його призначення.

Загальний пробіг автомобіля. Платний пробіг. Час перебування автомобіля таксі на лінії. Середнє наповнення автомобіля таксі. Кількість поїздок за зміну. Середня дальність поїздки з пасажирами. Експлуатаційна і технічна швидкості руху. Добова продуктивність та добова виручка автомобіля-таксі. Розрахунок необхідної кількості автомобілів-таксі.

Вивчення попиту населення на обслуговування таксі. Формування мережі стоянок таксі. Розрахунок необхідної кількості стоянок таксі. Режими роботи водіїв таксі. Графіки випуску таксі на лінію. Планування змінно-добових завдань водіям.

Підвищення ефективності використання автомобілів-таксі та покращення якості обслуговування населення.

Загальні поняття про організацію перевезень легковими автомобілями на замовлення. Надання інформаційно-диспетчерських послуг під час користування послугами таксі та легкових автомобілів на замовлення.

Роль і завдання служби експлуатації у виконанні автобусних перевезень. Структура і склад служби експлуатації підприємства-перевізника. Основи управління міськими автобусними перевезеннями. Системи диспетчерського управління рухом автобусів. Організаційна структура диспетчерської служби. Центральні диспетчерські станції (ЦДС), основні завдання і функції, організаційна структура. Внутрішньо-паркова та лінійна диспетчеризації. Технологія диспетчерського управління рухом. Технічні засоби диспетчерського зв'язку. Технологічний процес роботи ЦДС. Характеристика та причини порушень руху. Методи регулювання руху. Диспетчерська документація. Загальні поняття про АРМ диспетчера по випуску автобусів.

Основні напрямки удосконалення диспетчерського управління рухом міських автобусів з використанням новітніх технологій в АСДУ-А.

Порядок складання наряду на випуск автобусів. Організація випуску автобусів на лінію. Організація диспетчерського управління рухом автобусів на приміських та міжміських маршрутах. Технологія диспетчерського управління рухом міжміських автобусів. Дорожня документація.

Система диспетчерського управління. Організаційна структура диспетчерської служби. Технічні засоби диспетчерського зв'язку та управління. Підготовка та організація випуску автомобілів-таксі на лінію. Технологічний процес роботи ЦДС: інформація, контроль, регулювання. Технологія централізованого прийому та виконання замовлень на перевезення таксі. Новітні технології обслуговування населення автомобілями-таксі (АСДУ-Т).

Структура показників якості транспортного обслуговування: рівень розвитку маршрутної мережі; витрати часу пасажира на поїздку; наповнення автобуса пасажирами; комфортабельність транспортного пересування; регулярність руху автобусів; безпересадочність сполучень; безпека перевезень; інформаційне обслуговування. Скарги та заяви пасажирів. Комплексна система управління якістю перевезень пасажирів (КСУЯ).

Основні нормативні акти, що регулюють організацію перевезень пасажирів та багажу на автомобільному транспорті. Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту: права та обов'язки учасників транспортного процесу (перевізника, водія автобуса і таксі, пасажира автобуса і таксі).

Сертифікація послуг автомобільного транспорту. Ліцензування діяльності щодо здійснення перевезень пасажирів автобусами та автомобілями таксі.

Порядок проведення конкурсу на перевезення пасажирів автомобільним транспортом.

Координація руху пасажирського транспорту загального користування на міських і приміських видах перевезень.

Загальні положення формування тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту. Тарифи на послуги з перевезення пасажирів на міських автобусних маршрутах. Тарифи на послуги з перевезення пасажирів на приміських автобусних маршрутах. Тарифи на послуги з перевезення пасажирів на міжміських автобусних маршрутах. Тарифи на послуги з перевезення пасажирів на міжнародних автобусних маршрутах. Тарифи на автобусних маршрутах нерегулярних перевезень. Тарифи на послуги таксі. Тарифи на послуги легковими автомобілями на замовлення. Перевезення ручної поклажі та багажу. Пільги пасажирам щодо сплати за проїзд.

Квиткова система на пасажирському автомобільному транспорті: квитки на проїзд в автобусах міського, приміського, міжміського і міжнародного сполучень. Штрафи за безквитковий проїзд.

Органи державного контролю, їх структура і завдання. Планова, позапланова та рейдова перевірки. Оформлення результатів перевірки та застосування фінансових санкцій. Оформлення припису. Оскарження постанов про застосування фінансових санкцій. Права та обов'язки посадових осіб, що здійснюють контроль. Форми документів, які складаються за результатами здійснення державного контролю: акт, припис, постанова.

Суб'єкти та система послуг ТЕО. Транспортний процес і транспортно-експедиторське обслуговування (ТЕО). Поняття і визначення ТЕО. Основні терміни. Законодавчі акти України, що регулюють діяльність ТЕО. Суб'єкти ТЕО. Система послуг ТЕО. Основні етапи транспортно-експедиторської діяльності. Поняття якості обслуговування.

ТЕО при відправленні вантажів. Прийом заявок на доставку вантажу. Розробка транспортно-технологічної схеми доставки. Укладання угод на виконання ТЕО. Документальне оформлення доставки вантажів. ТЕО на шляху переміщення вантажу. ТЕО при прибутті вантажу. Особливості ТЕО при перевезенні вантажів в контейнерах.

Основи взаємодії різних видів транспорту при перевезеннях. ТЕО і транспортна документація на залізничному транспорті. ТЕО і оформлення

вантажів при авіаційних перевезеннях. ТЕО і супроводжувальні документи на морському транспорті.

Міжнародні перевезення вантажів. Транспортні складові комерційних угод продажу-купівлі товарів. Правила «Інкотермс» (Основні терміни). Особливості документального оформлення міжнародних перевезень вантажів. ТЕО при імпортно-експортних перевезеннях вантажів і контейнерів. Транзитні вантажі: значення і перспектива для розвитку економіки країни.

ТЕО і логістика. Логістика-сучасний підхід в управлінні. Логістичні технології і методи. Фактор конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Ефективність логістичного ланцюга в цілому. Програмне забезпечення для ТЕО. Інформаційні технології і телематика при транспортно-експедиторському обслуговуванні.

Роль і місце ТЕО в ринковій економіці. Економічна сутність ТЕО. Маркетингове середовище ТЕО. Стан конкуренції на ринку ТЕО. Стратегічне планування конкурентоспроможності транспортно-експедиторської організації.

Методи і фактори формування цін на ТЕО. Тарифи на автомобільному транспорті. Тарифи на інших видах транспорту: залізничному, морському, річковому, авіаційному, трубопровідному. Тарифи терміналів. Прибутки транспортно-експедиторських організацій.

Інвестиції в ТЕО. Складові прибутків та видатків на ТЕО. Ефективність скорочення строків доставки вантажів. Методи оцінки факторів економічної ефективності ТЕО. Ефективність нових видів ТЕО. Визначення ефективності складської діяльності. Ефективність інвестицій в ТЕО.

Поняття про організацію дорожнього руху.

Проблеми організації дорожнього руху. Предмет, структура та задачі курсу.

Визначення поняття "дорожній рух". Характеристика системи "автомобіль - водій - дорога (А-В-Д)". Вихідна характеристика системи "А-В-Д". Формування транспортного потоку, поняття "транспортний потік". Характеристика системи "дорожні умови - транспортні потоки (ДУ-ТП)". Прямі і зворотні зв'язки системи "ДУ-ТП". Методи забезпечення ефективності взаємодії підсистем "дорожні умови" і "транспортні потоки".

Інтенсивність руху, поняття, одиниці вимірювання в залежності від задач, що вирішуються в організації дорожнього руху. Розподіл інтенсивності руху за часом та у просторі, аналіз розподілу по годинах доби, по місяцях року, по роках. Прогнозування інтенсивності руху, перспективні строки прогнозування, в тому числі, для інженерно-планувальних заходів. Загальні принципи автомобілізації в країнах та регіонах.

Склад транспортного потоку, його структура та принцип визначення. Сегрегація транспортного потоку за його складом, мета сегрегації. Зв'язок з інтенсивністю руху транспортного потоку, швидкістю руху та емоційним станом водіїв при русі в транспортному потоці з різним складом. Приклади сегрегації транспортних потоків в містах та автомобільних дорогах.

Миттєва та середня швидкості руху транспортного потоку. Експериментальний та теоретичний розподіл швидкостей руху в поперечному перерізі дороги та по довжині. Поняття "moda", середньоквадратичне відхилення в теоретичному розподілі швидкостей руху. Одно- та двомодальний закон розподілу швидкостей руху. Характеристика швидкості руху як техніко-економічного показника. Зв'язок швидкості руху з іншими характеристиками транспортного потоку.

Щільність руху. Зв'язок з іншими характеристиками транспортного потоку. Залежність "інтенсивність - швидкість - щільність" в дорожньому русі. Основна діаграма транспортного потоку, її характеристика та аналіз руху в різних умовах щільності. Використання основної діаграми транспортного потоку для оцінки умов руху. Поняття про ударну хвилю в транспортному потоці.

Інтервал слідування в транспортному потоці. Поняття про динамічний габарит транспортного засобу при його русі по дорозі. Використання поняття "інтервал слідування" для вирішення задач організації дорожнього руху.

Імовірнісна природа характеристик транспортного потоку. Дослідження транспортних потоків, способи і строки дослідження. Класифікація і задачі транспортних досліджень, пристрої і методи дослідження транспортних потоків. Визначення просторово-часових характеристик транспортних потоків.

Поняття про пропускну здатність смуги руху вулиць, вулично-дорожньої мережі, автомобільних доріг. Просторова, часова та імовірна природа пропускної здатності вулиць і доріг. Рівень завантаження магістралей, характеристики умов руху та стану транспортного потоку. Максимальна інтенсивність руху транспортного потоку високої щільності. Умови використання величин пропускної здатності та максимальної інтенсивності руху для рішення задач організації дорожнього руху.

Поняття про план, подовжній профіль та поперечний переріз міських магістралей та автомобільних доріг. Площа взаємодії транспортних потоків на перехрестях вулично-дорожньої мережі, конфліктні точки. Види перехресть вулично-дорожньої мережі, переплетення потоків, класифікація видів переплетення. Кільцеві переплетення на перехрестях, радіус центрального острівця, взаємодія з рейковим транспортом. Умови використання смуг руху на

кільцевих розв'язках на одному рівні та визначення стану потоку. Способи маневрування транспорту на підході до перехрестя. Каналізовані пересічення та примикання на вулично-дорожній мережі, принципи побудови.

Способи виконання лівоповоротного руху з використанням вулично-дорожньої мережі.

Організація дорожнього руху на розв'язках доріг на різних рівнях: класифікація розв'язок, схеми руху на розв'язках. Основні типи розв'язок на різних рівнях. Розташування розв'язок по довжині магістралей.

Структура розв'язки доріг в різних рівнях як набір систем "вхід потоку на з'їзд - рух потоку по з'їзду - вихід потоку зі з'їзду". Обґрунтування геометричних елементів з'їздів розв'язок доріг на різних рівнях: радіусів з'їздів ліворуч та праворуч, ширина проїзної частини при відокремлених та сумісних схемах руху, ширина земляного полотна, віражі, максимальний подовжній похил на з' їзді, радіуси випуклих та угнутих вертикальних кривих, сполучення геометричних елементів з'їздів.

Перехідно-швидкісні смуги на розв'язках доріг: для "входу на з'їзд" та для "виходу зі з'їзду". Фізика процесу руху по з'їздах розв'язок з урахуванням можливостей утворення рухливих черг транспортних засобів. Розрахунок геометричних параметрів перехідно-швидкісних смуг на розв'язках доріг в різних рівнях.

Швидкісні смуги на з'їздах швидкісних магістралей та магістралей безперервного руху. Розрахунок геометричних параметрів цих смуг.

Нерівності поверхні проїзної частини. Шорсткість дорожніх одягів, ступінь шорсткості. Зчеплення колеса з поверхнею проїзної частини, коефіцієнт зчеплення в подовжньому та поперечному напрямках. Аквапланування автомобіля на проїзній частині. Заходи щодо збереження коефіцієнту зчеплення. Рекомендовані значення коефіцієнту зчеплення. Візуальна оцінка стану поверхні проїзної частини на рівень безпеки руху на дорогах, умови руху та робота технічних засобів організації дорожнього руху.

Поняття про дорожньо-транспортні пригоди. Класифікація дорожньо-транспортних пригод з умов безпеки руху та з умов функціонування доріг по ширині та довжині. Картка дорожньо-транспортної пригоди. Аналіз дорожньо-транспортних пригод: кількісний, якісний, топографічний (лінійний графік, схема в мірилі). Розподіли дорожньо-транспортних пригод, статистика даних. Місця концентрації дорожньо-транспортних пригод. Втрати від дорожньо-транспортних пригод.

Статистичні моделі прогнозування безпеки дорожнього руху (анкетування експертів, поплановий прогноз, факторний прогноз).

Розрахунок скорочення кількості дорожньо-транспортних подій в разі заходів щодо підвищення безпеки руху.

Поняття про рівень безпеки руху, систематичні зміни кількості дорожньо-транспортних подій, випадкові зміни кількості дорожньо-транспортних подій.

Безпека руху на розв'язках доріг в одному та різних рівнях, видимість на перехрестях.

Аналіз інтенсивності та швидкості руху по довжині магістралі в умовах міста і поза ним: епюри інтенсивності та швидкості руху на автомобільних дорогах, рівень завантаження, вирівнювання епюри швидкості руху; епюра швидкості руху на вулицях з регулюванням на перехрестях та вулицях з наявністю нерегульованих перехресть, на вулицях з регульованими та нерегульованими пішохідними переходами та з трамвайними зупинками.

Залежність швидкості сполучення від максимальної швидкості на перегоні, його довжини та часу затримки на перехрестях, призначення максимальної швидкості на перегоні. Швидкість сполучення міського пасажирського транспорту в залежності від умов руху.

Просторово-часові характеристики транспортного потоку на магістралі (інтенсивність, швидкість та щільність руху), побудова графіків ізоліній та їх використання.

Оцінка умов руху: оцінка дорожніх умов, відповідність нормативам; оцінка відстані видимості перехресть, освітлення магістралей, за аварійністю; оцінка схеми руху за умовами конфліктності та допущень або обмежень на вулично-дорожній мережі, на перехрестях, на автомобільних дорогах при різній ширині проїзної частини, з використанням реверсу руху та смуги для зустрічного руху; взаємодія з міським пасажирським транспортом, вплив умов руху на міський пасажирський транспорт; аварійності в цілому та місць концентрації дорожньо-транспортних подій, класифікація ДТП за ступенем зайнятості проїзної частини.

Втрати транспорту на магістральній мережі міст та затримки руху на них, накопичення автомобілів в зоні критичних ділянок та можлива величина інтенсивності руху на критичній ділянці, поняття критичної швидкості та критичної щільності руху.

Прогнозування заторів на вулично-дорожній мережі міст, кінематичні хвилі на ділянках з різною щільністю, ударні хвилі в транспортному потоці.

Аналіз аварійності: виявлення причин виникнення місць концентрації ДТП. Випадкові та систематичні зміни кількості ДТП. Поняття ризику, фактору ризику, імовірності ДТП, наслідків ДТП та особистої безпеки в дорожньому русі.

Задачі транспортного планування міст. Вплив міського транспорту на формування і розвиток міст. Історичні етапи розвитку міського транспорту. Закономірності автомобілізації міст. Сутність транспортної проблеми і шляхи її вирішення. Класифікація і типологія міст.

Класифікація міського транспорту. Технічні характеристики міського транспорту. Основні показники роботи міського транспорту. Основні економічні показники міського транспорту. Особливості руху на вводах автомобільних доріг в місто. Принципові схеми зв'язку автомобільних доріг з територією міста.

Основні геометризовані схеми транспортних мереж. Транспортні характеристики планувальних структур.

Сельбищна територія. Промислова (виробнича) територія. Ландшафтно-рекреаційна територія.

Класифікація міських шляхів сполучення. Вулично-дорожня мережа. Основні нормативи на проектування елементів міських доріг і вулиць .

Класифікація майданів. Форми і розміри майданів.

Пропускна здатність смуги руху міської магістралі. Пропускна здатність багатосмугової проїзної частини. Пропускна здатність вулиць із світлофорним регулюванням. Пропускна здатність нерегульованих перехресть. Пропускна здатність регульованих перехресть.

Функціональне призначення елементів поперечного профілю, технічні вимоги до них. Трамвайне полотно у складі поперечного профілю вулиці. Основні принципи компоновки поперечних профілів. Типові поперечні профілі міських доріг і вулиць.

Розрахунок ширини проїзної частини. Визначення ширини тротуару.

Класифікація пересічень. Ступінь складності пересічень. Вимоги до частоти пересічень на вулично-дорожній мережі міст.

Функціональна сутність кільцевого пересічення. Основні задачі при проектуванні кільцевих пересічень. Основні елементи кільцевих пересічень. Розрахунок діаметру центрального острівця.

Поняття про центри транспортного тяжіння. Класифікація пересувань населення міста. Основні поняття, що характеризують переміщення людей в міському просторі. Основні характеристики пересувань населення міста. Поняття про рухомість населення. Методи збору інформації про рухомість населення.

Задачі організації пішохідного руху. Закономірності формування пішохідних потоків. Параметри пішохідних потоків. Пішохідні переходи в містах. Зупинки

наземного міського транспорту. Класифікація і планувальні параметри зупинок. Розміщення зупинок на вулично-дорожній мережі.

Класифікація автомобільних стоянок. Розміщення стоянок на території міста. Розрахунок потреби в автостоянках.

Освітлення міських вулиць. Принципи розміщення підземних комунікацій.

Методи вертикального планування. Відведення води з вулиць.

Дорожні знаки (ДЗ), їх класифікація та призначення. Типорозміри, символи, кольоровий код ДЗ. Правила установки, зона дії, повторення та дублювання ДЗ. Застосування ДЗ у різних умовах руху. Застосування ДЗ в особливих умовах руху. Дорожня розмітка (ДР), класифікація та призначення. Форма, колір та розміри ДР. Особливості управління дорожнім рухом за допомогою ДР. Застосування ДР у різних умовах руху.

Поняття про ізольоване та системне СФР. Транспортна затримка на нерегульованому перехресті. Критерії застосування СФР. Структура циклу СФР: фази, такти, перехідні інтервали. Інформаційний зміст сигналів світлофорів. Класифікація світлофорів. Дислокація світлофорів; дублери і повторювачі. Організація пофазового роз'їзду. Головні принципи управління світлофорною сигналізацією.

Потік насичення і втрачений час у циклі регулювання. Фазові коефіцієнти і ступінь насичення фаз. Розрахунок тривалості додаткових тактів. Розрахунок перехідних інтервалів. Розрахунок оптимальної тривалості циклу СФР. Розрахунок тривалості основних тактів. Побудова циклограм для сигнальних груп перехрестя. Методика інженерних розрахунків оптимальних режимів СФР.

Вплив СФР на режими руху транспортних потоків на перегоні. Мета, принципи, суть і визначення КР. Класифікація систем КР. Передумови впровадження КР. Методи визначення швидкості координації. Прогресивні системи КР „зелена хвиля". Методи розрахунку програм КР. Побудова графіків координації світлофорних об'єктів. Поняття програми координації, методи розрахунку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 100 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ДСТУ 2586-94 Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування.
2. Правила розміщення та обладнання зупинок міського електро- та автомобільного транспорту. КДП-204/12 Україна 240-95.
3. Системологія на транспорті: Підручник: У 5 кн./ за заг. ред. М.Ф. Дмитриченка. – К.: Знання України, 2007-Кн.4: Організація дорожнього руху / Е.В. Гаврилов, М.Ф. Дмитриченко, В.К. Доля, О.Т. Лановий, І.Е. Линник, В.П. Поліщук. – 452 с.
4. ДСТУ 4100 -02. Знаки дорожні. Технічні вимоги. Методи контролю. Правила застосування. – К.: Держстандарт, 1994.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ
професор _____ **В.В. Іванишин**
«04» 03. 2019р.

ПРОГРАМА

вступного фахового іспиту
для здобуття ступеня бакалавра
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова фахової атестаційної комісії
професор _____ **А.Д. Чикуркова**

Кам'янець – Подільський-2019

Програму вступного фахового іспиту розроблено фаховою атестаційною комісією для здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми для визначення фахових компетентностей вступників	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний фаховий іспит передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» кваліфікації бакалавра з публічного управління та адміністрування.

Питання вступного фахового іспиту відповідають освітньо-кваліфікаційній характеристиці та освітньо-професійним програмам випускників закладів вищої освіти I – II рівнів акредитації, фаху (спеціальності) і побудовані з урахуванням знань, умінь і навичок якими повинен володіти фахівець за освітньо кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст».

Вступний фаховий іспит проводиться у тестовій формі.

Завдання вступного фахового іспиту складається із 50 запитань.

Тестові завдання представлені 4 питаннями, що потребують обрання лише однієї відповіді із запропонованого набору варіантів.

Час виконання тестових завдань становить 90 хвилин.

Вірний варіант відповіді позначається у відповідній клітинці оціночного листа позначкою «+», наприклад:

№ запитання	відповідь			
	А	Б	В	Г
1	+			
2			+	
3				+
4		+		

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ
ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВСТУПНИКІВ

Зміст і структура макроекономіки. Економічна система, її агреговані параметри як об'єкт макроекономіки. Основні елементи і типи економічних систем. Основні суб'єкти макроаналізу. Предмет макроекономіки.

Методи макроекономічних досліджень. Макроекономічні моделі: суть та роль у макроекономічному аналізі й прогнозуванні. Основні функції макроекономіки. Місце курсу в системі дисципліни. Мета макроекономіки як науки і навчальної дисципліни.

Поняття про Систему національних рахунків (СНР). Загальна характеристика валового національного продукту (ВНП) і методи його обчислення. Інші показники СНР. Взаємозв'язок між ними. Реальні та номінальні величини. Цінові індекси.

Структура сукупного попиту. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит. Крива сукупного попиту. Поняття сукупної пропозиції. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію. Крива сукупної пропозиції.

Споживання і особистий доход. Кейнсіанська функція споживання, її графічне зображення. Співвідношення між споживанням і заощадженням в складі доходів.

Поняття видатків, фактори, які їх визначають. Вплив видатків на розміри валового внутрішнього продукту країни.

Форми державного регулювання економіки. Співвідношення державного регулювання економіки з ринковим регулюванням. Механізми державного впливу на економіку, інструменти державного регулювання економіки.

Цикли ділової активності: фази циклу та причини коливань. Відхилення реального ВВП від потенційного рівня. Класифікація основних макроекономічних показників відносно їх циклічних властивостей. Економічні теорії циклів. Концепції державного

Інфляція як економічне явище. Причини виникнення інфляції. Інфляція і процентні ставки. Ефект Фішера. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпа. Інфляційний податок та сеньйораж. Крива Лафера для інфляційного податку. Концепції антициклічного регулювання економіки. Державна антиінфляційна політика, її вплив на економічну динаміку. Подолання наслідків інфляції

Зайнятість як економічна проблема. Особливості формування, функціонування і регулювання ринку праці. Фактори, які визначають сучасний стан ринку робочої сили. Безробіття: суть, види, значення, наслідки. Класичний і кейнсіанський підходи до пояснення причин безробіття. Природний рівень безробіття. Концепція NAIRU. Закон Оукена. Державне регулювання ринку робочої сили і державна система забезпечення зайнятості. Система соціального

захисту населення в умовах ринку. Основні принципи соціального захисту населення.

Поняття, вимірники і фактори економічного зростання. Типи економічного зростання і його джерела. Темпи економічного росту. Загальна логіка та схема макроекономічної моделі зростання. Державне регулювання економічного зростання.

Передумови зародження і виникнення держави. Основні теорії походження держави. Поняття і основні ознаки держави. Поняття та види функцій держави. Внутрішні й зовнішні функції держави. Поняття форми держави. Форма державного правління. Форма державного устрою. Політичний (державний) режим, як складова форми держави. Загальне поняття про громадянське суспільство. Поняття й основні ознаки правової держави. Поняття та елементи механізму держави. Державний апарат та його структура. Сутність та види органів держави. Система органів держави. Співвідношення органів держави та органів місцевого самоврядування. Поняття політичної системи суспільства та її структура. Держава як елемент політичної системи суспільства. Основні етапи розвитку державності України. Значення історичного досвіду розбудови української державності для сучасного процесу державотворення.

Поняття, ознаки права. Право – особливий вид соціальних норм. Співвідношення права і моралі. Функції права. Джерела (форми) права та їх види. Поняття системи законодавства. Поняття та види систематизації законодавства. Загальна характеристика нормативно-правового акта та його види. Конституція України як основне джерело права. Поняття системи права. Поняття та види правових систем. Поділ права на галузі, правові інститути та правові норми. Структура норми права. Загальна характеристика основних галузей права України. Поняття, структура і види правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин. Поняття правопорядку. Поняття, ознаки і види правопорушень. Склад правопорушення. Поняття і види юридичної відповідальності. Підстава і цілі юридичної відповідальності. Поняття, принципи та гарантії законності.

Закріплення державного, народного й національного суверенітету в Декларації про державний суверенітет України. Питання правонаступництва України. Загальні засади конституційного ладу в Україні. Державна символіка України. Конституційно-правовий статус людини і громадянина. Форми безпосередньої та представницької демократії. Виборча система України. Територіальний устрій України.

Законодавча влада в Україні: поняття та сутність. Виконавча влада в Україні: поняття та сутність. Судова влада в Україні: поняття та сутність. Прокуратура України. Конституційний Суд України. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.

Виникнення економічної теорії: її напрямки, школи і течії. Економічна теорія як універсальна суспільно-економічна наука. Об'єкт економічної теорії та її предмет в трактуванні різними школами. Категорії і закони економічної теорії. Метод економічної теорії. Всезагальні методи наукового пізнання. Розвиток економічної теорії на основі загальнонаукових методів дослідження. Функції економічної теорії.

Загальні форми товарного виробництва. Натуральне виробництво. Товарне виробництво: умови та причини його виникнення. Характерні риси товарного господарства. Товар і його властивості. Мінова вартість. Споживча вартість і її показники. Закон вартості та його функції.

Виникнення грошей. Суттєві риси грошей та їх функції. Грошовий обіг та його закони. Інфляція, її суть і причини.

Сутність та види ринків. Умови ефективного функціонування ринку. Функції ринку. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Сутність та види інфраструктури ринку. Суть попиту. Фактори, що визначають попит. Закон попиту. Пропозиція: зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття ринкової рівноваги.

Конкуренція та її місце в ринковій економіці. Функції та форми конкуренції. Стратегії конкурентної боротьби. Внутрішньогалузева і міжгалузева, цінова і нецінова конкуренція. Досконала конкуренція. Недосконала конкуренція та її типи. Сутність, причини та види монополізму. Зміст, принципи та ознаки підприємництва. Моделі підприємництва. Організаційно-правові форми підприємництва. Класифікація підприємств за розміром. Малий бізнес. Нові види підприємницької діяльності. Фонди підприємств та їх кругообіг. Стадії та форми кругообігу капіталу. Основний та оборотний капітал.

Необхідність, зміст, структура та функції фінансів. Фінансова система. Державний бюджет. Проблема дефіциту державного бюджету. Зміст кредиту. Поняття кредитної системи та її структура. Банки їх функції та види.

Розвиток теорії та практики менеджменту, сучасні парадигми. Ознаки та загальні риси організацій, їх різновиди. Організація як відкрита система. Внутрішнє та зовнішнє середовище організації. Принципи та функції менеджменту. Функція планування. Побудова організації, організаційне проектування, класифікація організаційних структур управління. Мотивація та її основні компоненти. Сутність, елементи та процес управлінського контролю, його різновиди.

Методи менеджменту: економічні, технологічні, соціально-психологічні, адміністративні. Інформаційне забезпечення управлінського процесу. Прийняття управлінських рішень, їх класифікація, етапи вироблення рішень.

Керівництво в організації, форми влади та впливу. Теорії лідерства. Стилі управління. Конфліктні ситуації: різновиди та причини виникнення. Управління

конфліктами. Управління стресами та опором перемінам. Соціальна відповідальність у менеджменті. Ефективність управління.

Поняття, предмет, методи і система підприємницького права. Поняття підприємницької діяльності, її ознаки та принципи. Види підприємницької діяльності. Суб'єкти підприємницької діяльності. Реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності у державних органах. Отримання дозволів на початок роботи. Ліцензування господарської діяльності. Патентування підприємницької діяльності.

Поняття та підстави припинення суб'єктів підприємницької діяльності. Реорганізація суб'єктів підприємницької діяльності. Ліквідація юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Банкрутство як правовий інститут. Ліквідаційне провадження. Скасування державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

Поняття договору в підприємницької діяльності. Укладання, зміна і розірвання підприємницьких договорів. Попередній договір. Виконання підприємницьких договорів. Визнання підприємницьких договорів недійсними і неукладеними. Види договорів. Загальна характеристика законодавства України. Правове значення договору купівлі-продажу для захисту прав споживачів. Правові гарантії забезпечення належної якості товарів. Загальна характеристика гарантійних та інших термінів. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Мета тестування – перевірка знань, умінь і навичок вступників програмним вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня підготовки вступників для отримання ступеня освіти бакалавра.

Результат вступного фахового іспиту, проведеного у письмовій тестовій формі, визначають як суму балів, виставлених на кожне з тестових завдань.

Максимальна кількість балів за вірну відповідь на одне запитання становить 4 бали. За відповідь на кожне питання оцінка може складати 0 балів (неправильна відповідь або відсутність відповіді) або 4 бали (вірна відповідь).

Загальна оцінка від 0 до 99 балів вважається незадовільною.

Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тестової роботи – 200 балів.

Фахова атестаційна комісія оцінює роботу за загальною сумою балів, набраних вступником за результатами тестування, яка може знаходитись в межах від 130 до 200 балів.

Мінімальна кількість балів для подальшої участі у конкурсному відборі повинна складати 130 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2008. 743 с.
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка: практикум : навч. посібн. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик : за ред. В. Д. Базилевича. 2-ге вид., переробл. і доп. К. : Знання, 2010. 550 с.
3. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень [текст]: К.: ЦУЛ, 2013. 420 с.
4. Воронкова В.Г Менеджмент в держаних організаціях : навч. посіб. К Професіонал, 2004. 256 с.
5. Гаєва О.В., Ковальська Н.І., Лозинська Л.О. Основи менеджменту. К.: Центр учбової літератури, 2007. 524 с.
6. Гірняк О.М. Менеджмент. Теоретичні основи і практикум: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. К. : Магнолія плюс, Львів: «Новий світ – 2000», 2003. 336 с.
7. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ре В.Б. Авер'янова. - К. : Факт, 2003. - 384 с.
8. Дяченко Т.О. Основи менеджменту. К.: Кондор, 2010. 176 с.
9. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: Навч. посібник / За редакцією З. Ватаманюка і С.Панчишина. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. 606 с.
10. Електронний посібник по теорії та історії державного управління. Частина 2. / С. М. Коник та ін. (Папка 3. Biblioteka. Файл: TIDU_Ел.Посіб._Частина 2.pdf)
11. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка [Текст] : підручник. Львів: Новий світ - 2000, 2010. 582 с.
12. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: підручник. – 2-е вид., випр. та допов. К.: Академвидав, 2007. 464 с.
13. Мазаракі А.А. Менеджмент: теорія і практика: навч. посібник. К.: Атіка, 2007. 564 с.
14. Мартыненко Н.М. Основы менеджмента: Учебник. К.: Каравелла, 2003. 496 с.
15. Менеджмент: Навчальний посібник/ С.І. Михайлов, Т.І. Балановська, О.В. Новак, О.П. Гогуля та ін. / За ред. С.І. Михайлова. К.: НУБіП України, 2013. 536 с.
16. Основи бізнесу : навч. посіб. / Я.С. Ларіна, С.В. Мочерний, В.М. Фомішина, С.І. Чеботар. К.: ВЦ «Академія», 2011. 384 с (Серія «Альма-матер»).
17. Стеценко І.Т. Основи менеджменту. Хто такий менеджер: Навч. пос. К.: А.С.К.,2005. 224с.
18. Сухарський В.С. Менеджмент: Навч. пос. Тернопіль.:Астон, 2004. 352с.
19. Хміль Ф.І. Практикум з менеджменту організацій: Навч. пос. Львів.: Магнолія Плюс, 2004. 333с.

Міністерство освіти і науки України
Подільський державний аграрно-технічний університет

Голова Приймальної комісії ПДАТУ

професор _____ **В.В. Іванишин**

_____2019р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту з української мови і літератури
за спеціальностями: 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
при вступі за спеціальними умовами участі в конкурсному відборі за освітньо-професійними програмами підготовки ступеня бакалавра на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»

Голова предметної екзаменаційної комісії

доцент _____ **О.П. Прокопова**

Кам'янець – Подільський-2019

Програма вступного іспиту з української мови і літератури складена предметною екзаменаційною комісією відповідно до програми зовнішнього незалежного оцінювання 2019 року для вступників за освітньо-професійними програмами підготовки ступеня бакалавра за спеціальностями: 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст».

Спеціальні умови щодо участі у конкурсному відборі при вступі для здобуття вищої освіти викладені у розділі VIII Правил прийому на навчання до Подільського державного аграрно-технічного університету на 2019 рік.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні Приймальної комісії ПДАТУ
Протокол № 3 від «04» березня 2019 року

Відповідальний секретар Приймальної комісії ПДАТУ

доцент **О.М. Семенов**

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Складові програми з української мови і літератури	5
Критерії оцінювання	9
Список рекомендованої літератури	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного іспиту з української мови і літератури для вступників за освітньо-професійними програмами підготовки ступеня бакалавра за спеціальностями: 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст» має на меті:

- виявити рівень навчальних досягнень та ступінь підготовленості з української мови і літератури з метою їхнього подальшого навчання у ПДАТУ;

- оцінити знання мовних закономірностей, правил орфографії та пунктуації; уміння розпізнавати мовні явища і закономірності.

Вступне випробування проводиться у формі тестування.

Матеріал програми розподілено за такими розділами: «Українська мова» («Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Розвиток мовлення»).

Тест складається з 25 завдань.

Завдання позначаються римськими цифрами, варіантів вибору – 4.

Завдання диференційовані наступним чином: 10 – початкового рівня складності; 5 – середнього рівня складності; 5 – високого рівня складності та 5– фахового спрямування.

Час виконання тестових завдань становить 2 години.

СКЛАДОВІ ПРОГРАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Алфавіт. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Основні випадки чергування *у – в*, *і – й*. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [*е*], [*и*], [*о*] в коренях слів. Сполучення *йо*, *ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис н та нн у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови.

2. Лексикологія. Фразеологія

Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.

3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова.

4. Морфологія

Іменник

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові. Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах).

Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників.

Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу й дат.

Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Зв’язок прийменника з непрямими відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні й підрядні. Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови.

Частка як службова частина мови. Правопис часток.

Вигук

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

5. Синтаксис

Словосполучення

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.

Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю засобів ускладнення (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертань).

Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Порівняльний зворот.

Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні).

Просте ускладнене речення

Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні.

Складне речення

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головна й підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умови, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.

Безсполучникове складне речення

Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.

Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог. Розділові знаки в конструкціях з прямою мовою, цитатою та діалогом.

6. Стилістика

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

7. Розвиток мовлення

Види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Шкала оцінювання

Тестові завдання	Бали	Максимальна кількість балів
1-10	5 балів (за кожне завдання)	50
11-15	8 балів (за кожне завдання)	40
16-20	10 балів (за кожне завдання)	50
21-25	12 балів (за кожне завдання)	60

Абітурієнт рекомендується до зарахування:

а) якщо набрав 100-140 балів, його відповідь оцінюється на оцінку «задовільно»;

б) якщо набрав 145-180, його відповідь оцінюється на оцінку «добре»;

в) якщо абітурієнт дав правильні відповіді на 21-25 завдань і набрав більше 180 балів його відповідь оцінюється на оцінку «відмінно».

Абітурієнт не рекомендується до зарахування:

а) якщо набрав менше мінімальної кількості балів.

Мінімальна кількість балів для допуску до участі в конкурсі складає 100 балів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Н. В. Українська мова: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2005. – 272 с.

2. Єрмоленко С. Я. Рідна мова: Підруч. для 5 кл.– К.: Грамота, 2005. – 240 с.

3. Бондаренко Н. В. Українська мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2006. – 240 с.

4. Глазова О. П. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл.– К.: Педагогічна преса, 2006. – 288 с.

5. Єрмоленко С. Я. Рідна мова: Підруч. для 6 кл.– К.: Грамота, 2006. – 296 с.

6. Пентилюк М. І. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2006. – 272 с.

7. Біляєв О. М Українська мова: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: ВД «Афон», 2004. – 128 с.

8. Олійник О. Б. Українська мова: Підручник для 7 кл. середньої школи. – К.: Вікторія, 2003. – 364 с.

9. Передрій Г. Р. Рідна мова: Підруч. для 7 кл. – К.: Освіта, 2003. – 272 с.

10. Ющук І. П. Рідна мова: Підруч. для 7 кл. – К.: Арт-Освіта, 2004. – 288 с.

11. Ющук І. П. Рідна мова: Підруч. для 8 кл. – К.: Арт-Освіта, 2004. – 256 с.

12. Біляєв О. М. Українська мова: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: ВД «Афон», 2004. – 128 с.

13. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 8 кл. – К.: Вікторія, 2004. – 288 с.

14. Біляєв О. М. Українська мова: Підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2002. – 208 с.

15. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 9 кл. середньої школи. – К.: Вікторія, 2003. – 384 с.

16. Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова: Підручник для 9 кл. – К.: Освіта, 2002. – 256 с.

17. Біляєв О. М. Українська мова: Підруч. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К. Освіта, 2004. – 384 с.

18. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 10–11 кл. середньої школи. – К.: Вікторія, 2004. – 448 с.

19. Плющ М. Я. Українська мова. Довідник. – К.: Освіта, 2002. – 228 с.

20. Український правопис / НАН України. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. – 7-е вид., стереотип. – К., 1998. – 240 с.

21. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2005. – 208 с.